

AARBOG 1952

D. S. K. Aarbog 1952

Udgivet af:

Foreningen af dansksindede sønderjydske Krigsdeltagere 1914-18

ved

Johs. Clausen A. P. Møller J. Andersen H. Hunger

Eftertryk kun med D. S. K. 's Tilladelse

HEJMDALS BOGTRYKKERI. AABENRAA
1952

INDHOLD

To slægtled i Nordslesvig	7
Da jeg skød Raabukken	10
Verdenskrigen blev skæbnesvanger for mange	11
Fra Skyttegraven til Amerika som Farmer	13
Her gaar det godt, Frederik	21
En Grænseoverskridning inden Verdenskrigens Udbrud	24
Kammerat, fortæl	25
Fra min Slesvig-Tid	25
Bare man smører - saa gaar den!	27
Aa, Kammerater!	30
De Tyskere - de Tyskere!	34
Hvor blev Skoene af?	39
Da to brødre traf hinanden ved Fronten	40
En Soldaterkammerat efterlyses	41
Den saarede Soldats beskedne Hyldest til Sygeplejerskerne	41
Feltgraa Jul	42
Da jeg kastrerede en Orne	44
På nattevagt i skyttegraven	45
Minder fra Krigen	47
Alvorlige og muntre Oplevelser fra 1914-18	48
Krigsminder	51
Vi sultede	53
Juleskjorten	54
Fra Sommeslaget i 1916	59
Engelsk Stolthed	61
Erindringer fra Krigen 1914-1918	61
Orlov med Forhindringer	63
Fire uger blev til fire år	65
Min indkaldelse i 1914	67

Skyttegravsliv i Polen	69
Erindringer fra Krigens Dage	74
Hvorledes Meier klarede sin Tandpine	76
Sorg blev til Glæde vendt, Krigen endt	78
I Rusland	80
Ære være deres Minde	87

DE FALDNES MINDE

(Skrevet i russisk Fangenskab)

Tæt om mindesmærkets fod
står med øjne mat et følge.
Fra i dag skal lysets flod
frit om stenens åsyn bølge.

Hver vil yde her sin skærv
til den tak, som alle binder.
Eders blev det tunge hverv,
hvorom stenen tavs os minder.

Mangen sorgfuld tanke går
til en tid så skøn tilbage,
da i livets fagre vår
let og lyst gik Eders dage.

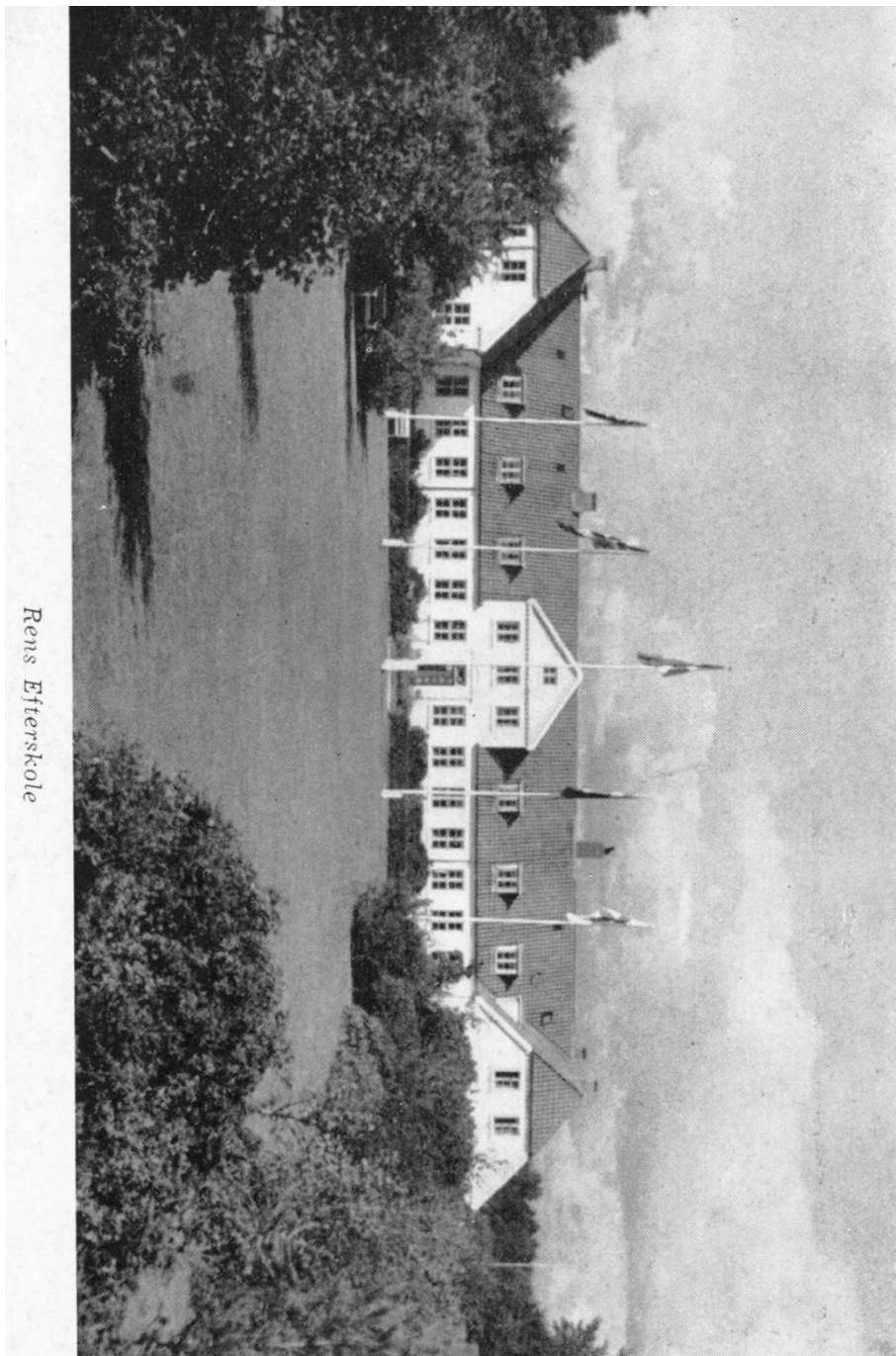
Langt fra hjemmets kære sted
måtte Eders øjne briste.
Fremmed færd på ukendt led
skulle fra jer livet vriste.

Nu til Eders hvilested
bæres hen da korets klange.
Ære være jer - og fred -
på de evigt grønne vange.

Gennem tiders skiften skal
en fakkel lig nu stenen lyse.
Husk, de fulgte pligtens kald!
Fjerne slægled skal dem prise!

Frederik Rosenberg.

Rens Efterskole

To slægtled i Nordslesvig

ALLIGEVEL MED HINANDEN I HÅNDEN - TRODS ALT

(1) Hvis man vil forsøge at opdele de to sidste slægtled her i Nordslesvig og desuden prøve at give dem navn, da må dette vel blive: generationen af 1920 og generationen af 1945. – Disse to årstal er jo i højeste grad skelsættende i vort danske folk og tydeligt mærket af to krige. – Det kan i nogen grad se ud til, at de krigsår, vi gennemlevede sidst, og den efterkrigstid, vi nu er inde i, har skabt et skel mellem disse to slægtled, et skel i retning af livsopfattelse også i national retning.

Generationen af 1920 stemte Nordslesvig hjem til Danmark efter den mest heltemodige kamp - på et udelukkende kulturelt grundlag - verden endnu havde set af den slags kampmåde. En kamp gennem 56 år med tro og håb og kærlighed som kampvåben, der stadig skærpedes. Altså en kamp på åndeligt grundlag mod tyskeriet. – Tryk avlede et stadigt stigende modtryk, og mødet med Danmark i 1920 var et møde med friheden under ansvar. Ud fra dette store møde løstes et væld af bundne kræfter her i Sønderjylland, kræfter, som kom i virksomt arbejde, og hvis spor så tydeligt ses i dag.

Nordslesvig er gennem de 32 forløbne år på en måde blevet målestokken for dansk kulturs styrke og spændkraft.

Det er stort set det *ældre slægtleds værk*, vi allerstærkest får øje på, når vi i dag ser ud over landsdelen her. Da jeg - som blivende - kom her til Sønderjylland i april 1919, så jeg ud over et Sønderjylland, som var meget stærkt mærket af krigen 1914-18, og dødens engel havde mærket tusinder af danske hjem. – Hvordan skulle befolkningen her dog få rejst sig igen efter dette bedøvende slag?

- "Seks tusind unge sønners liv var dine løsepenge"! (2)

– Overalt i hele Danmark taler stenene nu deres tavse sprog om, hvilken indsats og hvilket offer der skulle øves, før Nordslesvig kom hjem!

Men se nu ud over landsdelen her! – Efter kamptid kom byggetid! – Der er bygget haver, veje, diger, højspændingsværk, mejerier, kaserner, over 2000 nye landbrug er foreløbig oprettede, og altså lige så mange nye landbohjem. Håndværk og industri har gjort sig stærkt gældende overalt ved betydelig indsats. Købstæderne har fordoblet deres indbyggerantal, og Nordslesvigs befolkning er gået frem fra ca. 162.000 i 1920 til over 200.000 i dag. – Der er bygget folkeskoler over hele landsdelen, folkehøjskoler, ungdoms- og efterskoler, husholdningsskoler, landbrugsskole, idrætshøjskole. Og der er bygget kirker - - og meget mere.

Ja, meget er bygget i kalk og sten som ramme om det folkelige-nationale-kristelige danske arbejde her i Nordslesvig, og - som vi alle ved - det vigtigste grænseværn er det kulturelle værn. Dette syner jo ikke stort i det ydre, men det øges gennem folkeskolens, ungdoms- og efterskolens, folkehøjskolens, folkekirkens, bibliotekernes, de danske ungdoms- og idrætsforeningers - og meget, meget andet nationalt og dansk kulturelt betonet foreningsarbejde, som i første række går ud fra de ca. 130 forsamlingshuse her, hvortil oftest er knyttet store og gode idrætspladser til ungdommen.

(I forhold til denne indsats i Nordslesvig - ikke alene stagnerede Sydslesvig, men gik tilbage, da det jo fortsatte med at blive under det tyske styre. – Eet enkelt skridt over grænsen her ved Skelbækken viser jo dette med al fornøden tydelighed).

Med berettiget stolthed kan det nu ældre slægtled se på den indsats, der er gjort her i den halve del af Sønderjylland under frihedens og ansvarets tegn. Og det private initiativ har tilfulde vist, hvilken afgørende rolle dette spiller - særlig i et genopbygningsarbejde. - Igennem denne storslåede danske indsats gennem godt 30 år her i Nordslesvig er der ligesom vist verden om os både hvad (3) vi ville og hvad vi kunne! - Der kan i dag ses ud over en indsats, som vi i højeste grad kan være bekendt og som tåler enhver sammenligning. - Ja, Nordslesvig er - synes det mig - ligesom et dansk visitkort til verden omkring os, et kort, der viser dansk kulturs styrke og spændkraft - når danske evner prøves gennem store opgaver.

Den unge generation - jeg vil kalde den generationen af 1945 - (vor fremtid!) har fået alt det her nævnte - og mere til - at bygge videre på.

Der er skabt et solidt og holdbart grundlag for den målbevidste indsats, der *stadig* må gøres i vort grænseland, og som ungdommen nu skal videreføre.

Vi ved det - fordi vi har set det - at et folk holdes kun frisk gennem *opgaver*. Det samme er jo altid tilfældet også med det enkelte menneske - og vi skal huske, vi danske - der ellers til tider har ord for at være lidt "magelige" - at "fred er ej det bedste, men at man noget vil!" - Vi danske må ofte tvinge os selv ind på den bane, der fører os *gennem* den nationale og folkelige opgave - ikke udenom den!

Men vi har dog med al tydelighed vist - og det gælder ikke mindst ungdommen - at vel kan vi her i frihedens Danmark marchere spredt, men når det gælder, da står vi *samlet!* - Den sidste krigstid gav os tro til os selv, og denne tro til sig selv kom i stærk grad til at præge ungdommen, som førte frihedskampen under den tyske besættelse. - På den store mindesten, som er rejst udenfor det nye forsamlingshus i Notmark på Als - på ungdommens idrætsplads _ står der at læse under overskriften "Danmark 1940-45" følgende: "Ungdommen tændte en flammende fakkel. - Rejste folkets ære. - Satte mål for den kommende slægt". - (Ordene er formede af en fra det ældre slægtled). - Frihedskampen gjorde stort set den deltagende ungdom tidligere moden, og den viste i skarpe glimt dens ansvar for den kommende tid. Den udvidede vor ungdoms syn stærkere end hidtil både mod nord og mod syd. - Derfor midtsamler ungdommen sig ikke i lige så høj grad om den sønderjydske hjemstavn, som det (4) ældre slægtled gjorde det. Synet er blevet udvidet. Verden er blevet meget større. - Men ansvaret for hjemstavns danskhed føles dog lige så stærkt hos det yngre som hos det ældre slægtled. - Dette har vi eksempler nok på.

Hvis man forstår at lytte til ungdommens ord og indføle sig i dens tankegang, så står vor ungdom (vor fremtid!) her i Nordslesvig i dag og siger omtrent følgende til os, der nu er ældre:

Vi takker jer, mor og far, for vi ved jo godt, at loven og budet også er over os - den lov og det bud: "Du skal elske din mor og din far, at det må gå dig vel, og at du må leve længe i landet". - Jeres indsats er jo vort eksempel, og vi, jeres børn, vil være enige om at lægge blomster på mødres og fædres grave, takkens og ærbødighedens blomster. - Vi ved også, at det unge slægtled altid må stå på det gamle slægtleds skuldre - for vi kan jo da ikke svæve oppe i det blå uden forbindelse med jorden - ikke ret længe dal, - Men vi vil gerne have, at I ældre skal forstå os unge, forstå, at vi lever vor ungdom i et tidsskifte så stærkt som ikke før. Og de stærke brydninger i tiden har nu formet vor livsopfattelse sådan, at den til tider kan støde sammen med gamle traditioner. Men indtræffer et sådant sammenstød, da skulle det ikke gerne skille, men derimod samle det bedste gamle med det bedste nye. - For også vi mener, at have noget nyt at sætte ind. - Det mente I jo også, mor og far, da I var unge. -

Og hvis I spørger os om, hvor vi ser vore opgaver nu, ja, da vil vi stort set svare, at dem ser vi - foruden her i vor hjemstavn - både mod nord og mod syd, og samlet kort vil det måske bedst kunne udtrykkes sådan: Sydslesvig og Norden. - Skulle der ikke være opgaver nok for os indenfor disse virkefelter? - Men I må stadig huske, mor og far, at verden ligesom er blevet så lille for os, og vor udlængsel er vokset derved.

Og - så må I heller ikke sige om os, at vi unges moral er mere løs, end den var hos jer, da I var unge, for det er den ikke. Men vi er vist mere åbne, mere realitetsbetonede, (5) mere agtpågivende overfor det, VI JO godt kan kalde "den nøgne sandhed". Rammerne om livet betyder måske ikke lige så meget for os, som de betød for jer. - Vi er meget interesseret for *indholdet*, at dette må blive præget af åbenhed og ærlighed. Men tro ikke, at vi vil løbe fra noget ansvar, nej, men vi vil bare klart vide, hvad det er, vi har ansvar for. Vi holder ikke af pæn indpakning om et ikke så pænt indhold.

Og hør så: - Vi unge glæder os altid over de af de ældre, samer milde af sind og tålsumme, forstående og tilgivende. Derimod går vi udenom de dømmende, de selvretfærdige, dem, som tror, at det kun er dem, der kan lede og styre, de små selvglade diktatorer, der selv tror, at de er så uundværlige - bare fordi de er de gamle i landet. De har tabt evnen til indføling og pynter sig med selvforgudelsens blegrøde papirrosen. Dem vender vi unge ryggen til, og de må finde sig i at blive alene før eller senere.

Og så er der forresten lidt mere med det samme: I må love os een ting. mor og far, I må ikke efterligne os unge! - For gør I det, ja, så kommer I til at se så morsomme ud. - I må ikke prøve på at løbe fra jeres alder, for det kan I alligevel ikke. - I skal bare blive ved med at være den mor og far, som I var for os, da vi var børn. - Og så vil vi så inderlig gerne have, at I forstår os - så godt som det nu er jer muligt. For vi kan nu alligevel ikke undvære jer. Vort barndomshjem er trods alt alligevel det store og faste holddepunkt i vort liv. - Det skal I vide.

Og ved I hvad - ja, det er i grunden meget svært at sige: - I kan også bede for os - når vi ikke selv orker det, - for vi husker altid barnebønnen ved barnesengen og mor, der sad bøjet over den. - Jo, I kan tro, at det huskes. - Hjemmet lever i vore hjerter, men det minde skærmer vi og tager det måske kun frem i løndom for ikke at vanhellige det.

Og så til sidst: I skal vide, at også vi går ind under jeres gamle løsen: "En vågen dansk og kristen ungdom" - og vi vil bære ansvaret for dette løsen på vore unge skuldre. (6)

- Tro kun dette, mor og far! - Og - er vi så ikke enige om det *væsentligste*?

Ja, sådan hører jeg gamle skolemand de unge tale til os af det ældre slægtled, og - ja, så smiler vi vist varmt til hinanden alligevel. Og måske hvisker vi da for os selv:

- Ja, de er alligevel kød af vort kød og blod af vort blod.

- Gud velsigne og bevare dem. Han lade sit ansigt lyse over dem og være dem nådig. Han løfte sit åsyn på dem og give dem fred i sind og fred på jord.

Og vi hvisker Amen dertil ~ for vi beder jo for det dyrebareste, vi ejer: vor ungdom.

Så står de to slægtled alligevel med hinanden i hånden - trods alt.

Godfred Hansen,
Rens Efterskole.

Da jeg skød Raabukken -

OG ANDRE OPLEVELSER

(7) Jeg blev indkaldt i 1915 og fik min Uddannelse paa Gottorp Slot i Slesvig.

I Foraaret 1916 var jeg saa heldig at komme hjem paa Orlov. En Dag læste jeg i Flensborg Avis, at man paa Grund af den herskende Kødmandel maatte skyde Raabukke fra Dags Dato. Jeg blev straks ivrig, stod tidligt op den næste Dags Morgen og skød en Buk.

Næste Dag kom Gendarmen fra Arnum. Heldigvis var jeg ikke hjemme. Han sagde, at han kom paa Grund af den Buk, Warming havde skudt. Det var nemlig for tidligt, og altsaa ulovligt; men nu vilde han komme igen næste Dag. Jeg var naturligvis ikke saa glad ved det Besøg og gik i Byen den følgende Dag, hvorefter jeg rejste tilbage til Slesvig.

Gendarmen lod imidlertid Sagen gaa til min Afdeling i Slesvig, og en skønne Dag fik jeg Ordre til at stille til Forhør. Forespurgt, om jeg paa min Orlov havde skudt en Buk, svarede jeg naturligvis bekræftende, og nu begyndte Kaptajnen, som ledede Forhøret, at skælde mig grundigt ud. Han sagde noget om, om jeg ikke kunde lade Dyrene være i Fred, naar de var fredede.

Min Kaptajn, der overværede Forhøret og indtil nu havde forholdt sig tavs, spurgte nu, om jeg havde forset mig mod de militære Love, og da jeg jo ikke havde det, fortsatte han: "Warming er en god Soldat; jeg er endda stolt over, at han kunde ramme en Buk, og jeg kan ikke indse, at Militæret kan straffe ham." -

Saa gik Sagen til Civilretten, og jeg maatte blive i Slesvig for at være til Raadighed for Retten. To Gange saa jeg Transporter gaa til Vestfronten, men jeg gik og havde gode Dage. Tredie Gang maatte jeg dog med, og vi kom til Rusland, til Res. Inf. Reg. 265, som laa ved Lodz. Vi laa i en lille Skov bag Fronten, men to Dage senere blev der i den tidlige Morgenstund slaet Alarm. Vi (8) sværmede ud, som vi havde lært det paa Kasernepladsen, og saa gik det fremad. Østrigerne, "Kamerad Schmirschuh", som vi kaldte dem, og som var med os, løb tilbage; men saa kom der Befaling til os om, at enhver Østriger, der løb tilbage, skulde skydes. - Vi skød nu ingen.

Op ad Formiddagen laa vi over for Russerne. De fleste af os var gået saa langt frem, at de kunde komme i Dækning i en påbegyndt Skyttegrav. Jeg laa længere tilbage i en Lavning, hvor Græsset stod højt; men Russerne havde faaet øje paa os, og saa snart vi rørte os, fik vi en Salve fra et af deres Maskingeværer. Kuglerne gik dog hen over vore Hoveder. Det var værre for dem, der laa højere oppe, for her fik enkelte nogle Kugler gennem deres Tornyster eller Kogekar.

Hen paa Eftermiddagen søgte vi frem til de andre. Vi løb een ad Gangen. Angstens Sved gjorde mig vaad over hele Kroppen. Jeg blev enig med en af mine Kammerater om, at det nu kunde være rart med en Bid Brød; vi havde nemlig ikke faaet noget at spise den Dag, men saa begyndte Artilleriet at skyde efter vor Skyttegrav, og da jeg saa mig omkring, opdagede jeg, at alle de andre var forsvundet. De havde søgt bedre Dækning andetsteds. Jeg sagde til min Kammerat, om han ikke mente, at det var bedre for os ogsaa at søge Dækning, for om et Øjeblik vilde Russerne rimeligvis skyde lige ned i vort Gravafsnit. Vi sprang op og løb til højre, men i samme Øjeblik gik en Granat ned i Skyttegravens Kant, saa Jorden væltede ned over mig. Jeg blev væltet omkuld. Jeg følte paa mine Lemmer, men heldigvis var jeg ikke blevet ramt. Vi fandt ogsaa vore Kammerater. De sad nede i en halvfærdig

Understand, og da de opdagede min Angst, lo de højt og sagde overlegent: "Det er bare de første Maaneder, saa har man vænnet sig til alt!". Jeg vilde svare dem, men jeg kunde ikke faa et Ord frem. Selvom Hullet var optaget til sidste Plads, gjorde de alligevel Plads til mig.

Endelig aftog Skydningen, og Samtalen blev livligere. Man drøftede, om det vilde lykkes for "Gullaschkanonen" at finde frem til os, naar det blev mørkt. Der blev udstillet (9) Vagtposter. Jeg sad i et Hjørne og tænkte: "Bare du kan faa Lov til at blive siddende her hele Natten." – Nu kom der Besked om, at vi kunde hente Mad, naar det blev mørkt. Da der ingen Forbindelsesgrave fandtes, maatte man gaa hen over det aabne Terræn. Et Par Mand krøb derop, endnu flere, efterhaanden var der vel tyve Mand undervejs efter Mad. Vi var kun to Mand tilbage i Graven. Da begyndte et russisk Maskingevær at hamre løs, og da mine Kammerater alle uden Dækning løb hen over det aabne Land, blev de alle saarede eller faldt. Jeg var med til at begrave de faldne.

Den 31. August 1915 stormede Russerne vor Stilling. Vi maatte tilbage. Jeg mødte min Kammerat, Iver Juhler fra Arnum, og foreslog ham, at vi skulle se at komme i Fangenskab, men det vilde han ikke. Jeg saa endnu en Del af mine Kammerater springe ned i et Hul for at søge Dækning, men jeg blev, hvor jeg var, bestemt opsat paa at komme i Fangenskab. Det skete dog ikke for mig, men fire af mine sønderjydske Kammerater blev dog den Dag taget af Russerne. Vi havde store Tab, og det er Dage, jeg aldrig glemmer.

I Foraåret 1916, i Maj Maaned, kom jeg hjem paa Orlov, og saa gik jeg over Grænsen til Danmark.

K r e s t e n W a r m i n g,
Gaansager.

Verdenskrigen blev skæbnsvanger for mange

Da Verdenskrigen udbrød i 1914, laa jeg med mit Skib i Havnen i Fakse Ladeplads. Jeg havde indtaget en Ladning Kalksten og skulde til Augustenborg. Der gik mange Tanker gennem mit Sind. Hvad om jeg blev liggende i Fakse? Jeg havde jo min Hustru og mit Barn om Bord! – Men - Ladningen var jo ikke min. Jeg havde en Forpligtelse. Jeg sejlede til Augustenborg; men Turen varede fjorten Dage, lidt længere end nødvendigt. Ved (10) Ankomsten til Augustenborg laa Indkaldelsesordren og ventede paa mig. Jeg skulde omgaaende møde i Kiel.

De første to Krigsaar vil jeg nu gaa let hen over. Jeg opholdt mig hele Tiden i Garnison, da jeg havde en Ørelidelse; men Juleaften 1915 slog Skæbneris Time. Jeg kom om Bord i en Forpostbaad. Samme Aften rejste min Kone og mit Barn hjem, hvorimod vi stak til Søs. Vi hørte til en Flotille, der skulde følge en Konvoj af Ammunitions- og Proviantskibe til Libau, og her skulde vi stationeres. Efter vor Ankomst til Libau var jeg saa heldig at faa Orlov i tre Uger, og efter at jeg var blevet afluset, tiltraadte jeg Rejsen. Denne var en hel morsom Oplevelse.

Toget var overfyldt, Stuvet sammen som Sild i en Tønde sad her Civilfolk, Infanterister og Marinesoldater. Infanteristerne havde let ved at faa Plads. De var nemlig ikke blevet afluset, og bare de nærmede sig og prøvede paa at knibe sig ned ved en Civilist, skulde denne nok omgaaende forsvinde.

I Rendsborg kom en lille Soldat ind i Toget. Han fulgtes af sin meget omfangsrige Hustru. De tog Plads i vor Kupe. Bagagen smed hun op i Nettet. Hun satte sig godt til Rette og lod sit bistre og gnavne Blik glide rundt i Kupeen. Ih, hvor var hun sur! Vi følte os alle ilde tilpas; men pludselig begyndte en brun Masse at løbe ned ad Væggen oppe fra hendes Bagage. Sirup!! (Hamstring?) Konen opdagede intet. Hun var kun optaget af at skælde ud paa den stakkels Mand. Vi andre sagde intet. Imidlertid løb den klæbrige Masse længere og længere ned, nu naaede den hende, og uden at opdage det skete, tværede hun den ud med sin Ryg, og godt ind i Frakken. Vi morede os. fortræffeligt og syntes, at det havde denne Havgasse godt af: men I skulde have set hendes Ansigt, da hun skulde stige ud! Den arme Mand! Han har nok maattet tage imod meget paa Vejen hjem.

Orloven var desværre altfor hurtigt forbi, og inden jeg saa mig om, var jeg atter i Libau. Vinteren var meget haard. Vi havde haft en drøj Tur ud over Østersøen. Jeg fik Mellem-ørebetændelse, kom paa Lazaret, blev opereret (11) og landede atter i min Garnisonsby. Det blev Sommer, og jeg kom om Bord i en stor Malmdamper. Vi fragtede Malm fra Sverige til Hamborg, Lybæk og Stettin. Paa disse Farter blev vi stadig jaget af Undervandsbaade, men i Efteraarstiden kom jeg atter til Kiel og blev tildelt en saakaldt Feltbataillon. Det skulde være en Elite-Formation, og vi skulde til Rumænien. Heldigvis skete det nu ikke, for en Dag spurgte man ved Appellen efter Søfolk, Skorstensfejere, Murere og Tømrere. De skulde bryde en Luftskibshal ned. Jeg meldte mig straks og blev antaget. Det var for Resten et dejligt Arbejde, for det viste sig, at man godt kunde tjene en ekstra Skilling ved det.

En Maanedes Tid senere skulde Bataillonen til Lockstedt, og da vi ankom dertil, havde man Brug for en Kelner eller en Steward. Det var noget for mig, og jeg meldte mig omgaaende; men det var der tyve andre, der ogsaa gjorde. "Naa, hvad er De saa denne Gang?" spurgte man. "Jeg har været Steward hos Admiral Koerper i Østasien i 1909," svarede jeg. "Storartet," sagde man, "det er netop saadan en, vi har Brug for! Ud til venstre! Træd af og vent paa nærmere Ordre!" – Og saa fik jeg en dejlig Stilling i Lockstedt - og Tiden gik da saa længe.

Omsider kom vi igen tilbage til Kiel, hvor vi gjorde Vagttjeneste. Da jeg en Aften efter Vagttjenesten kom ind paa Vagtstuen, duftede hele Stuen saa dejligt af en fin Kødsuppe. Jeg fik naturligvis straks Appetit og var parat til at spise med; men mine to Kammerater havde allerede spist hele Suppen, og for at trøste mig sagde de: "Det havde nu alligevel ikke været noget for dig, for Suppen var kogt paa en - Terrierhund, som vi havde fanget." – Naa, det gjorde nu heller ikke noget, for jeg havde gemt Halvdelen af den Portion Spegesild, vi havde faaet til Middag; men da jeg skulde til at spise Spegesilden, blev jeg slemt overrasket og skuffet. Det viste sig nemlig, at jeg havde smidt Silden i Kakkelovnen og kun gemt Affaldet af den allerede fortærede Halvdel.

Dagen efter denne Tildragelse blev jeg fritaget for Militærtjenesten og kunde rejse hjem. Man havde taget (12) Hensyn til min Reklamation, og jeg kunde atter tage ud at sejle med mit Skib. Jeg var saaledes sluppet godt igennem Krigsaarene, men den 27. November 1917 blev jeg alligevel haardt ramt af Katastrofen. Mit Skib blev om Natten ramt af en drivende Mine. Det sprang i Luften. Min Kone, mit Barn og begge Folkene om Bord blev derude i den vaade Grav. Jeg blev som eneste overlevende taget op af en tysk Torpedobaad,

som havde mit Skib paa Slæb i Katastrofeøjeblikket. Jeg var hele Natten igennem bevidstløs, og da jeg kom til mig selv igen, var jeg blevet ført over paa et andet Krigsskib, der var paa Vej til Rostock. Jeg var blevet haardt ramt af Skæbnen.

N i s N i e l s e n, Egersund.

Fra Skyttegravnen til Amerika som Farmer

Hjem til Afstemning.

Anton gik over Grænsen allerede i Maj 1915. Han var blevet indkaldt en af de første Dage i August 1914. Efter en kort Uddannelse i Flensborg var han en Maanedes Tid paa Sild, hvorefter det gik til Skyttegravnene i Frankrig. Livet i Skyttegravnene tiltalte dog ikke Anton. Det var altfor farligt, og skulde der stormes, krøb Anton længere ind i Beskyttelsesrummet, indtil Faren var forbi, og han ubemærket igen kunde blande sig med de andre.

Alligevel undgik Anton ikke at faa et lille Strejfskud, der hjalp ham hjem paa en fjorten Dages Orlov, og med det Forsæt at gaa over Grænsen, tog han Afsked med sine Kammerater ved Fronten. Det blev dog ikke denne Gang. Han kunde nemlig ikke beslutte sig til dette alvorlige Skridt, og da Orlovens sidste Dag kom, var det for sent. Med bedrøvet Sind rejste han tilbage til Fronten; men da han ankom derude, meddelte man ham paa Kontoret, at der var bevilget ham fjorten Dages ekstra Orlov, og saa var Anton jo ikke sen til at komme af Sted igen. Anton tog denne ekstra Orlov som et Tegn fra oven: Denne Gang vilde han gaa over!

(13) Paa Orlovens tredie Dag pakkede Anton i al Hemmelighed nogle civile Klæder i en Kuffert, hvorefter han med Toget tog til Haderslev. Hans gamle Moder vidste ikke andet, end at han agtede at besøge nogle gamle Venner. En af disse hjalp ham over Grænsen. Hans Far havde nemlig en Gaard i Nærheden af Grænsen. Herfra kunde de kontrollere Vagtposterne, og en meget mørk Nat sneg Anton sig igennem Vagtposternes Kæde. Han maatte rigtignok igennem et Mosehul, hvor Vandet gik ham til midt paa Livet. Uniformen havde han ladet ligge paa denne Side Grænsen. Hans civile Tøj var kun tyndt, og da han var meget vaad, frøs han nederdrægtigt. Humøret stod ikke særlig højt. Omsider mødte han en Mand og en Kone. Han spurgte om Vejen til Kolding. Det viste sig at være en Grænsegendarm i civilt. De var meget venlige mod Anton og tog ham med hjem. Han fik en god og stærk Kop Kaffe, hans Tøj blev tørret, og næste Dag fortsatte han til Sdr. Bjert, hvor en af hans Bekendte havde en Gaard. Her havde han til Hensigt midlertidigt at tage Ophold.

Anton blev omkring ved tre Uger i Sdr. Bjert. Man vilde gerne have beholdt ham længe, ja, vel endda for Livstid, hvis Anton havde villet, for han kunde være blevet Svigersøn og arvet det hele; men Anton var uddannet i Bankfaget og ønskede at fortsætte i dette Fag. Saa fristende end Udsigterne var i den smukke Egn, tog Anton alligevel af Sted. Maalet var København.

Med kun tyve Kroner paa Lommen tog Anton ind paa et Missionshotel i København. Hver Dag travede han rundt for at finde en Beskæftigelse, helst naturligvis ved Bankfaget.

Hans ihærdige Anstrengelser gav dog intet Resultat, og da der var gaaet otte Dage, slap Pengene op. Paa Hotellet begyndte man at se lidt mistænkeligt paa ham, og ikke uden Grund, for han var virkelig ikke i Stand til at betale for Hotelopholdet. Da kom han i Tanker om en Adresse, som en formaaende Ven i Haderslev havde givet ham. Det var Gymnastikinspektør N. H. Rasmussens Navn, han kom til at tænke paa. Anton opsøgte ham og (14) gik ikke forgæves, for N. H. Rasmussen optog ham i sit Hjem og betalte hans Hotelregning. Anton hjalp nu N. H. Rasmussen med den udstrakte Korrespondance, som denne bl.a. førte med sønderjydske Krigsfanger i England og i Frankrig.

Kontorarbejdet gav dog ikke Anton nogen nævneværdig Indtægt, og Anton længtes efter at tjene lidt Penge. Det var for saa vidt ogsaa nødvendigt, da han trængte til at ekviperes. Da var det atter N. H. Rasmussen, der traadte hjælpende til. Han forsynede Anton med en Anbefalingsskrivelse til den sønderjydske interesserede Grosserer Petersen, og da han præsenterede dennes Visitkort i Privatbanken, fik han straks Arbejde. Nu havde Anton en god og vellønnet Stilling. – Imidlertid var ogsaa tre af hans Brødre gaaet over Grænsen og var ogsaa kommet til København, saa nu boede de fire Brødre sammen. De boede hos en Oberstinde, som var meget interesseret i sønderjydske Anliggender. Ved Oberstindens Hjælp blev de ofte Gæster i ansete Hjem, endog hos den franske Gesandt. Alle vilde de gerne høre nyt om Livet ved Fronten, og da de jo var fire Brødre; der alle havde taget deres Tørn derude, var der nok at fortælle om. Indbydelserne var efterhaanden saa talrige, at Brødrene maatte dele sig for at klare Efterspørgslen. I Vintermaanederne i 1915-16 var de optaget næsten hver Aften. Paa en Maade var de glade for disse Invitationer, for de sparede Udgifterne til Forplejning, men efterhaanden blev de dog lede og kede af ustandseligt at gentage det samme.

Da der i 1916 en Overgang var Fare for, at Danmark skulde blive indviklet i Krigen, raadede gode Venner dem til at tage til Amerika. Dette Raad fulgte de; men for at kunne faa udstedt et Pas, maatte de lade sig undersøge af en Læge. Denne spurgte Anton, om han i længere Tid havde opholdt sig i det fri. Da Anton nu fortalte ham, at han i omkring ved et halvt Aars Tid havde opholdt sig i Skyttegravene i Frankrig, sagde Lægen, at dette Ophold i det fri havde kureret ham for en Lungetuberkulose. Det var mere, end Anton selv havde haft en Anelse om, og (15) Opholdet i Skyttegravene havde saaledes ogsaa haft sine gode Sider.

Hen paa Sommeren rejste saa Anton og hans Brødre til Amerika. Overfarten gik godt. De slap lykkeligt igennem Paskontrollen ved den engelske Spærre. Man holdt ellers skarpt Udkig efter tyske Statsborgere; men N. H. Rasmussen havde forsynet dem med Pas, der betegnede dem som danske Statsborgere. Ved Ankomsten til New York lagde man til ved Long Island, hvor de maatte gaa i Land. Efter nogle Dages Karantæne fordelte man Passagererne i forskellige Hold, alt efter Rejsens Maal. Holdet, som Brødrene befandt sig paa, talte omkring ved halvtreds Personer og blev samlet ført til Banegaarden. Foran gik en Fører med et stort Skilt, der bar Navnet paa det Distrikt, Holdet skulde til. Paa Banegaarden viste det sig, at Toget først gik hen paa Eftermiddagen, og man ansaa det derfor for nødvendigt at indespærre dem alle i et Lokale paa Banegaarden.

Anton og hans Brødre var blevet sultne; men paa Banegaarden kunde man ikke købe noget spiseligt. Nu fik Anton og en af Brødrene en lys Ide. De listede ud af Lokalet, kom ud paa Gaden og stilede deres Skridt mod et Hotel, hvor de med mange Fagter og Lader tilkendegav, at de ønskede en Bøf. Man forstod dem omsider, og de spiste med glubende Appetit, hvorefter Anton lagde en 100 Dollarseddel paa Bordet for at betale. Tjeneren kun-

de dog ikke veksle den. Han tog den derfor med sig, men efter nogen Tids Forløb kom selve Værten hen til dem med Pengene og foreholdt dem det letsindige i at overlade en saa stor Pengeseddel til en dem ganske ukendt Tjener, og navnlig da som Emigranter! – Det var vel nok et ordentligt Hotel, de var dumpet ind i. Værten var for Resten en Tysker, og han underholdt sig længe med dem.

Da de var rigtig godt mætte, gik de igen tilbage til deres Indelukke. Først havde de dog i en Forretning forsynet sig rigeligt med Levnedsmidler til de ventende Brødre og til Rejsen. Nu viste det sig imidlertid, at de ikke kunde komme ind paa Banegaarden. De råbte, de (16) bankede paa Døre og Vinduer, de støjede alt det, de kunde, men alle Anstrengelser var forgæves. De stod ude paa Gaden i New York, uden Rejsegods, uden Kendskab til Sproget, og Brødrene indenfor var uden Rejsepenge. – En Politibetjent blev opmærksom paa deres besynderlige Adfærd, og det lykkedes dem at gøre ham begribelig, at de hørte til en Transport Emigranter, som opholdt sig inde paa Banegaarden. Han forbarmede sig over dem og hjalp dem ind til de øvrige. Det var i sidste Øjeblik, for de sidste af Transporten var just ved at stige i Toget, og kort efter dampede de af Sted.

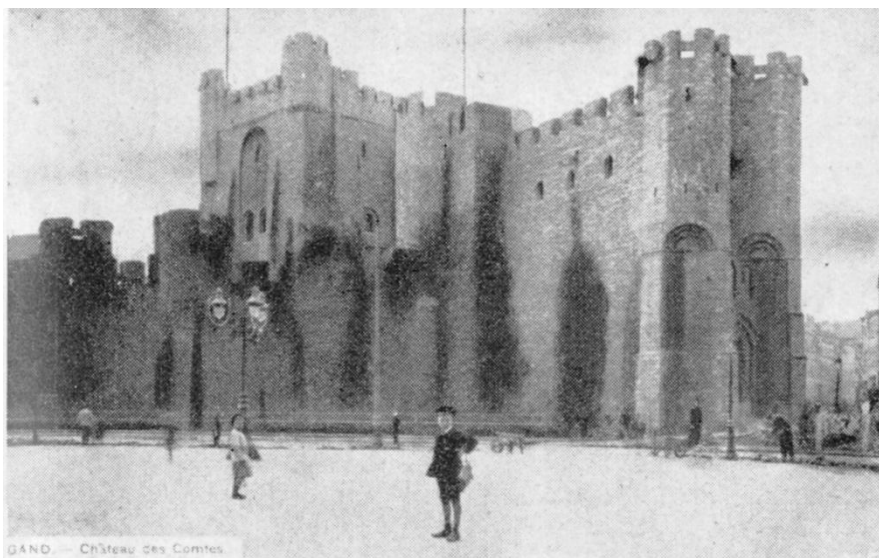
I Toget var der ogsaa to unge norske Piger, ligeledes Emigranter. De var velforsynet med Smør og Pølse, men desværre manglede de Brød. Brød havde Anton dog nu forsynet sig med, saa nu kunde man storartet hjælpe hinanden. De norske Piger fulgte med helt til San Francisco. Her skiltes Vejene.

Brødrenes Maal for Rejsen var Provinsen "Jere", hvor der boede en Morbror. De blev godt modtaget. Anton og en af Brødrene blev hos Morbroderen, medens de to andre kom til dennes Fætter. Alle fire var de nu Farmere. For Anton blev det en streng Tid. Han var ganske uvant med Arbejdet inden for Landbruget, og de blev ikke skaanet, for Morbroderen forstod at udnytte den billige Arbejdskraft. Brødrene var jo henviste til ham, saa længe de ikke kunde Sproget.

Tiden til at høste Majs var just inde, og der høstede nu dagud og dagind. Maalet var et bestemt Kvantum Bushels per Dag. Tempoet var forrygende, og der var stegende hedt; men da Brødrene var ærgerrige, vilde de ikke staa tilbage for de andre Arbejdere, og det resulterede naturligvis i, at de om Aftenen, naar de gik i Seng, var som radbrækkede. Efterhaanden kunde Anton ikke holde til det haarde Tempo. Han brød sammen og maatte indlægges paa et Sygehus. Efter en Maanedes Forløb blev han udskrevet; men han trængte til et Rekreationsophold og tog derfor den næste Vinter paa en amerikansk Højskole. Selvom Morbroderen kun havde betalt Brødrene en (17) minimal Løn, slog Pengene dog til til saavel Sygehus- som Højskoleophold.

Næste Foraar - i 1917 - forpagtede Anton sammen med en af sine Brødre en Farm paa 180 Acres (1 Acres = 3/4 Tønder Land). Farmen var uden Besætning og Inventar, og Forpagtningsafgiften lød paa det halve af Avlen. Tilsammen havde de to Brødre kun 200 Dollars. De manglede derfor Penge til Besætning m. m.; men da de henvendte sig til den Bank, der opbevarede deres Spareskillinger, fik de en meget venlig Modtagelse. Banken gav dem uden videre et Checkhæfte med Ret til at anvende saa mange Penge, som de skulde bruge. Saa gik de i Gang med Indkøbet, og da det var tilendebragt, beløb Bankgælden sig til 9.000 Dollars.

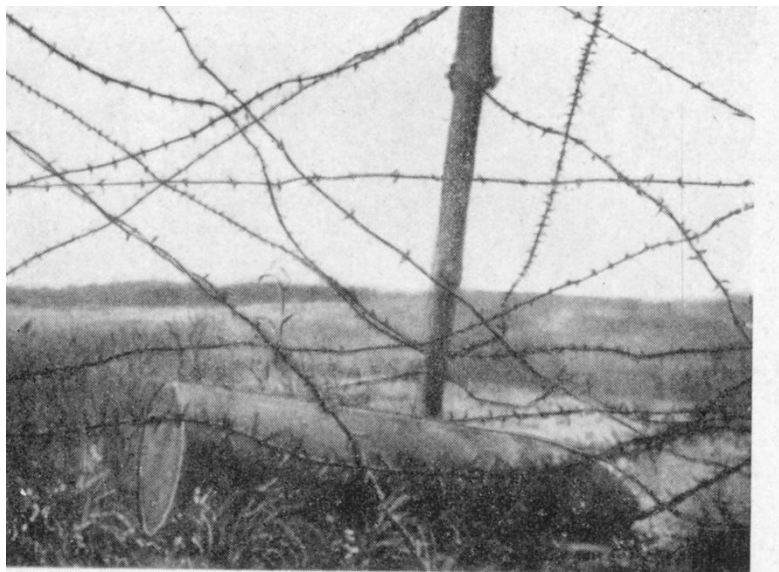
Hovedbestanddelen af Høsten var Majs, af Byg og Havre var der kun lidt. Besætningen bestod af 90 Køer, 12 Heste og 4-500 Svin. Køerne og Svinene gik ude baade Sommer og Vinter. I Arbejdstiden var Hestene paa Stald, ellers var ogsaa disse ude. Kreaturerne gik i store Indhegninger. Det var udelukkende Foraarskalve. De gik hele Sommeren igennem og

Slot i Gand

Galiciske Born venter paa Køkkenet

Indhegnet Blindgænger

Galiciske Koner

diede Køerne. Naar Efteraaret kom, blev Kalvene indfanget ved Hjælp af Lassoer og solgt til Slagterierne. De var da mere værd end Moderen, fede som de var blevet. Om Vinteren kunne Kreaturerne om Natten gaa ind i en Lade, en Hølade. Høet var anbragt i Ladens Midte, og Køerne kunde pille af det efter Behag. Laden havde Porte ud mod alle fire Verdenshjørner, og man aabnede altid de Porte, der vendte mod Læsiden; saa kunde Køerne i daarligt Vejr finde Beskyttelse. Af de mange Køer blev kun en eneste malket. Det var for at skaffe Mælk til det Smør, der brugtes i Husholdningen.

Svinene gik ligeledes i Indhegninger, baade Sommer og Vinter. Deres Føde var bl. a. Kokagerne, der indeholdt hele Majskerner, som Køerne ofte blev fodret med. Endvidere fandt de tabte Majskolber, som kunde ligge i store Dynger uden for Oplagshuset, og skete det en Sommer, at det blev knapt med Føden, indhegnede man simpelthen et Stykke af Majsmarken og sendte Svinene derind. Det (18) eneste Arbejde, man havde med Svinene, var at skruer op for en Vandhane og fylde de lange Vandtruge. En saadan Farm krævede ikke nogen større Arbejdskraft. Kun i Høstens Tid, især naar Majsens var moden, var det nødvendigt at skaffe fremmed Arbejdskraft. Af Majsens var det kun selve Majskolben, der blev høstet. Kolberne plukkede man af med Haanden og kastede dem i store Kassevogne, som blev trukket af et Par Heste og fulgte Plukkerne. Naar Vognen var fyldt, kørte man den hjem til Oplagshuset. Her blev Kolberne kastet ind igennem en Luge, der var anbragt temmelig højt oppe, for Oplagsrummet skulde tage et betydeligt Kvantum. Majsens blev nu liggende her, indtil Tærskemaskinen paa sin Runde naaede Farmen. Med Tærskemaskinen fulgte et fast Mandskab, men Farmerne i Nabolaget mødte ogsaa, for man gav her hinanden en Haandsrækning. Majsstænglerne blev skaaret i Stykker med Tallerkenharver, ogsaa kaldet Knivharver, og pløjet ned. Som nævnt udgjorde Majsens Hovedbestandelen af Høsten, og Anton havde f.Eks. 80-100 Acres med Majs og kun ca. 7 Acres med Havre og Byg.

Jordens Bearbejdelse foregik med store Redskaber, som man sad paa under Arbejdet. Man spændte fire Heste for en firefuret Plov og en Tallerkenharve. Desuden anvendte man en Plantemaskine og en Radrenser. Ogsaa disse Redskaber kunde man sidde paa. Endvidere anvendte man et større Areal til Hø, for dette udgjorde jo Hovedbestanddelen af Køernes Ernæring om Vinteren. Ogsaa dette Arbejde var mekaniseret. Anton fortæller saaledes, at han helt alene i løbet af otte Dage mejede, rev og kørte firs Læs Hø i Lade, og man maa jo indrømme, at det var godt præsteret, selvom han ikke nøjedes med otte Timers Arbejdsdag. Arbejdet foretoges paa den Maade, at han mejede om Morgenens, og inden Middag rev han den foregaaende Dags Slæt i Rækker, som han saa kørte hjem om Eftermiddagen. Til at rive Høet i Rækker brugte han en Siderive, og til Hjemkørslen benyttede han baade Læsse- og Aflæsseapparat. Læsseapparatet blev fastgjort bag paa Vognen, hvor et roterende Riveapparat bragte Høet op i (19) en Elevator, der transportererede det op paa Læsset, hvor man lagde det til Rette i en Slynge. Hestene passede sig selv og trak Vognen hen over Rækkerne. Naar Læsset var fuldt, kunde man oppefra haspe Læsseapparatet fra Vognen, og saa kørte man hjem. Her blev hele den fuldpakkede Slynge løftet over paa en Transportør og gled nok saa let ind i Høfaget, hvor man ved et rask Træk i en Snor udløste Høet af Slingen. Slingen gled derpaa igen tilbage til Manden paa Læsset. Det varede kun to Minutter at læsse af. Som man har kunnet bemærke, tog selve Læsningen af Høet heller ikke lang Tid. Det gik lige saa hurtigt, som Hestene bevægede sig fremad paa hver Side af Hørækken. Man maa undre sig over, at man herhjemme endnu ikke har saadanne Læsseapparater i Brug. Ogsaa Møgspredere, som man først i de sidste Aaringer har set i Brug herhjemme, benyttede man dengang derovre.

Aarets travleste Tid var saa afgjort Foraarsarbejdet. Anton maatte jo som Enemand arbejde og tilplante 80-100 Acres Land med Majs, og desuden maatte han jo lægge den anden Foraarsæd. Naar alt dette Arbejde skulde besørges, lagde han om Morgenens Seletøjet paa alle tolv Heste, saa skulde han Ikke afse Tid til det. Han skiftede Heste tre Gange om Dagen og havde da altid friske Heste. Arbejdet gik næsten hele Tiden i Trav. Middagsmaden havde han køgt Aftenen før, for saa kunde han hurtigt varme den op om Middagen. Hestene stod da stadig forspændt og fik en Skovlfuld Majs kastet hen foran sig.

Det første Aar klarede Anton Arbejdet paa Farmen sammen med en Bror, men derefter tog Broderen selv en Farm i Forpagtning. Anton var nu ene om det hele. En kort Tid havde han en Husholderske. Den Glæde varede kun tre til fire Uger, for Perle, saadan hed Husholdersken, prøvede paa at lægge Snarer for Anton og faa ham i sine Garn. Da hun mærkede, at Anton ikke vilde gaa til Bidet, forsvandt hun en Morgen i al Hemmelighed i sin Bil med sin Seng og øvrige Ejendele. Perle havde nemlig sin egen private Seng og ejede naturligvis ogsaa en Bil.

Der var nu gaaet et Par Aar, og Anton havde oplevet (20) lidt af hvert. Af Indianere og Naboer var han blevet snydt i mangan en Handel, men han havde ogsaa snydt dem. I Amerika behøver man f. Eks. ikke over for de handlende at gøre opmærksom paa eventuelle Fejl ved Dyrene. I samme Øjeblik man havde Dyrets Strik i Haanden, var al Protest omsonst. — En Dag købte Anton saaledes paa en Auktion en Flok ekstrafine Kælvekøer. som han paa Grund af deres ovenud fine Standard oven i Købet betalte med Overpris. Da han kom hjem, begyndte de imidlertid at kaste Kalv. De var smittet af Kalvekastning, og Anton var klar over, at han her vilde sætte mange Penge til. Foreløbig lod han dem dog gaa paa Græs, for at de kunde æde sig fede, og - som fem Fjer kan blive til fem Høns, saaledes ogsaa her. Det rygtedes nemlig hurtigt i Settlementet, at Anton havde Fedekvæg, ca. tyve Stykker, til Salg, og en Dag, ikke fire Uger efter, kom et Par Handelsmænd ind paa Gaarden og spurgte, om han havde Fedekvæg til Salg. Jo, det havde han da; men da han just var ved at malke, kunde de vel nok selv gaa hen og se paa Dyrene; de opholdt sig i Nærheden af Gaarden. Tilfældigvis var det nogle af de bedste, de først mødte, og da de efter Antons Udsagn kunde antages at svare saa nogenlunde til Gennemsnittet, blev de hurtigt enige om Prisen. Anton fik tre Dollars mere pr. Styk, end han selv havde givet, og saa solgte han endda ogsaa Naboen Tyr. Den var gaaet over til Kvierne, og nu vilde Naboen ikke have den hjem, fordi den var smittet. Anton havde da købt den for tredive Dollars, og nu gik den med i Handelen og indbragte lidt over halvfems Dollars.

Ja, saadan kunde de gaa og dreje hinanden en Knap, og det satte unægtelig Kulør paa Tilværelsen. Hver Lørdag Aften samledes man gerne i Byen. Her besørgede man Indkøbene for den kommende Uge og fik samtidig lidt Snak med hinanden. Hver Farmer havde naturligvis egen Bil, og derfor regnedes det ikke for noget særligt, om man ogsaa skulde køre omkring ved halvtreds Kilometer for at møde Venner. En Gang imellem samledes man ogsaa til et festligt Lag hos den ene eller den anden Farmer. Det (21) var et rigtigt Sammenskudsgilde, hvor enhver bidrog med Spise- og Drikkevarer, ja, man medbragte endda alt til Opdækning og Spisegrejer. Der blev ikke udsendt Indbydelser, nej, man inviterede sig selv, idet man simpelthen telefonerede til en Farmer, at han maatte være forberedt paa, at hele hans Nabolag i Aften kom paa Besøg. Ja, saa blev hele Huset stillet til Raadighed, og man festede med Liv og Humør lige til den klare Dag. Der var jo dengang Spiritusforbud i Staterne, men Drikkevarer var der aldrig Mangel paa, og - forbuden Frugt smager nu engang bedst.

Engang var Anton ude for en grim Oplevelse. Han blev bidt i Fingeren af en Rotte, og der fulgte en farlig Blodforgiftning. Til at begynde med regnede Anton det ikke for noget særligt, men samme Aften allerede bankede det smertefuldt i Fingeren, og henimod Midnat opstod der en Knude i Armhulen. Anton var meget syg, og han var alene. Han slæbte sig til Telefonen og bad sin Bror om at komme saa hurtigt som muligt og køre ham paa Sygehuset. De naaede dog først Sygehuset ud paa Morgenstunden, og da var Knuden efterhaanden blevet faretruende stor. Det var paa høje Tid, og Anton kom omgaaends paa Operationsbordet. Det blev til et strengt Sygeleje, der strakte sig over to Maaneder, og da han blev udskrevet, var han endda ikke helt rask. I al den Tid passede hans Bror Farmen, saa godt det nu kunde gøres. Han havde jo ogsaa sin egen Farm at passe. Anton var hele Sommeren 1919 meget sløj, og da to af hans Brødre rejste hjem for at deltage i Afstemningen, tabte Anton Lysten til at fortsætte og indstillede sig mere og mere paa ogsaa at tage hjem. Forpagtningen var dog blevet fornyet, og der var endnu to Aar tilbage af Perioden. Anton forsøgte nu at sælge Forpagtningen. Der meldte sig ogsaa Liebhaveere; men da Farmens Ejer ikke vilde godkende de første to, der havde meldt sig, var Anton ved at opgive Haabet om at komme hjem til Afstemningen.

En Aften, medens Anton sad og malkede, kom en flot Bil svingende ind paa Farmen. To Herrer steg ud. De ønskede at købe Forpagtningen. Da Anton jo var optaget af (22) sit Arbejde, bad han dem om selv at gaa rundt og se paa det hele. Anton blev imidlertid færdig med Malkningen og gik i Gang med at tilberede sin Aftensmad. Da kom de to Herrer tilbage. De havde nu beset alt og syntes godt om Farmen. De tilbød ham] 5.000 Dollars for det hele, Besætning og Avl iberegnet. Anton var som himmelfalden ved dette Tilbud, men han lod sig ikke mærke med noget og gik ikke helt med det samme i Tøjet; men da de ikke vilde gaa op over dette Tilbud, fik de naturligvis Tilslaget. I sin Glæde over det flotte Resultat glemte Anton dog at udbede sig en første Udbetaling, og af Frygt for, at de skulde finde paa at trække sig tilbage, sov han ikke hele Natten. Hans Frygt viste sig da ogsaa at være velbegrundet.

Da Anton om Morgen sad ved Morgenkaffen, kom de to Herrer igen. De sagde nu, at det var kommet dem for Øre, at Farmen tidligere havde været bortforpagtet til en langt mindre Sum. – Nu skulde Prisen altsaa trykkes ned. – Anton var dog ikke tabt bag af en Vogn. Inden de fremmede Herrer kom til Orde, kom han dem glædestraalende i Møde og udtalte sin Glæde over, at de kom igen, for han var blevet klar over, at det Beløb, de tilbød ham i Gaar, i Virkeligheden var alt for lille. Ved nærmere Eftertanke var der mange Ting, han havde glemt, saa de maatte hellere end gerne slippe fri.

Denne Frimodighed duperede dem i allerhøjeste Grad. De vilde da gerne se det hele endnu en Gang. Det fik de Lov til. De vilde i Virkeligheden gerne overtage Forpagtningen, og efter det fornyede, grundige Eftersyn lagde de 500 Dollars til deres Tilbud. – Omsider lod Anton sig da overtale til at sælge. Salgssummen blev saaledes 15.500 Dollars, men saa maatte Anton heller ikke tage mere med fra Farmen, end han kunde bære i en Kuffert. Denne Gang fik Anton ogsaa bundet for Sækken, idet han som Forudbetaling modtog en Check, lydende paa 7.500 Dollars. –

"I kan tro, jeg var glad," sagde Anton, "for første Gang, jeg modtog et Tilbud, lød det paa 12.500 Dollars, og nu fik jeg 3.000 Dollars mere. Desuden havde jeg i (23) Mellemtiden solgt omkring ved hundrede Svin. Dette her var jo langt over Forventning."

Denne Gang havde Ejerne intet at indvende mod den nye Forpagter; han stammede ogsaa fra en kendt og stabil Familie.

"Da jeg havde betalt min Bankgæld og havde ekviperet mig til Hjemrejsen, havde jeg endnu 7.500 Dollars i Behold. Pengene fik jeg omvekslet til en god Kurs, delvis i Kontanter og delvis i en Anvisning paa en Bank i København. Det blev omkring ved 40.000 Kroner, jeg kunde tage med mig hjem. Det var vel nok bedre end at risikere Livet i en Skyttegrav. Hjemrejsen foregik som Passager paa tredje Klasse, og da jeg havde mange Penge paa mig, rejste jeg i Overalls. Paa den Maade saa jeg mere beskeden ud i mit Ydre og lignede slet ikke en Pengematador. Jeg slap da ogsaa let igennem Udrejsekontrollen. Man plejede ellers at tilbageholde en stor Del af de Penge, man agtede at rejse ud af Landet med."

"Som rejsende i Overalls gjorde jeg ingen nævneværdige Bekendtskaber om Bord. Der var kun en ældre, velhavende Herre, der syntes at finde særligt Behag i min Fremtoning; men det varede kun, til vi naaede Indsejlingen til Øresund. Jeg havde da skiftet Klæder og traadte nu frem paa Dækket som Gentleman i flot og ny presset Kluns fra Top til Taa. Det var for meget for den gamle. Havde han hidindtil ved enhver Lejlighed søgt mit Selskab, saa undgik han mig nu helt. Til sidst saa jeg ham overhovedet ikke mere. Jeg havde endda lovet ham, at jeg vilde vise ham København. Han har sikkert anset mig for en Bondefanger eller Humbugmager."

"Da vi gik i Land ved Toldboden, var jeg absolut den fine Mand, for mine Medrejsendes Tøj var krøllet. De havde jo haft det paa under hele Overfarten; mit derimod var splinternyt.
«

"Jeg naaede godt hjem, og inden Afstemningen, og det var med et oprigtigt JA, jeg lagde min Stemme i Valg- urnen. Krigstidens onde Tryk, der havde knuset mit (24) Hjerter, var borte, og jeg kunde trygt bosætte mig i min Hjemstavn."

— - Ja, det hele lød som et Eventyr, naar Anton hensunket i Minderne fortalte om sin Færd fra Skyttegraven til Amerika og hjem igen til Afstemningen.

H. P. J ø r g e n s e n,
Olmersvold.

Her gaar det godt, Frederik -

Det var i Efteraaret 1914. Jeg laa dengang bag Fronten ved et Batteri af det svære Feltartilleri nede i Fransk Lothringen. Disse franske Landsbyer er i det mindste for os at se kedelige. Egnen her var barsk, og Jorden mager og i ret daarlig Kulturtilstand. Gaardene var ligesom Husene næsten alle gamle og tarvelige og ret upraktisk indrettede. Jeg havde den Fornøjelse sammen med mit "Beritt" -- d.v.s. en syv-otte Mand og tolv Heste - at faa Kvarter anvist i en saadari fransk Gaard. De eneste Beboere, der her var blevet tilbage, var en gammel Kone og hendes Svigerdatter. Den gamle Kone viste sig at være en værre "Rappenskralde"! Vi fandt hende alle ret uappetitlig. - "German-Boches!" hvæste eller snerrede hun efter os. Vi var nu ellers ikke her efter egen fri Vilje. "Ja, hun er en rigtig ækel gammel Hankat!" sagde den ene af mine Kammerater, der var en rigtig lystig Fyr. "Og," - sagde en anden af mine Folk, "hun stjæler ogsaa fra os ". Naa, ganske vist ragede det jo ikke os, om Kællingen var sur eller sød, men hun havde at holde Fingrene ved sig selv og ikke stjæ-

le fra vore Forsyninger. Svigerdatteren derimod var af en hel anden Slags; hun var flink og venlig. Hun kom tit ud og pludrede med os. Jeg forstod snart saa meget, at hun ikke havde været gift ret længe, og at hendes Mand var fransk Soldat - poilu. Af Udseende var hun ret nydelig, hun havde røde Kinder, og saa hendes blanke, næsten barnlige blaa øjne. – Uhrn - naa Der var dog een Ting mere, jeg lagde Mærke til hos hende; hun (25) gik, som man siger, paa faldende Fod. – Hun ventede sig. Saadan set var det jo ganske naturligt, at en ung Hustru fik Børn og blev Mor, men alligevel, nu Manden var borte. – Svigermoderen gav af og til ondt af sig. Selvfølgelig var hun rasende over, at den unge Kone, hendes Svigerdatter, foretrak vort Selskab fremfor den ækle Svigermors. En Dag, da vi var ved at strigle vore Heste ude paa Gaardspladsen, kom den unge Kone igen ud til os. Hun stod en Stund og saa til, medens hun ivrigt pludrede løs paa sit Franske.

Pludselig tager hun fat i mit Ærme og siger igen et Par franske Sætninger. – "Camerade - allemagne - dottores. – Dottores - dottores - allemagne!" – Hun har Taarer i øjnene og rødmer, medens hun ser ned, -. ned paa den spændte Mave.

Mine Kammerater og jeg er kommet i en slem Forlegenhed. – Hm, hvad er det nu, hun vil os? – Dottores - dottores! – Hvad vil det sige ? – Dottores! – Hm. – dot - dok? – Doktores! – Ja, Doktor, siger Berlinereren glad, og - allemagne - det er Tysk - en tysk Doktor - en Læge

"Aa, nu har jeg grejet det," siger jeg ret højt. "Her har vi nok Forklaringen. Konen her ønsker, at vi skal faa fat i vor Læge, som hun ønsker skal hjælpe hende under Fødslen!" "Jow - jow," siger jeg helt oprømt, "han, Lægen, skal nok - skal nok - komme - komme. – Ja, ja, - komme!"

Jeg tror, hun har forstaaet mig, for hun nikker gentagne Gange og gaar saa igen ind i Huset til Svigermoderen.

Jo, det nytter jo ikke; en af os maa paatage sig denne ret usædvanlige Opgave, og - selvfølgelig - maa det blive mig, der maa hente den nødvendige Assistance! Lidt efter staar jeg oppe ved vor Bataillonslæge. Det er Læge Grevsen fra Skærbæk. Han er Stabslæge hos os.

– God Dag, Dogter Grevsen. – Ja, det var noget, jeg vilde tale med dig om.

– Ja, god Dag, Frederik, spyt du bare ud, siger (26) Doktor en, medens han stopper sig en Pibe. Ja, saa maa jeg ud med det om den unge Kone paa Gaarden. – Ja, dette her ser jo ud til at blive et ret enestaaende Tilfælde; vi dræber hver Dag mange Franskmænd, og saa dette her Grevsen smiler lidt, men fortsætter saa straks efter: "Ja, selvfølgelig, Konen kan, selvom hun er fransk, ikke gøre for, at der er Krig mellem os, jeg mener mellem Tyskland og Frankrig. Hun er en Kvinde og skal nu være Moder; jeg skal nok komme og være hendes Læge, medens hun føder sit Barn."

"Ja," fortsætter han, "det havde jeg rigtignok ikke drømt om, at jeg skulde komme til at fungere som mandlig Jordemoder her i Frankrig," og saa ler han nok saa fornøjet. Han slutter med at sige: "Ja, Frederik, du kan bare komme og sige mig Besked, naar det først er saa vidt. – Farvel!"

Og saa gaar vi da og venter, men der gaar dog et Par Dage, uden at der sker noget. Den unge Kone lader sig dog ikke se. Vi har næsten Følelsen af, at vi er i Familie med hende. – Det er Nat. Jeg farer pludselig op og er lysvaagen. – Der har lydt et Skrig og nu, nu lyder det igen. – Aah!

"Hun er i Barnsnød," siger Berlinereren højt. "Jeg kender det," fortsætter han, "for jeg har Kone og tre Børn derhjemme." Snart lyder der igen et hvinende Kvindeskrig. Hele Huset er i Oprør. Vi kommer op af vore Kasser. Vi er alle lysvaagne. "Frederik, jeg tror, du maa

hellere gaa om og faa fat i Lægen; imens skal jeg saa se at faa gjort Ild paa, saa jeg har varmt Vand, naar Lægen kommer."

"Javel, nu skal jeg straks gaa, Karl," svarer jeg og er lidt efter ude af Døren. – Aa, nu jamrer hun igen derinde .. Snart staar jeg ved Lægens Dør. Jeg banker paa: "Hej - halløj! Doktor! – Her er Frederik, du maa op, Grevsen, vor Kone er i Barnsnød, saa du maa komme og hjælpe hende"

"Hvad? – Naa, saaledes. – Ja, jeg skal straks komme. Et Øjeblik, saa skal jeg være der, Frederik. Lægen er nu (27) ved at komme ud af Sengen. – "Ja," siger jeg til mig selv, "Grevsen er nu en flink Mand." Lidt efter aabner han Døren, saa jeg kan komme ind, medens han foretager sine Dispositioner. Grevsen vækker straks sin Medhjælper, Sanitetsunderofficer Fliedermann. Saa er vi da samlede. Fliedermann tager den ret tunge Forbindskasse under Armen. "Ja, ja, er vi saa klar? Saa lad os da i Guds Navn skride til Værket," udbryder Læge Grevsen, hvorefter vi tøfler af Sted gennem Byen og om til Gaarden, Allerede paa Afstand kan vi høre den unge Kones smertefulde Hvin.

Lægen og hans Medhjælper skynder sig straks ind i de to Kvinders Gemakker. Gennem Køkkenvinduerne falder Lyset ud i Gaarden. Jeg kan lige skelne min Kammerat, Berliner-Karl, derinde. Han er ved at faa den store Kedel bragt i Kog. Jeg gaar over i Stalden, hver vi har vore Heste staaende. Der vil man da vist være fri for at høre paa den unge Kones Klageraab. Her er alt i Orden. Jeg ser dog at "Bey-bey"- Vallakken ligger ned, mens han rokker nervøst med ørerne.

– Naa, naa, bare ikke nervøs, lille Ven. Jeg klapper ham let paa Halsen og opnaar da tilsyneladende ogsaa at faa Dyret beroliget. Jeg lukker derefter Døren og gaar ud i Mørket.

Ude i Gaarden staar jeg stille og afventer Resultatet. Konens ynkelige Hyl er hørt op, saa der maa jo vist være sket noget. Jeg ved ikke, men det er ligesom om jeg er Parthaver i dette i hvilket? – Aa, Sludder, siger jeg til mig selv. Men - der er alligevel en vis blød Følelse herinde et Sted i Brystet, der siger Sæt nu, at hun døde eller. Hun er jo næsten kun et Barn. – Naa, hvad rager det saa dig, Frederik? – Frisk Mod, Anthonius! Nu bort med alle Sentimentaliteter! – Der er jo Krig...

Her bliver jeg brat revet ud af mine Drømmerier; der høres en livlig Snakken, saa gaar Døren op, og ud træder Grevsen og Fliedermann, den sidste slæbende paa Forbindskassen.

– Naa, saa gaar I, bemærker jeg. (28)

– Ja, siger Grevsen og skutter sig i Nattekulden, saa er det overstaaet, Frederik. – Ja, det blev da en lille Franskmand, jeg hjalp til Verden, saa nu er der da igen en Mand til Gaarden her, og Grevsen smiler.

– Bravo, det var da ellers grumme godt, og hvordan gaar det derinde? spørger jeg nysgerrigt videre.

– Godt, godt! Men er det for Resten ikke mærkeligt. Her kommer vi for at føre Krig mod Franskmandene, og saa er man med til at hjælpe deres Børn til Verden.

– Aa, hvad, svarer jeg. Jeg synes nu ikke, dette er saa mærkeligt. For der staar vel ingen Steder skrevet, at vi skal føre Krig mod Kvinder og Børn, for er det Tilfældet, er jeg ikke med mere.

– Næ, nej, heller ikke jeg, du, men nu maa du have god Nat, Frederik, for nu vil Fliedermann hjem og se, om vi kan faa lidt mere Søvn ud af det. God Nat, Frederik!

– Ja, god Nat - og - Tak, Grevsen!

Frederik.

En Grænseoverskridning inden Verdenskrigens Udbrud

Jeg aftjente min Værnepligt ved Jægerne i Ratzeburg fra 1912-14. – I 1913 skulde Regimentet udvides med et Maskingeværkompagni og et Cyklistkompagni. Da jeg var Landmand, blev jeg udtaget til Kusk og blev sammen med en Del andre sendt til Troppeøvelsespladsen Elsenborn, hvor vi skulde uddannes. Elsenborn ligger i Eifel-bjergene, og en klog Mand siger: „O, Elsenborn, højt oppe i Eifelbjergene, dig skabte ikke Gud, men Djævelen.“ Enhver, der har været der, vil indrømme, at Citatet svarer til Virkeligheden.

Om Søndagen tog vi gerne paa Orlov ind til Aachen, eller ogsaa gik vi paa Udflugt i Omegnen. Engang var vi seks Mand fra vor Stue blevet enige om at tage en Tur til den belgiske Grænse. Det var en Marchtur paa tre Timer. Det var en Søndag Morgen, ret taaget, og vi naaede Grænsen paa det Sted, hvor Belgien, Holland og (29) Tyskland støder sammen, og hvor man altsaa ser tre Grænsestenene.

Vi fik nu den Ide at gaa over Grænsen og ind i Belgien for om muligt at købe Tobak, Cigaretter og Tændstikker, der skulde være meget billigere der. Som sagt, saa gjort! Vi begyndte at gaa langs med Grænseskellet, men de fleste Steder var Grænsen stærkt bevogtet. Omsider kom vi dog ind i en lille Skov, hvor der var ganske stille, og her smuttede vi over og tog Kursen mod en lille belgisk Landsby, der laa en ti Minutters Gang fra os. I en Kro fik vi, hvad vi ønskede, og da der jo ogsaa var Udskænkning, fik vi ogsaa nogle Flasker Hvidvin. Stemningen blev efter en Times Forløb ret løftet. Vi dansede med Kroman-dens to Opvartersker til Tonerne fra en gammel Lirekasse, der stod henne i et Hjørne.

Pludselig opdagede jeg, at Landsbyens Beboere stod og gloede ind ad Vinduerne til os. Jeg spurgte Værten om, hvad det skulde betyde, og han svarede, at det var rygtedes, at der var tyske Soldater i Landsbyen, og naar vi vilde høre et godt Raad, vilde han anbefale os at komme tilbage til Tyskland saa hurtigt som muligt, for ellers vilde det blive en farlig Historie med diplomatiske Forviklinger m. m.

Saa startede vi Tilbageturen og gik ned mod Skoven, men her stod en belgisk Grænse-vagtpost. Han standsede os og vilde ikke lade os passere, men nu kom den tyske Grænse-vagtpost til, og han begyndte nu at forhandle med sin belgiske Kollega. Efter ca. ti Minutters Forhandlinger fik vi Lov til at passere Grænsen. Den tyske Vagtpost skældte os Bælgen fuld og raabte, om vi da var blevet tossede, siden vi døddrukne rendte rundt i Belgien, og det oven i Købet i tysk Uniform. Saa maatte vi aflevere Tobak, Cigaretter og Tændstikker, hvorefter han lovede os, at han ikke vilde melde Sagen til vor Kommandant; for, sagde han, jeg har jo ogsaa været Soldat. Herefter gik Turen tilbage til Elsenborn, som vi naaede rettidigt. -

Kort efter gik den tyske Hær over Belgiens Grænse. .

*Hans Andersen,
Ny Kronborg.*

Kammerat fortæl ..

Samlet ved H. Lustrup, Spandet

(30) *Chr. Lorenzen, Blansskov*, fortæller, hvorledes han i 1918 i Fangenskab havde faaet en Pakke hjemmefra. Pakken havde indeholdt mange dejlige Ting, som man undervejs havde fundet Behag i. Tilbage var, då han fik Pakken, kun et Par Træsko med Beslag, Søm og Træklamper. Dem var der ingen, som havde kunnet bruge. Nu var det altid en Begivenhed, naar en af Kammeraterne fik en Pakke hjemmefra, saa der var mange Tilskuere, da Lorenzen pakkede op. De kunde ikke forstaa, hvordan man kunde gaa i saadan en Fodbeklædning. De russiske Vagtmænd slog Kors for sig og raabte med slet dulgt Skadefryd: "Germania kaput". En stor Rhinlænder, som af Profession var Isolermester og i Kraft af denne sin Stilling havde skabt sig en Position med Tjener og alt, hvad dertil hørte, betragtede Træskoene. Saa gjorde han omkring, medens han hovedrystende sagte bemærkede: Deutschlands letzte Hoffnung.

Fra min Slesvig-Tid

Fortalt af Jens Peter Lauridsen, Roager:

Paa Gottorp Slot sad jeg og "skustererede" sammen med flere andre og havde saa at sige mit paa det tørre, troede jeg da. Ja, jeg avancerede endda til at blive Magasinforvalter og havde at føre Tilsyn med alt, hvad der gik ind og ud fra Lageret. Lageret var altid velforsynet med Læder til Saaler og den Slags Ting, som nu engang hører til for at kunne udøve Haandteringen som fuldgyldig Skomager. Her var der nok at tage af. Mangen en af Byens Borgere er der, som i min Tid kom til os med deres mere eller mindre havarerede Sko og sagde: "Hør, du, Kammerat, hvad mener du om disse?" – Ja, saa maatte man jo forbarme sig, og der blev slaaet nye (31) Saaler under. – Der var jo Krig, og hvad, man tjente jo ogsaa en lille Skilling ved samme Lejlighed.

Kasernelivet kan have et vist Skær af Poesi over sig; alligevel, i Længden ser man sig dog helst om efter lidt Forandring. Jeg havde oppe paa Galgebjerget fundet mig et privat Kvarter hos en enlig Kone. Manden laa ved Fronten. Enlig var Konen nu saadan set ikke, hun havde fire Dreng i forskellige Aldre, saa det vilde jo være rart at tjene en lille Skilling ved Siden af den ikke alt for rigelige Understøttelse, hun i Forvejen havde. Jeg og en Kammerat, min gode Landsmand Julius From fra Fjelstrup, beboede altsaa en Stue hos hende. From led af Døvhed. Om den var "ægte", skal jeg dog ikke kunne sige. Han sagde, at hans Døvhed skrev sig fra, at han under sit Ophold ved Fronten havde været levende begravet

Efter et længere Lazaretophold var han sluttelig havnet her i Slesvig. Som g.v.-Mand fik han foreløbig anvist en Stilling ved Køkkenet. I det civile Liv var Julius From Handelsmand og Slagter. Den Slags Folk kunde man altid finde Brug for i et Køkken. Ganske vist, han regnede ikke med at blive ret gammel i denne Stilling; han maatte nemlig stadig møde frem til Lægeeftersyn, "og du," betroede han mig, "det er nogle forbandet snedige Fyre, vi har her". Ved en saadan Undersøgelse sagde man til ham: "Det er godt, De kan godt forsvinde igen." -

Men heldigvis blev jeg staaende.

Ærgerlig pegede Lægen mod Døren. – Forsvind saa!

Jeg naaede dog næppe hen til Døren, før jeg hører Lægen brøle: "From-m! Fromm! - verdammter Kerl!"

"Men," sagde From, "jeg lod mig ikke saadan gaa paa, men skred uanfægtet ud gennem Døren." En anden Gang prøvede man at narre mig ved at kaste en Sølv 5-Mark hen foran mine Fødder, men jeg holdt mig.

From var en snu Fyr og ikke saadan at faa til at gaa i en Fælde. Han var ikke ret stor, men ret korpulent. Altid (32) vil jeg huske ham, som han gik der, iført en gammel Kappe, der var ret uappetitlig og fedtet at se paa; men min Ven havde et varmt og følsomt Hjerte, og hvad har denne fedtede Kappe ikke været Skjul for? Pølse, Flæsk og andet godt kunde skjules under den folderige Kappe. For Resten kunde det ogsaa nok gøres nødig med et ekstra lille Tilskud til vor gode Madmors Køkken! Sagerne kom os jo alle til gode, ikke mindst hendes fire Drengene, der var nogle graadige Knægte. En skønne Dag havde min Kammerat, som han sagde, klaret Prøven! – Han opnaaede at blive hjemsendt som Krigsinvalid.

Efter som Krigen trak i Langdrag, blev Kaarene haardere. Levevilkaarene blev daarligere; den civile Befolkning gik det vel nok først ud over. Kvinder og Børn sultede.

Det var i Begyndelsen af Aaret 1916, der kom noget nyt frem her i Slesvig. Noget, der særligt kom til at ramme Byens fattige. Straks fra Begyndelsen af Krigen havde det været krigsramte, Krigsenker, Soldaterkoner og andre af Byens fattige tilladt at afhente Levninger fra Middagen ved Militærets forskellige Køkkener. Daglig saa man en Strøm af Kvinder og Børn gaa med deres fyldte Spande bort over Slotspladsen og ud til de mange Hjem. Ganske vist kunde det virke ret generende for Køkkenpersonalet med alle disse ret højroastede Mennesker. Efterhaanden var Tilstrømningen og Trangen ogsaa blevet rigelig stor. Skænderi og Slagsmaal var et ikke ukendt Fænomen omkring Køkkengangene.

Saa fandt man ud af, at det bedste vilde være at fylde Madlevningerne i store Beholdere, der fik Plads oppe ved Køkkengangen i Slotsgaarden.

Kampen om Tøndernes Indhold blev herefter ret dramatisk. Hver Dag lød Skrig og Skraal ud over Slotspladsen. Maaske var det Intendanturen, der fandt paa, at nu maatte der en anden Ordning til paa Tingene, maaske havde man ogsaa gjort Erfaringer paa anden Maade. Madresterne kunde bedre udnyttes, naar de anvendtes til Opfedning af - Svin!

(33) Efter hvad jeg ved, blev der anskaffet en Del store Ungsvin, der saa senere skulde slages og komme Garnisonen til gode.

At blive Fodermester, selvom det kun er ved Svin, vilde jo ikke være saa ringe et Job!

Den nye Ordning af Tingene blev just ikke modtaget med Glæde af de gamle Aftagere. Kvinder og Børn samledes ved de afspærrede Broer, men Soldaterne havde streng Ordre til at holde alle Uvedkommende borte fra Slottets Enemærker.

– Lover jo Lov, og - Lov skal holdes!

Ork ja. – Kvinderne forsøgte alle Kneb, men intet hjalp. Det endte med, at de skældte Soldaterne ud for det værste, hvorefter de forsvandt under stort Halløj. Fra min Plads i et af Slottets Vinduer saa jeg, hvorledes et Par større Drengene ved Hjælp af en baadlignende Tingest færgede sig over Slotssøen. Glædestraalende naaede de velbeholdne igen tilbage med de fyldte Spande.

Det var ogsaa den eneste og sidste Gang, jeg saa dette Vovestykke udført. Derefter forsvandt Tønderne fra Slotspladsen. Vi fandt, at dette her var Synd for de stakkels Kvinder og Børn. Gennem længere Tid havde vi ikke nydt Maden fra Køkkenet. Nu blev det dog anderledes. Sandelig, Maden burde hellere gaa i Menneskene end i Svinene!

Vi hentede vor Mad hver Dag, bar den saa ud over Broen, og der stod man og tog imod den med Tak.

Ja, saaledes kunde vi da være med til at øve en god Gerning og hjælpe vore Medmennesker, der led Nød.

Ja, det var dengang -

Bare man smører - saa gaar den!

Nis "Buend" fortæller:

Jeg kom ind, siger Nis, dengang man havde Brug for alle dem, der led af forskellige Skrøbeligheder, baade lamme og mindre stramme. Man vil saaledes kunne forstaa, at det var en værre Samling Rekrutter - "eine reine Hammelherde", man hin Dag i Krigsaaret 1917 saa tumle rundt paa Kasernepladsen i Rendsborg.

(34) Jeg havde allerede haft den tvivlsomme Fornøjelse at være indkaldt i det foregaaende Aar. Formedelst min Invaliditet, en Benskade, slap jeg dog den Gang straks fri. Men nu var det altsaa sket. Til Kanonføde vilde man jo altid være god nok, mente man vist; men jeg havde dog endnu Ikke sagt mit sidste Ord i denne Sag.

Den første Dag gik med Iklædning, Lægeundersøgelse m.m. Det var den følgende Dag. Der var noget, der hed Undervisning. Og nu stod vi da der og hørte paa, hvad vor Underofficer havde at fortælle os om Tjenesten og hvad dertil hørte. Der var jo saa meget, man skulde lære. Det var sommerligt og ret varmt i Vejret; derfor fandt jeg ud af, at det var ganske dumt at staa her og høre paa Korporalens Snak. Jeg listede mig ganske stille ud af Geleddet og satte mig magelig til rette i et aabentstaaende Vindue. Her sad man nok saa magelig, indtil, - ja, indtil Korporalen endelig fik øje paa mig.

- Hvad? - Han gloede ret forbavset paa mig.

- Naa, da, tænkte jeg. - Maa man ikke engang sidde her og hvile sig lidt? Men han, Fyren der, saa noget komisk, ja, ret, hvad skal man sige, ildevarslenende ud.

Akkurat som en stangen de Tyr kom han farende lige over imod mig: "Hvad i hede Helvede!" brøler han arrigt. - Hvad skal dette her betyde? - Er De blevet gal, Mand -!"

- Aa, nej, slet ikke, men ser De, Hr. Underofficer, jeg bliver saa let træt, og derfor har jeg nu lige anbragt mig her.

- "Ach du meine Gute!" - Oh - han staar ligesom og snapper efter Luft. - Saadan en Uforskommethed!

- "O - du milde," brummer han, ret anstrengt; der kan vist snart ventes en ny Udladning.

"Ja," ler jeg, "det kan godt være, at det kan være noget om det med Mildheden, men hvad jeg vilde sige, ser De, Hr. Underofficer, jeg har haft en Fod knust og taaler derfor ikke at staa ret længe ad Gangen, saa ..."

"Hvad gaar her for sig?" - Det er vor Løjtnant og Delingsfører, der nu ogsaa har indfundet sig.

(35) "Det er noget med et daarligt Ben", bemærker Underofficeren.

"Hvad er det for Snak! – Hvad fejler Deres Ben?" spørger Løjtnanten og ser fikserende ned paa mig.

"En gammel Benskade, Hr. Løjtnant," svarer jeg.

Underofficeren brøler op. - "Op med dig, Mand!"

Men Mandens Tilraab anfægter ikke mig; jeg bliver trods hans Tilraab roligt siddende.

"Har De Lægeattest?" spørger Løjtnanten videre.

"Javel, Hr. Løjtnant, og den har jeg allerede afleveret i Gaar."

"Godt!" og henvendt til Underofficeren siger Løjtnanten: "Vi maa vist hellere lade Manden her være fri for Tjeneste foreløbig."

Allerede den næste Morgen gaar jeg ned til Lægen til nærmere Undersøgelse. Han erklærer mig utjenstdygtig; foreløbig skal jeg møde til Lægebehandling for mine legemlige Skavanker.

Jeg havde nu efter Forholdene ret gode Dage her under mit Rendsborg-Ophold. Jeg fandt snart gode Venner. Blandt disse var to Landsmænd og Lidelsesfæller, nemlig Per Skræder fra Haderslev og Hans, der var fra Aabenraa-Egnen. Hans havde været med paa Vestfronten og havde der faaet en Kugle i det ene Laar. Han var for saa vidt rask nu, men havde paadraget sig en Del Gigt, og den, mente han nu, kunde han foreløbig holde sig hjemme paa. Per Skræder derimod havde været en lille Tur i Rusland, Et Projektil gennem hans venstre Ben har gjort dette lidt kortere end godt er, Det var for Resten komisk at se den lille tykke Mand vakle af Sted; men Per er en sjov og munter Fyr. Jo, vi har det rigtig rart sammen under vore daglige Ture rundt i Byen. Andet var der jo ikke for os at gøre.

Da skete det, at Hans en Dag efter en Lægeundersøgelse kom og sagde: "Ja, kære Venner, nu tror jeg ikke, den gaar længere. Lægen har i Dag skrevet mig "k.-v.", saa ved man, hvad det betyder - ud til Fronten igen.

Kun to Dage gik. Hans var blevet iklædt og saa – (36) "Farvel Venner -!" – Du kan tro, Nis, det kniber ogsaa saadan lidt for mig. Min Fod er intakt. Senerne i den er nu bløde, og saa maa Gangen paa Benet være uden Smerter, sagde han, Massøren, til mig efter Behandlingen i Dag.

– Smerter! siger jeg, men kan du ikke faa nogle Smerter et andet Sted, kanske oppe i Laaret; der kan Lægerne vist ikke kontrollere dig, ler jeg smøret.

Per Skræder er lige ved at raabe "Viktoria"! – Aa, Nis, du er et Asen til at hitte. – Aa, hvor har jeg ondt der, griner han og traller i vilden Sky. Ja, ja, nu faar vi se, hvad Lægerne siger.

– De siger selvfølgelig, at det har sin Rigtighed, kommer det fra Per. Det viste sig, at Per fik Ret. – Den næste Dag laa han allerede paa Lazarettet til videre Behandling.

Nogle Gange er jeg til Lægeundersøgelse. Lige rart er dette selvfølgelig ikke altid. En Dag er der en tre-fire Læger til Stede ved Undersøgelsen. De er ikke lemfældige, vil jeg mene. Jeg kan næsten ikke gaa, da jeg endelig er færdig.

– Om jeg har Forstand paa Heste, var der en af Lægerne, der spurgte. – Næ, nej. Ikke det fjerneste; tværtimod! Jeg er bange for saadan et stort Dyr ...

Saa bliver der ikke mere snakket om det. – I Aanden ser jeg mig allerede siddende paa skrævs over en Hest, eller - maaske vilde det blive paa Bukken af en Træn-vogn -.

Endelig er jeg ude igen efter den Tortur, og jeg er glad. Efter at have gået her og drysset rundt i næsten en Maaned, finder jeg, at det kunde være helt rart at komme hjem en lille Tur paa Orlov. Desaaarsag triner jeg en Dag ind paa vort Kompagnikontor. – Hvad ønsker De? sagde den etatsmæssige Feldwebel nok saa venligt, medens Overskægget bliver snoet.

– At komme hjem paa Orlov for at se til mine gamle.

– Orlov! Er du tosset, Menneske! Her gaar man og driver den af og -. Nej, aldrig Tale om! buser det ud af (37) hans Mund. Feldweblen er vred, kan jeg forstaa, saa det kan nok ikke nytte at snakke om mine gamle Forældre, der længes saa usigeligt efter mig. Nej, her skulde der nok slaas paa andre Streng. Jeg begynder derfor ufortøvet paa en ny Taktik. .

– Ja, jeg mener da bare, om Hr. Feldweblen ikke havde Brug for lidt Smør eller andre "Fettigkeiten" for saa...

– "Zum Donnerwetter - Himmel und Hölle! – Er Manden da forrykt!" Feldweblen farer op. – Jeg tror han vil æde mig, men saa gaar han ud af Kontoret, medens han mumler noget om Bestikkelse eller den Slags. Saa er jeg da overladt til Skrivers Naade.

– Hør, siger denne, da vi er blevet ene. Han tager mig spørgende i Trøjen. – Hvad var det egentlig, sagde du ikke noget om Smør? – Jovist gjorde jeg saa. – Altsaa, hvis jeg kan faa Orlov - ellers ikke.

– Lad os nu sige, hvis jeg altsaa kan skaffe dig Orlov, kan jeg saa faa Smør af dig for det og - hvor meget?

– Eet Pund for otte Dage, siger jeg flot, og faa ar jeg fjorten, saa faar du to Pund.

Medens Skrivers og jeg sidder der og forhandler, dukker Feldweblen pludselig op i Kontoret igen. Det viser sig straks, at hans Vrede er som bortduftet. Han ler saadan lidt "smøret". Naa, her handles der nok, og - naa, det er dig med Smørret. Hvor meget af den Slags har du tænkt at ofre for at komme hjem?

– Aa, jeg har tænkt mig - et Pund for otte Dage, to for fjorten

– Fjorten Dage! – Er du ! – Feldweblen tager sig i det; han staar en kort Stund og ligesom betænker sig, hvorefter han siger: - Var det tre Pund, du sagde? – Ellers bliver du her.

– Naa, ja, lad gaa da, svarer jeg og belaver mig paa at forsvinde. Jeg har lige naaet Døren, da Feldweblen kalder mig tilbage.

– Hør, det med Smørret er vel sikkert? (38)

– Ja, absolut, svarer jeg. Feldweblen kan stole paa mig.

– Godt, jeg stoler paa dig. – I Morgen kan du kanske allerede rejse.

– Tak for det, Hr. Feldweblen, og endelig forsvinder jeg. Den næste Dags Middag kom vor Ordonnans og kaldte mig lidt til Side. Hør, Nis, siger han, kan der ogsaa falde en Klat Smør af til mig, naar du nu faar Lov at rejse hjem paa Orlov?

– Naa, ja, det gaar vel, mener jeg.

– Godt, saa følg med hen paa Kontoret efter dit Orlovsbevis.

Saa kørte jeg da hjem paa Orlov i fjorten Dage.

Fjorten Dage, hvad er det. Snart maatte jeg af Sted igen. Men saa var det jo det med Smørret, som jeg havde lovet bort. Heldigvis var der en betænksom Mand og faderlig Ven, der fremtryllede ti Pund Smør til mig, saa jeg er ham evig Tak skyldig. Og det kan nok være, at det kom paa et tørt Sted. – Skrivers var glad og Feldweblen ikke mindre.

Jo, det lønner sig somme Tider at kunne "smøre" paa de rette Steder. Jeg har senere - efter denne første Tur - nydt godt af min Feldwebels Bevaagenhed, og jeg kunde jævnlig tage hjem og se til mine Forældre og Søskende. Heldigvis varede min Soldatertid ikke alt for længe, for ellers ved jeg ikke, hvordan jeg i det lange Løb skulde faa fat i alt det Smør og andre rare Ting, som jeg til Gengæld maatte paatage mig at fremskaffe.

Heldigvis blev jeg erklæret for ubrugelig til al Tjeneste og blev saaledes straks frigivet og hjemsendt.

Aa, Kammerater -!

Husmand Nicolai Jensen, Mølby, Forhenværende Spandet, fortæller:

Ja, det var vel nok en mærkelig Tid, vi oplevede under Krigen 1914-18. Der var vel ingen af os, der maatte (39) give Møde, der nogen Sinde havde ventet, at vi skulde blive rigtige Musketerer med Bøsse, Pikkelhue og det hele.

Det var i Aaret 1916. Jeg var da fyldt seksogfyre Aar. En Dag først paa Sommeren modtog jeg Ordre til en bestemt Dag at indfinde mig ved en Troppeformation i Altona, hvor min Uddannelse til Krigstjenesten skulde finde Sted. Det viste sig dog, at vi ikke skulde blive i førstnævnte By. Rejsen gik straks videre, hvorefter vi havnede i den lille By Stade i Hannover. Her fandt saa vor Uddannelse Sted.

Byen havde ingen Kaserne, men vi fik Kvarter i et Tøjhus, lige stort nok til, at vi kunde ligge her med hele vort Korporalskab, der talte 25 Mand, hvoraf de tretten var danske Nordslesvigere. Vi havde to Stuer til vor Raadighed. Den ene laa oppe paa Loftet. Husets ene Ende var indrettet til Kantine. I denne kunde der købes forskellige Ting, bl. a. ogsaa Øl og Snaps. Vi havde været heldige, thi vor Underofficer var en rigtig flink Befalingsmand. Naa, det tror Pokker, for han kunde godt lide vort gode Smør, Flæsk, Æg og Skinke, som han stille og stadig blev "smurt" med. Han magede det endda saadan, at alle vi Danskere fik overladt Stuen forneden, medens vore tyske Kamerater maatte nøjes med de højere Regioner. De skumlede vel lidt over denne lille Tilsidesættelse, men hvad, det ragede jo egentlig ikke os.

Saa var vi da her tretten Sønderjyder sammen. Naar jeg nu bagefter tænker tilbage paa den Tid, hvor var vi dog alligevel forskellige. Ingen af os var ret stærke i det Tyske. Bare nu saadan en Ting som Befalingsmændenes Kommanderen og Raaben voldte mangan en svære Kvaler og førte til, at man atter og atter maatte gøre Øvelsen om igen. Dette virkede ret ubehageligt og resulterede ofte i en Ekstratime med Eksercits.

Jeg har her min Plads i første Geled; min Rodekammerat er Mads Jensen, en større Gaardmand derhjemme fra. Om Mads kan der vel just ikke siges, at han kan faa Skylden for at have opfundet Krudtet. Dum er Mads vel ikke, men - trodsig og fræk, det er det, han er. I det (40) lange Løb er dette en alvorlig Skade. Mads' Tysk er ikke meget bevendt. De mange Greb og Øvelser er ham ligefrem en Pest. Okke ja, jeg hører ham endnu tydelig komme med denne saa lidet sigende lakoniske Bemærkning: "Nær en no gør et som dæ, Nicolai, trowr do saa ett nok, de gør?" Man vil saa forstaa, at den gode Mads Jensen altid er for sent paa Færde. Han kommer bagefter og bliver knaldet.

Saa er der en anden af Kammeraterne. Det er Adser Beck, ogsaa en Gaardmand derhjemme fra. Adser er paa en vis Maade kløgtig nok; han duer bare ikke til at være Soldat, da han allerede er for gammel og mærket af Sliddet med Gaarden, som er hans eet og alt. Adser Tanker kredser altid om den kære Plet, som han kan kalde sin. – En rigtig Soldat bliver han nu aldrig. – En Maanekalv! kalder Befalingsmændene ham.

Jeg har længe gaaet og grundet over denne min Vens mærkelige Titel, for her var aldeles ikke tale om nogen Haarmangel; tværtimod! Adser havde den prægtigste Haarvækst, man kunde tænke sig. Ganske vist strittede hans buttede Gulerødder til Fingre vel meget, og saa var Adser Beck da saa forfærdeligt snakkesalig. Adser kunde man allerede høre paa

lang Afstand. – - Saa en Dag skete det. Rekrut Beck var "avanceret"; han var blevet overført til noget saa fint som Arbejdstjenesten. Adser kom selv og fortalte os det. – Noget ved Køkkenet; det var vel nok en Tjans, som man absolut ikke skulde kimse ad. Adser var ovenud glad, og hvorfor skulde vi ikke glæde os med ham -! Adser var i Virkeligheden blevet en Mand af mindre Format - en Kartoffelskræller og en Slags Stik-i-Rend-Dreng for Køkkensergenten og hans Medhjælpere.

"Ja, do er vel nok en heldig Kantøffel", sagde Mads skogrende. Heldigvis opfattede Adser ikke Brodden i Mads' Bemærkning. – Nej, det med Arbejdet i Køkkenet var noget, der passede ham, for her var han saa dejlig fri for at høre paa al den Raaben og Lamenteren over snart det ene og snart det andet, som man efter (41) Befalingsmændenes Mening ikke udførte rigtigt. Dog, min gode Ven Adser fandt, at der var een Ting, som han med god Grund kunde klage over, og det var den Kulde, der herskede nede i Køkkenet. Adser frøs om Futterne; men da han havde gjort det et Par Dage, fandt han endelig paa et godt Raad. Han benyttede sin Fritid til at snuse rundt i den lille Bys Butikker, indtil han endelig fandt det, han søgte, - et Par vældige Trætøfler, og uden disse svære Trætingester saa vi sjældent vor Ven mere.

Det var paalagt os at lade være med at ryge paa Stuen. Grunden har antagelig været den, at Tobakken, vi brugte, var af mere eller mindre hjemlig Kvalitet. Rigtig noget "Hø", som man udtrykte sig. Heldigvis havde Huset en ret stor aaben Terrasse, og her fandt vi saa ud, naar Lejligheden bød sig, navnlig om Aftenen, efter at Dagens Gerning var gjort, nød vi rigtigt Tobakkens Velsignelse. En Aften, da vi nu staar der og damper løs paa Piben eller Cigaren, kommer Kaptajnen pludseligt til Syne nede paa Vejen. Han kommer nærmere og nikker snart venligt op til os, der staar i Retstilling. Uheldigvis er der en af os, der forglemmer sig. – Det er Adser. Han forglemmer sig selv i den Grad, at han lader Fingrene fare op til Huen, men den dampende, lange Pibe beholder han i Munden – Av, den var nok gal, Adser, ja, han bliver ret betænkelig ved Sagen. – Sæt, om han skulde miste sin gode Stilling... Kaptajnen var dog en fin Mand, saa der skete ikke noget.

Det er aarle Morgen. Vi har Instruktionsstue paa Stuen. Adser er endnu ikke færdig til at gaa hen til sin Arbejdsplads. I Aftes skrev han Brev hjem til Boline. - "Jeg kommer snart hjem", skrev han. Og nu gaar han her og nusser, alt imens han venter paa, at Kantine-Karl skal aabne sin Butik, saa han kan komme af med Brevet. Hm, hm, Adser gaar brummende op og ned. Dette her lader til at vare for længe.

- "Ja, ja, saa gær æ sjæl op med et", hører jeg ham sige. Piben kommer frem fra Skabet. Den faar en ny Forsyning Tobak og saa

(42) - Adser, hvisker jeg, husk Sabel og Livrem, før du gaar.

- Aah, ja, ja, - tak for det, Nicolai, gnækker Adser henrykt, hvorefter han ordner det glemte. Trætøflerne har han dog ikke skænket en Tanke. Piben bliver tændt. – Bak-bak-bak, gaar det, og saa forlader Adser endelig Stuen. – Jeg kan nu fuldt og helt hellige mig Instruktionsen. Men ret længe varer det ikke, før vor Opmærksomhed afledes af en Raaben og Larmen uden for Huset. En kendt Stemme høres. Det er Adser, der ivrer mest derude. "Skurk - Tølper!" – Døren bliver i det samme voldsomt revet op, og ind vælter vor Adser med en fremmed Feldwebel i Hælene. Adser tror, at hans Time er kommet. Han glemmer rent at bakke paa Piben, hvis Spids han fægter rundt med i Luften. - "Saadan en - Brøle-abel!" hvæser Feldwebelen arrigt og faar i det samme øje paa vor Underofficer, som han tiltaler i ret voldsomme Vendinger. "Hvordan tør en Herre som De tillade Dem at sende en saadan Fyr som ham der op i Byen, og saa i dette lidet militæriske Antræk -!"

Vor Underofficer viser sig ikke at være født i Gaar. Han svarer ganske roligt: "Kender det ikke, Hr. Feldwebel; Manden der hører ikke under mig; han er fra Arbejdstjenesten, saa ... ". Ach so – ach so ... saa maa De undskylde", siger Feldweblen og faa ar travlt med at komme ud igen.

Adser aander befriet op; men han kommer lidt efter med et ret uventet Spørgsmaal, som han venter en eller anden af os skal svare paa.

"Ka I forstaa, hvorfor æ Mand bløw saa gal, for de kan æ ett!"

Da vi en Dag eller to senere efter endt Tjeneste vender hjem til Kvarteret, staar Adser allerede i den aabne Dør og tager imod os.

– Hør, Nicolai, siger han henvendt til mig. Vi har faaet tre Dage.

– Tre Dage? Hvad mener du med det? og - hvorfor? (43)

– Ja, forstaa mig! – Tre Dages Orlov, svarer Adser leende.

– Naa, saadan, men hvorfor kun tre Dage. Jeg finder det lidt kort.

– Ja, de finder æ o, mæler Adser og staar og tygger lidt paa det, men fortsætter saa, - men ser do, Nicolai, nær do - no fæk min tre Daw te din, saa fæk do sejs, saa ku do da komm hjem ...

– Ja, men vild' do da et gjenn med hjem osse?

– Jow, de ka' do tro, æ vild, svarer Adser uden at betænke sig.

– Ja, bemærker jeg, men hvad gør vi saa, Adser ?

– Ja, hvad vi gør, svarer han; men hvad om vi no gik op te æ Feldwebel o snakked med ham om æ Sag ...

– Med ham? – Ja, hvorfor ett? – Hm. – Men do ka' jo prøw et, Adser ... -

Og sandelig, om Adser ikke tog Mod til sig og lidt efter stod inde foran den strenge Feldwebel. Der stod han da og forklarede og fægtede samtidig rundt i Luften med de strittende Fingre.

Resultatet blev, at Adser fast, men bestemt, blev sat paa Døren.

Det var en ret slukøret Adser, der lidt efter vendte tilbage.

– Do Nicolai, sagde Adser, den gik pindede ett, de smed mæt uer!

– No, gør de dee, men hwa om vi no gik derøwer igen.

– Nej, nej, do ka tro nej, æ vil føst betænk mæ lidt, sagde Adser.

– Ja, de maa do no om, do gær æ liig øwer i Løvens Hule, sagde jeg og gik min Vej. Feldweblen var slet ikke saa slem, som han saa ud til. Jeg fik mine Orlovspapirer, og der var absolut ikke noget i Vejen med den Ting. – Det har nok været Adser's lidet militæriske Optræden og mindre Færdighed i Tysk, der har vakt Feldweblens Mishag.

– Farvel - Farvel, kære Venner, sagde jeg og drog af Sted.

(44) Der var en, der raabte efter mig, og det var Adser ...

– Nicolai, Nicolai, sig te dem, te æ kommer med de næste Tog ...

Næste Morgen naaede jeg til Vejs Ende. Paa Stationen stod da ogsaa min Ven Adser's Paarørende.

– Du kommer alene - hvorfor er Far ikke med ...

– Aa, bette Børn, jer Far han kommer nok i Ettermirre.

Da jeg kom hjem, forelaa der allerede en Efterbevilling paa fjorten Dage. Fjorten Dage! – Aa, ja, de gaar i Grunden ret hurtigt.

Saa en Dag befandt jeg mig atter blandt Kammeraterne i Stade. Alle, med Undtagelse af Mads Jensen, havde været hjemme paa en kortere Orlov. Mads' Aktier stod desværre langt under Pari. Det var i Grunden ret uforstaaeligt, da han ellers var klog nok. Bare han kunde

tage sig sammen og holde op med sin Trods. Det var jo Mads' egen Sag, men os gjorde det nu alligevel ondt. Ja, jeg vidste godt, at Mads længtes svært efter at komme hjem; men hvorledes kunde man hjælpe ham?

Længe gik jeg og grundede over det, indtil jeg en Dag pludselig fik en Ide.

– Hør, siger jeg en Aften til Mads, medens vi tilfældigt er alene paa Stuen. Jeg har faaet en Plan, og hvis den lykkes, tror jeg, du endnu kan naa at komme hjem.

– En Plan - hva' men do. – Tror do, te æ kan kom hjem ...

– Ja, de tænker æ snar do kan, Mads. No sætter do dæ hen o skrywer et Brøv hjem te di Kuun o bejer hind send dæ en Skinnk, o den gær do op te æ Kaptajn med, saa ska do se . . . Mads følte sig helt lettet og takkede mig varmt for mit gode Forslag, som han fandt udmærket, og - Brevet blev sendt af Sted. Faa Dage efter arriverede saa en velvoksen Skinke. I Mørkningen, da vi vidste, at Kaptajnen opholdt sig hjemme, tog Mads den dejlige Skinke under Armen og satte Kursen mod Kaptajnens Bolig. Men det viste sig, at Mads Jensen vedblev at være den. (45) han var. I Stedet for at optræde som den glade Giver, paatog han sig her i Kaptajnens Nærværelse en uhyre dum, ja ligefrem gnieragtig Martyrmine. Skinke, ja, den maatte Kaptajnen rigtignok betale for.

– Og vi, der har været lidt ude i Verden, kender det velkendte tyske Ordsprog: "Mir nichts - dir nichts!" Mads var af med sin Skinke, men Orloven kunde han nu skyde en hvid Pind efter, og det havde han ene og akne sig selv at takke for. "Hvad nyttede det ham saa, at han nu bagefter tudede som en pisket Hund. - "Saadan et Fæ", sagde en af Kammeraterne ligeud.

Vor Rekruttilværelse var forbi. En Dag forlod vi Stade. Rejsen gik til Lageret i Lockstedt. Her skulde vi endnu gennemgaa en kortere krigsmæssig Uddannelse, før vi kunde kalde os rigtige Soldater. En Dag, ja, det lyder ret mærkeligt, har jeg ved vor Kaptajns Velvilje opnaaet at faa en fornyet Orlov paa fire Uger. Ved samme Lejlighed tog jeg mig for at tale Mads' Sag. Kaptajnen saa stort paa Sagen. – Mads fik bevilget otte Dages Orlov. "I faar dog ikke Lov til at rejse, før vi er færdige med Øvelserne her", sagde Kaptajnen.

Det er den følgende Formiddag. Vi ligger med hele Kompagniet oppe paa Pladsen Syd for Lejrens Vandtaarn, Det gælder i Dag de afsluttende Færdigheder i Skydning.

Saa ligger vi da der paa Maven og skyder med skarpt efter nogle Figurer, der ad mekanisk Vej bliver trukket frem og tilbage et Stykke ude i det lyngklædte Terræn. – Hej! Det er vel nok lystigt, saadan at kunne knalde løs, finder jeg. Det gør Mads Jensen, der er min Sidemand, nu ikke. – Noget dumt Tøjleri, mener han. Da ser jeg, at han slet ikke lægger an, men bare trykker løs. – Du, lad være med det, Mads, siger jeg let irriteret. – Du kan da lige saa godt tage Sigte, som vi andre gør det.

Men ikke Tale om; Mads er trodsig i Dag. Han klager over det Stød, Geværkolben giver ham, naar han brænder Skuddet af.

– Træk for Pokker da Bøssen ind, saa støder den ikke!

(46) Næppe har jeg dog sagt dette, før der dukker en Mand op bag os, og det er vor Kaptajn. - "Hvad, Jensen, De laver vel ingen Knuder -? Kaptajnen gaar dog straks videre, men uheldigvis er ogsaa en anden Mand i Nærheden. Det er vor Feldwebel. Han faar straks øje paa Mads' ureglementerede Skyden. Og nu kan det nok være, der vanker Spaaner! - "Saadan et forbandet Knipseri og hvad ved jeg". Ogsaa Kaptajnen kommer nu tilbage "Hvilken uhørt Dumhed!" "Feldwebel!" tordner han, "skriv Manden op - tre Dages Arrest!"

Om Middagen faar jeg mine Papirer. Jeg tager Afsked med Kammeraterne og kan tage Vejen hjem, desværre uden Mads. Hans Rejse er betydelig kortere - tre Dage i Kachotten! Ork ja, - den Stædighed - den Stædighed. Havde Mads nu ikke været saa stokdum, havde han nu ogsaa været med paa Turen hjem. Men det laa nu engang ikke for min Ven Mads Jensen at være snild, og derfor kom han til at ligge, som han havde redt. - Hvad vilde de nu sige derhjemme, naar Mads ikke var med hjem

Toget løb ind paa Mads' Station. - Ganske rigtigt, ude paa Perronen fik jeg øje paa et Par Smaafyre, et Par af Mads' Børn. De stod og gloede ret forventningsfulde, for Far maatte jo være med. - Han m a a komme

- Men Far er jo slet ikke med, udbryder den ene i et grædende Tonefald.

- Nej, Dreng, jeres Far er desværre ikke med, siger jeg og tilføjer ligesom lidt trøsten-de: men nu skal I være et Par gode Dreng og gaa hjem til jeres Mor, saa skal I se, saa kommer Far nok senere. - I hele syv Uger var jeg denne Gang hjemme. - Det var i Tørveti-den, og ved dette Arbejde havde jeg haft min Beskæftigelse gennem en hel Del Aar. - Folk kunde jo ikke godt undvære mine Tørv. Endelig maatte jeg da igen af Sted til Garnisonen i Stade. Den eneste af Kammeraterne, der endnu var i Behold her, var Adser Beck. Alle de øvrige var for længst borte. Jeg opholdt mig dog kun her i et Par Dage, saa blev jeg sendt til Güstrow, hvor jeg blev Vagtmand over russiske Krigsfanger.

(47) Forinden var Adser dog rejst; han blev hjempermitteret. Ja, den Adser! Han var netop i Gang med sin faste Beskæftigelse, da man kom og meddelte ham, at han var fri. Af bare Forfjamskelse tabte Adser Kniven. Kartoflen kylede han langt bort.

- "Se saa", udbød han, - "no ka de ejsen vær' nok med de hær Skrælleri - no ett et Slaw me'e, for no er æ fri!"

- Og Mads? - Ja, han maatte jo en Tur ud til Vestfronten; men det kunde han nu takke sig selv for.

De Tyskere - de Tyskere!

Fortalt af Nis Sølbæk, Fjersted.

Dette her hændte i det sidste Aar af den første Verdenskrig, i Sommeren 1918. Jeg havde gjort Krigen med fra dens Begyndelse i August 1914, var blevet saaret paa Vestfronten, og efter min Helbredelse overgik jeg paa Grund af min Invaliditet til en Landstorms-Bataillon. Jeg kom som Vagtmand til en stor Krigsfangelejr i Güstrow (Mecklenborg) og fik her Opsyn med en Trop fangne Russere. For Resten en herlig Tid der i Güstrow Mine gamle Forældre sad nu alene derhjemme i Fjersted med Ejendommen, der allerede før Krigen var bestemt til at skulle overtages af mig. At den under Krigen blev forsømt, siger sig selv. Far var jo for det meste syg og sengeliggende. I det tidlige Foraar 1918 døde min Fader.

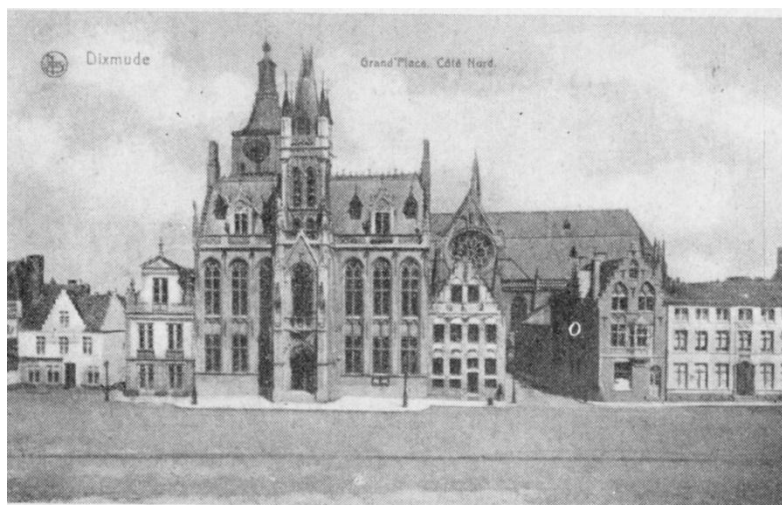
Man indsendte til min Troppedel en Reklamation om at faa mig hjem. Dette resulterede i, at jeg en skønne Dag fik en midlertidig Frigivelse og kunde rejse hjem sammen med min Kone, der er fra Macklenborg. Det var selvfølgelig en stor Glæde for min gamle Mor, at jeg nu kom hjem og kunde befri hende for de værste Byrder. For min Kone, der jo slet ikke var kendt med Forholdene, var det selvfølgelig en haard Skole at komme igennem. Menneske-ne, Sproget og meget andet var anderledes

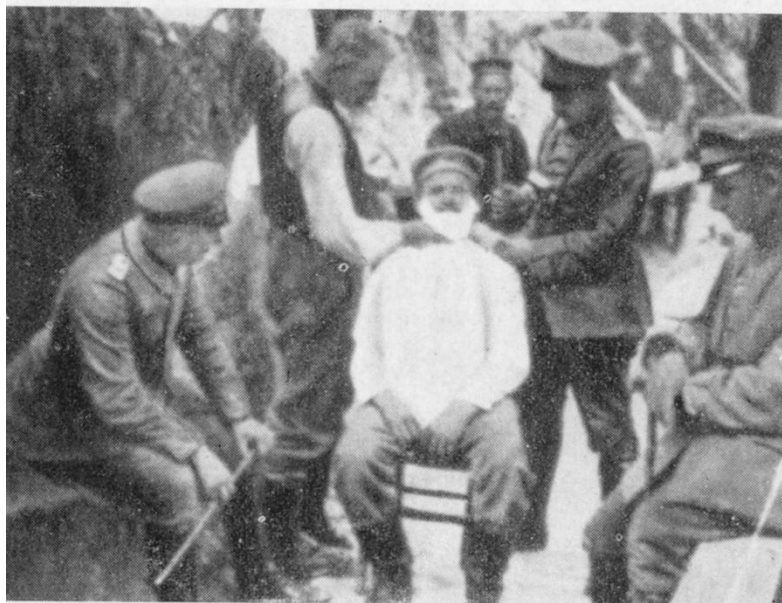
Bro i Dixmuiden

*Diner
transportable*

Hus i Dixmuiden

5 eller 10 Penning, Kammerat?

I tre et halvt Aar havde Krigen nu varet og - sikken (48) Bedrift her! – Forsømmelser og Mangler alle Vegne. Her var sandelig nok at tage fat paa. Naa, ved gode Venners Hjælp fik jeg dog Sæden lagt i Jorden, og hvad der ellers skulde gøres ved et Landbrug. Min Ejendom ligger nær ved den gamle Grænse; der var mindre end 100 m over til Danmark. Det kunde være rart at bo saa tæt op ad Grænsen, for det var jo nemt at komme til Danmark. Vagterne paa begge Sider af Grænsen var ikke saa vanskelige at have med at gøre. Til Gengæld havde man jo altid de tyske Vagtsoldater rendende omkring Huset og deres Færden hen over Marken. Jo vist, de kunde godt være flinke, men alligevel saa man dem helst langt borte, der, hvor Peberet gror!

Færdselsrestriktioner var der en Mangfoldighed af. Nogle var endog ret generende. Legitimationsbevis skulde man ogsaa have.

Saa gik da den første Halvdel af Sommeren. Vi havde det rart her ude paa Heden, for hvor man saa hen, mødte øjet mest af denne. Vi ventede en Familiebegivenhed, min Kone ventede sin Nedkomst. Af denne Grund havde jeg maattet se mig om efter fremmed Hjælp, og det lykkedes mig at faa en ældre, ugift Arbejdsmand til Hjælp. Frederik hed han, med Tilnavnet "Sejser", eller bare Kong Frederik. Han var god og villig, om end lidt sær og smaatosset; men hvad, man kom jo dengang til at tage, hvad man kunde faa. Paa en Maade var Frederik fiffig nok. Han var Storsmugler! Det skete da selvfølgelig ogsaa, at jeg ikke saa "Sejser" i flere Dage.

Lige ved Høstens Tid kom der et nyt Vagthold. Det var nye Folk, der kom til dette Afsnit af Grænsen. Dette kunde nu være, hvad det vilde, men sammen med de nye Folk kom der ogsaa nye Færdselsindskrænkninger. Herefter vilde vi Grænsebeboere have at holde os 50 m fra Grænseskellet. Ja, det hed sig endda, at der "ved foretagen Overskridelse af denne Paragraf uden Varsel vilde blive skudt af Vagterne". Det var en tosset og aldeles meningsløs Forordning.

For mig og mange andre vilde den virke ret generende. (49) Jeg havde en Mark med Sommerkorn liggende langs Skellet. Frederik og jeg havde faaet Kornet høstet og sat sammen, og saa nu denne tossede Forordning, der gjorde, at det saa ud til, at man ikke kunde faa det bjærget i Hus. – Og hvilket Tab vilde det ikke betyde for mig, der nu lige havde begyndt! – Dagene skred hen. Vi havde travlt med at køre i Hus. En Dag kom en af Befalingsmændene gaaende hen over Marken. Jeg fik fat i Manden, en Feldwebel, og satte ham ind i Tingene. Efter at han havde hørt paa mig, forlangte han at se mine Papirer. Efter at han havde studeret dem og overvejet Sagen, svarede han: "Har du et Stykke Papir ved Haanden, saa skal jeg snart skrive den Tilladelse, som her vil være nødvendig, for Kornet kan du jo ikke lade staa og raadne paa Marken; men Tilladelsen gælder kun for dig, der ejer Ejendommen her".

En Dag skulde jeg saa hente Kornet paa det paagældende Stykke Jord. Foruden den omtalte Frederik "Sejser" havde jeg faaet fat i en anden Mand, nemlig den nogle og halvfjerdsaarige Hans Jensen Lund. Gamle Hans bestyrede endnu Gaarden for Sønnen Niels, der havde været med i Krigen, men som nu efter at være gaaet over Grænsen opholdt sig et eller andet Sted i Danmark. Selv om Hans Jensen var gammel, var han dog endnu ikke helt aflægs. Han var god til at lægge Negene til rette paa Vognen. Frederik sagde, at han var bange for Prøjserne, saa ham maatte man lade blive hjemme, hvor han kunde gøre Gavn ved Aflæsningen. – Jo, Frederik havde vel sine Grunde; man forstod, at det nok var bedst at lade ham være i Fred.

– Ja, hvad mener du nu, Hans? sagde jeg, da vi var kommet til Sæde paa Vognen.

– Ja, Nis, klø du kun paa, saa vi kan faa begyndt, gryntede Hans Jensen forstaaende, vel vidende, at Aftenen kom af sig selv.

– Ja, ja, det er jo det ! sagde jeg.

– Nu ingen Snak mere, Nis! – Klø du kun paa, svarede Hans. De æder os vel ikke, de - Prøjsere, tilføjede han. (50) Lidt efter holdt vi øvre paa Marken. Jeg sprang af Vognen og begyndte at række Neg op. Næppe havde vi dog paabegyndt Arbejdet, før vi blev standset. Der lød et højt Brøl. Da jeg saa mig om, opdagede jeg, at det var en af de tyske Vagtmænd, der nordfra var undervejs ned mod os. "Holdt, holdt!" raabte han, "se at komme bort! Her har I ikke noget at gøre".

– Ikke det? svarede jeg. – Kornet her er mit og jeg har Tilladelse

– Tilladelse! – Hvilken? – Hvem har givet Dem den?

– Her! sagde jeg og holdt ham Papiret hen under Næsen. Vagtmænd en gloede mistroisk paa Sedlen, men den havde jo en Underskrift, saa Sagen maatte jo have sin Rigtighed. Manden stod og grundede længe over Sagen. Det ragede ikke os, mente jeg, saa vi fortsatte med Paalæsningen. Alt imens havde der indfundet sig et Par Mand mere. De tre Mænd stod og forhandlede om Sagen, Langt om længe kom de alle tre hen til os igen. Den første af dem sagde henvendt til mig: "Ja, vi maa vist indrømme, at De har Tilladelse til at færdes her, men Manden deroppe maa vi desværre sikre os. – Hør, gamle Mand deroppe, kom ned, De er arresteret!"

Hans Jensen var ikke alt for ivrig med at komme ned.

- "Hva' Nøtt' sku' de vel vær te!" brummede han arrigt. Ogsaa jeg forsøgte at blande mig i Sagen. Hvad Gavn kunde det vel gøre at arrestere gamle Hans Jensen ...

– Kan I ikke indse, at det er mere end dumt...

– Maul halten! – Bland Dem ikke i vore Sager, raabte den ene af Mændene arrigt. - "Der Mann da ist verhaftet!"

Og saadan gik det til, at min gode Ven og Hjælper - under højlydt Protesteren - blev trukket ned fra Læset.

"Farvel, Nis", sagde Hans Jensen, - "æ kommer nok snar' igen!" Og saa drog man af Sted med den "farlige" Forbryder Hans Jensen Lund fra Fjersted op til Hømlund Toldsted, hvor ogsaa Vagtkontoret fandtes.

(51) Heldigvis havde Hans Jensen sit Legitimationskort hos sig, saa udover at man skældte ham Huden fuld, skete der ham intet.

– Ganske vist fik han Paabud om en anden Gang at holde sig borte fra den farlige Grænse, og - saa lod man ham løbe igen.

"Ja, saa er man da blevet saa klog", tænkte Hans Jensen, da han langsomt traskede af Sted ad Hjemmet til. Saa var der ikke andet tilbage, end at jeg selv maatte se at faa bjærget Kornet hjem fra den omstridte Jord.

Hvor blev Skoene af?

(52) Skibets Opankring i Finland fik en brat Afslutning. Det skulde tjene som Moderskib for en Flyvemaskine. Nu var Maskinen styrtet ned og Flyveren omkommet.

Det var. i Krigens sidste Maaneder, saa En ny Flyvemaskine kunde nok ikke mere fremskaffes.

Skibet, en stor Udvandrerbaad, skulde tilbage til Nordsøen, hvor det havde sejlet som "Sperrbrecher".

De, der ikke havde Vagt, tog Landlov for om muligt at faa lidt med paa Hjemturen. I en Klædevarebutik i Kojwisto paa det karelske Næs havde jeg Lejlighed til at iagttage, at den militære Disciplin var ved at gaa fløjten. Besætningens Opførsel var ikke rosværdig.

Turen over til Skibet skulde foregaa med Damppinasse. som af Vagten var sendt over til Landgangsbroen. Nogle Matroser havde Besvær med at faa en stor Kasse ned i Baaden, men det var jo ikke noget usædvanligt. Og saa var det Slut med Opholdet i Finland.

Ved Ankomsten til Libau kom en Styrke Feltgendarmer med det kendte Messingskilt i en Kæde om Halsen. De undersøgte Skibet og tog derefter bort.

Ved Kysten laa en nedstyrtet Flyvemaskine og skvulpede i Havstokken. Den skulde med hjem.

Det næste Anløbssted var Neufahrwasser ved Danzig, hvor vi paa udturen havde haft et længere Ophold. Her laa vi Natten over og satte saa Kursen mod Kanalen.

Da vi atter var i Søen, sagde en Underofficer til mig, at Fyrbøderne Natten igennem havde solgt Fodtøj til Værftsarbejderne, som havde Natarbejde. Han forklarede, at der paa Landgangsbroen i Kojwisto var stjaalet en stor Kasse med Fodtøj, som Rutebaaden fra Wiborg havde haft med. Det var denne, Feltgendarmerne i Libau havde eftersøgt. Vi blev enige om, at han skulde melde sine Iagttagelser til Kommandanten for om muligt at redde et Restparti til Finnerne. Det indbragte ham dog ikke nogen Tak - tværtimod!

Ved Holtenau blev Skibet paany undersøgt, og saa gik (53) Turen gennem Kanalen til Nordsøen. Vi ankom lige tids. nok til at faa hele Optakten til Revolutionen med. Det var Dage med Spænding, dog med mange morsomme Episoder. Ikke mindst interessant var det at iagttage, at de, der tog Styret, da Revolutionen havde sejret, og som da begyndte at jage Byen rundt i Admiralernes Biler, var en helt anden Type end dem, der ragede Kastanjerris ud af Ilden, mens denne endnu kunde brænde.

En Uges Tid senere fik jeg fat i et Eksempplar af "Hamburger Fremdenblatt". Deri læste jeg, at tyske Marinere var blevet beskyldt for at have stjaalet Fodtøj oppe i Finland. Gentagne Undersøgelser af det paagældende Skib havde dog vist, at disse Beskyldninger var uden Grund.

Th. H., Christiansfeld.

Da to brødre traf hinanden ved Fronten

Vi var 5 Brødre, af hvilke tre havde været tysk Soldat, de to andre var erklæret for udelig til Militærtjeneste. Jeg var den ældste, og jeg skulde ved Krigens Udbrud møde straks den første Dag i Haderslev.

De to andre Brødre skulde møde henholdsvis den 3. og den 5. Dag. De vidste nok, at jeg skulde stille omgaaende Søndag Morgen, og de kom Lørdag Aften til vort Hjem for at tage Afsked. Vi havde meget at tale om. Jeg fulgte dem paa Vej, da de gik, og da vi tog Afsked, sagde de, at skulde nogen af os falde, vilde de ønske, det saa maatte blive dem, da de begge var ugifte, jeg derimod var gift og havde to smaa Piger.

Det blev ikke til megen Søvn den Nat, og tidligt om Morgen skulde jeg møde paa Stationen. Vi fulgtes ad til Stationen alle fire, men rigtig Afsked tog vi hjemme. Børnene vidste ikke, om det var sidste Gang, de saa deres Far. Vi kom saa til Haderslev, blev opstillet, iklædt, fik Middagsmad og blev om Eftermiddagen inddelt i Vagtgrupper. Vi var tolv Mand, der skulde til Tamdruphøj, hvor der var en Marine-Signalstation. Der stod vi Vagt sammen med otte Marinesoldater. Hvis vi saa et Skib, (54) skulde der signaliseres til Krigsskibene. Der blev vi kun til den 6. August, hvorefter vi blev afløst og kom til Haderslev. Her gik vi paa Patrulje i forskellige Retninger. Saa kom der en Dag en Underofficer med en Liste, der indeholdt vore Navne. Vi kom bort alle undtagen tre Mand. Jeg spurgte Underofficeren, hvordan det kunde være, at vi var listeførte, og det netop var os, der kom bort. Ja, det kunde han godt fortælle mig. Vi havde alle faaet en rød Streg hjemmefra. (Det havde de stedlige Amtsforstandere sørget for). Jeg svarede ham, at Fjenden skød vel ikke os før de andre.

Jeg kom saa til St. Michaelisdonn i Holsten, hvor vi havde Banegaardsvagt og Banepatrulje. Der blev vi til den 23. September, hvorefter vi blev afløst og kom til Rendsborg, hvor vi blev iklædt. Fem Dage senere gik det med Toget til Frankrig.

Vi blev indkvarteret i Opladen til den 3. Oktober, saa gik det videre til Fronten, som vi naaede i Løbet af en Uges Tid.

Vi kom til at ligge ved Moulin, ved Aisnefloden, og der i Nærheden var min yngste Bror allerede faldet. Vi laa ved Moulin et helt Aar, blev saa afløst og kom den 17. Oktober 1915 med i det store Efteraarsslag i Champagne, ved St. Mariapy. Der laa det svære Fodartilleri, og der var min anden Broder, men han var ikke i Stilling den Aften. Vi laa i første Linje i fire Dage og kom saa tilbage igen. Da vi kom et Stykke uden for St. Mariapy, kom vi til en Skov, hvor vi gjorde Holdt, og der kom min Broder Frederik hen og hilste paa mig.

Der blev vel nok Glæde ved Gensynet, midt i al Elendigheden. Vi skulde videre, men min Bror fulgte med for at se, hvor vi kom til at ligge. Vi gjorde saa Holdt i en Skoven halv Times Gang derfra, og nu vidste han, hvor vi laa. Hver Dag, naar han var færdig med Tjenesten, kom han hen til mig, og vi havde meget at tale om, baade om Krigen og om Hjemmet og om de andre Brødre, som imidlertid ogsaa var indkaldt og sendt til Fronten, den ene til Rusland og den anden til Frankrig.

(55) Vi laa saa der i Skoven i Ro i vore Telte i ca. tre Uger, og det var dejligt at være sammen i den Tid. Men det gode fik jo hurtigt Ende. Det 20. Artilleri-Regt., som min Bror laa ved, skulde rejse. Han kom for at tage Afsked. Det var tungt, og det var sidste Gang, vi saas.

I Foraaret var han med i Sommeslaget. Ved Peronne fik han sit Banesaar. Vi saas ikke mere. Det var gaaet, som mine Brødre havde sagt, da vi i 1914 tog Afsked med hinanden: hvis nogen af os skulde falde, vilde vi helst, at det blev os. Det blev dem, der blev derude. Det var en stor Sorg, ikke mindst for vor kære, gamle Mor. Hun havde slidt og slæbt for sine Børn, og nu, da de var blevet voksne, skulde hun miste dem for en Sag, som ikke var vor.

Ære være deres Minde.

Andreas Mathiesen, Kliplev.

En Soldaterkammerat efterlyses

Jeg har med stor Interesse læst Artiklen "A f k o m m a n d e r e t", fortalt af "Carl" i Aarbogen 1951. Da ogsaa jeg har aftjent min aktive Værnepligt ved 4/75 i Bremen fra 1912-14, kunde jeg ønske at komme i nærmere Forbindelse med dig. Mon det ikke skulde lykkes gennem vor Aarbog?

Venlig Hilsen fra

C h r. C h r i s t i a n s e n,
Alsgade 36, Sønderborg.

Den saarede Soldats beskedne Hyldest til Sygeplejerskerne

I Aarbogen 1951 skrev jeg bl.a. at "en mandlig Sygepasser ikke kunde staa Maal med en smuk og livlig Sygeplejerske".

Jeg kunde have Lyst til at uddybe denne Tanke og yderligere tilføje: " en smuk og livlig Sygeplejerske, hvis varme Smil kunde gøre det ud for mange Kininpiller. (56) Hvor gjorde det godt med en fin, blød og lille Haand paa en feberhed Pande, og hvor kunde man efter en uendelig lang og søvnløs Nat længes efter, at denne lille, nænsomme Haand skulde tage om ens Haandled for at tage Pulsen, og hvor kunde det være beroligende og velgørende, bare hun satte sig paa Sengekanten. Disse Linier skal staa som et beskedent Udtryk for Soldatens fattige Hyldest til den opofrende Sygeplejerske, for Røde Kors Søstrene den første Verdenskrig.

Hun var et velsignet Væsen, for hvem al Urenhed i Sind og Tanke var bandlyst. Hun var for os i vor egen Moders Sted. Maaske vil en og anden mene, at min Hyldest er lidt glansbilledagtig; men jeg skriver ud fra min rige Erfaring under et Ophold paa Lazarettet.

Som Dreng læste jeg med Beundring og Betagelse Historien om Florence Nightingale, den verdensberømte, geniale Sygeplejerske. Under Krigen oplevede jeg noget af det.

H a n s H o s t r u p,
Egebæk pr. Hviding.

Feltgraa Jul

Endnu gaar Tankerne mangan Gang tilbage til de fire onde Aar, og navnlig naar Højtidene og særlig Julen nærmer sig, tænker man paa de Forhold, hvorunder man var nødt til at fejre Julen, denne Hjemmenes Fest. Thi ingen anden Fest kan vende Tankerne mod Hjemmet og Barndomstiden som Julen med dens Stemning og Højtid, der kalder paa det bedste i os Mennesker. Og en rigtig Jul kan man kun fejre i et Hjem, sammen med sine kære.

Jeg var, 18½ Aar gammel, i Foraaret 1916 bleven indkaldt til Soldat, og sammen med tre andre Sønderjyder beredte jeg mig til at fejre Julen, den første som Soldat, i et Rekrutdepot bag Fronten i Frankrig. Juleaftensdags Eftermiddag tog hele Styrken Opstilling til Appel og vi fik saa hver fem Mark udbetalt som vort Overskud fra Kantinen. Straks efter gik vi ind i den lille venlige (57) Landsbykirke, som i Dagens Anledning var smykket med Gran og to store Juletræer, tæt besat med hvide Julelys, men uden anden Pynt. I al deres Enkelthed gjorde de et dybt Indtryk paa os alle.

Vi begyndte Festligheden med at synge "Stille Nat, hellige Nat", det vil sige, det var mig ikke muligt at synge med i denne Sang. Jeg kan ikke, hedder det i min Dagbog, beskrive de Følelser, der fyldte mit Hjerte ved at høre den gamle kendte Melodi. Der kam en Længsel over mig, Graaden stod mig i Halsen og Taarerne i øjnene, saa at jeg ikke kunde synge. Minder fra svundne, lykkelige Tider overstrømmede mig. Derefter holdt vor Kompagnifører en Tale om den tyske Jul, og vi sang: Den yndigste Rose er funden - ogsaa en Sang, som vi Sønderjyder kender saa godt.

Bagefter blev der fordelt Kærlighedsgaver fra Byen Elberfeld til dem, som intet havde faaet hjemmefra. Om Aftenen gik Løjtnanten omkring i Kvartererne for at paase, at ingen var bleven glemt. Vi fire Sønderjyder havde tændt vort eget lille private Juletræ i var Stue. Hvem af os der havde faaet det sendt, husker jeg ikke. Det var ganske lille, med røde og hvide Lys i. Vi forsøgte efter bedste Evne at holde Modet oppe ved at fortælle om gamle svundne Dage, men Samtalen gik ofte i Staa. I de andre Stuer drak man og lavede Halløj, men vi fire kunde nok sætte Præg paa vor, saa der var der Ro. Det lille Juletræ, saa smaat det var, indgød dag vare tyske Kammerater saa megen Respekt, at de lad os i Fred den Aften. Juledag kom Feltpræsten og holdt Juleprædiken for os.

Den første Jul fik dag alligevel Præg af en Fest, om end i beskedne Kaar. Dette kan imidlertid ikke siges om den anden.

Efter at jeg Foraaret igennem havde været i Argonner-skovens forholdsvis rolige Stilling, tilbragte jeg Sommeren 1917 i Champagne, Efteraaret i Flanderns Morads, og da Julen atter nærmede sig, fandt den mig i en Feltlejr i Champagne igen. Frosten havde bygget Bro over de bundløse Veje. Alt tegnede til en forholdsvis god Jul. (58) Lille Juleaften blev der spillet Dilettantkomedie for hele Kompagniet i noget, som kaldtes: "Das grosse Schauspielhaus", og en Kvartet sang "Stille Nat" og "In einem kühlen Grunde" for os.

Men saa kom Juleaftensdag 1917. Først havde vi Besigtigelse af Brigadekommandøren, som varede det meste af Eftermiddagen, og efter at have faaet lidt Rødvinspunch til Aften, var vi overladt til os selv. Sammen med en Berliner opholdt jeg mig i Hestestalden. Ilden i vor lille Kakkellovn vilde ikke brænde, den strejkede paa Grund af for vaadt Træ, og saa

ryger den, saa det næsten ikke er til at holde ud. Men brænde skal den, for vi skal nemlig have vor Juleaftensmad tilberedt. Den staar i Aar paa Majsgrød, stjaalen fra Hestene. Den skal, kogt i Vand med lidt Salt i, faa den knurrende Mave til at tie stille. Og hvor kan en Feltgraas Mave knurre. Fra Middag har den kun faaet lidt Punch, den knappe Brødration var spist om Morgen, da vi bestemt havde regnet med, at Mors Julepakke var ankommen med Posten; men nej, Skuffelse og Resignation stod malet i vore Ansigter. Ingen Post, ingen Mad, ensom iblandt fremmede en højhellig Juleaften. Hvad Under, at Dagbogen indeholder følgende pessimistiske Ord: "Det er bare Søllehed i Pers Bovser".

Kompagniet skal først fejre Julen første Juledag, og det begyndte med, at vi fik Ærter med lidt stegt Kød til Middag, som jo var en stor Nyhed, da vi ellers aldrig fik stegt Kød. Klokken fem gav det Kartoffelsalat med Gullasch til og Klokken halvsvv gik vi i sluttet Trop til Juletræet, som var tændt i en stor Barak. Fire Mand fra Regimentsmusikken spillede for os og enhver fik nogle Smaagaver. Jeg fik en Lommekniv, en Mundharpe, fire Æbler og en lille Kage. Bagefter gav det gratis øl, snart begyndte man at blive støjende og jeg befandt mig ikke vel mellem de baade i Sprog og Tanke for mig fremmede Mennesker. Snart forsvandt jeg stille og gik over i mit Kvarter for at skrive et langt Brev til Mor. Nytaarsaften ankom endelig de længselsfuldt ventede Julepakker.

Aaret 1918 var forfærdelig at komme igennem, men det (59)skal ikke omtales ved denne Lejlighed. Den 10. Oktober begyndte vi det planmæssige Tilbagetog og ankom ind under Jul til en lille venlig Landsby i Provinsen Hessen, og her skulde vi blive og fejre Julen. Forbindelsen med mit Hjem havde været afbrudt, siden vi begyndte Tilbagetoget, altsaa i omtrent to Maaneder. Det gjaldt om at faa den genoprettet, jeg sendte derfor den 18. December et Telegram hjem med min Adresse. Men først den 24. ankom der et Telegram hjemmefra; det havde været tre Dage undervejs. Jeg har det endnu, det indeholder kun fem Ord, men det var nok. De gav Svar paa et Spørgsmaal, som jeg næsten ikke turde tænke paa: Var min Broder kommen godt gennem Krigen?

Her i denne lille By, som laa langt fra den store Verden, skjult mellem Bjerge og Skove, hørte jeg for første Gang om den forestaaende Genforening af min kære Hjemstavn med Danmark.

Juleforberedelserne gik her som andre Steder deres vante Gang. Vinteren var sat ind med Frost og Sne og Landsbygaden var saa fin og glat som en Kælkebakke. Den blev flittig benyttet af Ungdommen, indfødte og Soldater i skøn Forening to og to i susende Fart ned ad den lange Gade, indtil en Sergent saa det og beordrede Sand strøet paa i hele Gadens Længde. Byens Kvinder var som alle andre Kvinder travlt i Lag med Juleforberedelserne. Meget havde de ikke at lave Fest med, men lidt ekstra skulde der jo bages. Byens Bageovn var fælles for alle Beboere og indrettet i et Hus midt i Byen. Her havde de Lov til at bage efter en nærmere fastsat Rækkefølge. Vi Soldater hjalp til med at bære Brændsel ned til Ovn, enkelte fik endda betroet at bære Dejgen til Julekagerne. Men iøvrigt var det vor fornemste Opgave at holde Pigerne med Snak, mens de fyrede i Ovn. Det færdige Bagværk fik ingen betroet, det vilde vel ogsaa nok have været for stor en Fristelse.

Juleaften op randt med klar Frost fra en Himmel med tindrende Stjerner. Juleaftensmaaden indtoges sammen med Værtsfolkene, den var tarvelig, kunde ikke være (60) andet i den fjerde Krigsvinter. Men god var den, og hvilken Forandring fra sidste Aar. Atter at sidde i en Familiekreds og nyde godt af Hjemmets Hygge og Fred, skønt man var en paatvungen Gæst.

Klokken seks var der Julegudstjeneste i Kirken. Soldaterne kom sammen med deres Værtsfolk og ikke som før i Række og Geled med høje Kommandoraab. Fra alle Huse kom der forventningsfulde, festklædte Mennesker. Kirken var smukt pyntet, et stort Juletræ var tændt oppe ved Alteret og fra Orgelet tonede de kendte Julemelodier. Præsten, en tidligere Missionær, talte til os om Barnet i Krybben, om Fred paa Jorden og om det store Frelsesbudskab, som var forkyndt for os. Det var kendte Tomer, der lød gennem hans Tale, og de gav Genlyd i mangt et Hjerte. Man fyldtes med Tak og Pris, fordi man havde faaet Lov til at opleve Julen igen. I mange øjne var der Taarer, de mange sortklædte Kvinder og Børnernes Dragter talte deres tavse Sprog, men ogsaa til dem havde Præsten et trøstende Ord.

Efter Kirkegangen blev der tændt Juletræ i Hjemmet og sunget et Par Salmer. Der blev Raad til en lille Kaffetaar, og saa gik man over til Naboen for at se, hvorledes man der fik Tiden til at gaa. Og jeg blev hurtigt klar over, at Julen i Sydtykland ikke fejres med den samme Højtidelighed som hos os. De fleste af Byens unge Mænd var paa Værtshuset, og der blev festet til langt ud paa Natten.

Den kære gamle, og dog evig nye Jul vil man helst fejre, som man er vant til fra Barn af. Der skal være Juletræ og Julemad, Juleknas og Julestemning, med et hyggeligt Samvær i Familiens Skød, ellers føler man sig snydt. Julen er Hjemmets og Barnets Fest. Juleminderne knytter sig næsten altid til Barndomsminderne og saa ofte de drages frem, fylder de ens Sind med Taknemlighed.

Glædelig Jul!

Aaspe pr. Bredebro.

Hans Seistrup.

Da jeg kastrerede en Orne

(61) I Sommeren 1918 var en Del af mit Kompagni afkommanderet til et "Baukompagni" ved Generalstaben for Korps Schmettow, som laa i St. Erme ved Soisson i Frankrig. En Morgen spurgte Feldwebelen, om der var en, der forstod at kastrere en Orne. Staben havde nemlig faaet fat paa en saadan, men man havde hørt, at man ikke kunde spise Kødet af den, hvis ikke den var kastreret Inden Slagtningen. Jeg stod i første Geled og min Bagmand, Andr. Skaarup fra Andrup, gav mig i Kaadhed et Skub, saa jeg røg frem foran Fronten.

Feltwebelen, som saa mig ryge frem, spurgte straks: "Kan De gøre det, Hansen III?"

- "Javel, Herr Feldwebel!"

Saa fik en Underofficer Ordre til at føre mig op paa Slottet til de høje Herrer. Naa, tænkte jeg, der er Du kommet ind i noget godt. Men jeg havde da tidligere kastreret Grise. Jeg var bange for at det skulde være en stor Tamp paa 5-600 Pund, men det viste sig kun at være en til 250 Pund. Jeg skærpede min Brødkniv paa en Sten og blev saa ført op til Adjudanten. Her fik jeg efter Ønske en 3-4 Mand! til at hjælpe ved Operationen. Vi maatte dog ikke begynde inden han kom, han vilde dog se, hvordan det gik til.

Naa, vi kom ind til Ornen og fik den væltet om paa Ryggen og mine Hjælpere satte sig paa den for at holde den nede. Det tog ikke lang Tid at fjerne Testiklerne, som vi kastede ud

gennem Døraabningen. De blev straks hugget af et Par italienske Krigsfanger, Som saa fik Kødmed den Dag. Løjtnanten var meget imponeret af min Præstation og lod en Underofficer føre mig hen til Officerskasinoet, hvor jeg skulde have en Øl og en god Cigar. I Køkkenet saa jeg mit Snit til at fylde mine Lommer med Nudler, saa var Maden da reddet for et Par Dage.

Da Feldwebelen næste Morgen spurgte mig, hvordan det var gaaet, sagde jeg, at det var gaaet godt, men foreslog, at man de første Dage skulde holde godt øje med Dyret, (61) at der ikke skulde gaa Betændelse i Saaret. Da det handlede sig om at gøre Generalkommandoen en Tjeneste, var der ikke noget i Vejen. Feldwebelen var i Grunden vel nok stolt af at have saa dygtig en Mand, og i 6 Dage gik jeg saa op for at se til Ornen, som iøvrigt ikke havde Men efter Operationen, og saa for Resten af Tiden dryssede jeg rundt i Omegnen eller laa og sov.

Men det manglede ogsaa bare, at jeg ikke skulde have noget ud af at spille Stabsdyrlæge.

H a n s H a n s e n, Halk pr. Hejsager.

På nattevagt i skyллеgraven

Vi sidder fire mand i vor understand og er i gang med vort tarvelige aftensmåltid, da en befalingsmand med sin mørke stemme forstyrrer idyllen, idet han udbryder: "Nattevagten skal gøre sig klar. Vi stiller om fem minutter." Den sidste bid brød skylles ned med den sidste slurk kaffe, så kravler vi op ad den ujævne trappe og indtager vore pladser i skyttegraven. Vi er rustede til tænderne, for franskmændene ligger kun tredive meter fra os.

Regnen strømmer ned, vinden piber. Vi slår kraven op om ørerne. Det var bælgmørkt. Da pusler noget foran skyttegraven. Hvad er det? – Jeg ser intet. Hånden omklamrer bøs-sen. Nerverne er spændte. Hjertet hamrer. Jeg ser gennem skydehullet, men opdager intet. Atter rasler det. Forsigtigt træder jeg højere op og skuer ud over dækningen. Da ser jeg det mystiske, fredsforstyrrende. Det er en fed rotte, på størrelse med en kattekilling. Den løber omkring, på jagt efter noget spiseligt. Jeg ånder lettere, stiller geværet bort og haler bajonetten frem. – et lynsnart stød, og den frække gavtyv må lade livet. "Nu er du ekspederet," mumler jeg og bakker kraftigt på piben. Den var nær gået ud i kampiveren. Så er der atter stilhed. Fødderne bliver kolde. Man tripper rundt på dem. Hvad mon klokken viser? Den vagthavende underofficer skyder i dette øjeblik en lyskugle i vejret. Alt oplyses dagklart. Et (63) hurtigt blik på klokken. Den første del af vagttiden er gået; så går det ned ad bakke.

Vup! – Et lyn! – Ræn-n-ng! Et vældigt brag, et lufttryk, der ikke kan beskrives. En hagl af jernstumper, jord, sten svirrer i luften. Der, et stykke til højre, er en stor, fransk mine gået ned. Det kan nok være, man kan blive hurtig i vendingen. I et nu ned i graven, og hvis det kan nås, så i dækning.

Der går et par minutter, så er alt igen forholdsvis roligt. Kun geværskud lyder uafledeligt. På vor side venter man ikke med svaret. Franskmændene indstiller skydningen, så er alt igen stille, og atter står man på sin plads i graven.

"Det var en ordentlig tingest," siger man til sidekammeraten, der står ti meter til venstre.

"Ja," svarer han, "Joffre har nok lyst til at lave "dicke Luft!"

En stund er det temmelig roligt. Da på een gang går det løs: tak-tak-tak-tak og pift, pift, pift suser projektilerne hen over vore hoveder, så tætte som hagl. Det er et maskingevær, som også vil snakke med, og hvis det er muligt, vil det gerne meje nogle af vore kammerater ned, som længere tilbage arbejder på reservestillinger. Den slags arbejde foregår altid om natten. Vi dukker os og morer os i vort stille sind, for os kan de jo ikke gøre fortræd med den slags våben, Da lyder der faste trin bag os. "Parole!" lyder en hvas stemme. Hælene smækkes sammen, hænderne farer ud af lommerne, man retter sig op, og man svarer i militær tone. Det er nemlig den vagthavende officer, der er på sin runde gennem graven for at se, om alt er i orden. – Ved den næste lyskugle ser man atter på klokken. Nå, kun et kvarter endnu; så er det på tide at vække afløsningen. En af kammeraterne springer hurtigt hen for at vække dem. Det må man begynde med i god tid, for det sker, at man må råbe både ti og tolv gange ned til dem i understanden, før de bliver helt vågne. Nu er afløsningens øjeblik der. Nu kan de komme hvert øjeblik. Vi venter med længsel på dem; men nu er der allerede (64) gået fem minutter over tiden. Hvor bliver de af? – Endelig, med næsten ti minutters forsinkelse kommer de, søvndrukne. De modtages ikke just på en alt for blid måde. Når de skal afløses, skal de få det betalt med renter, kan de tro.

Det var de første to timer af nattevagten; men endnu er der tre gange to timer tilbage; jo tak, en blandet fornøjelse. Dog det tænker man nu ikke så meget på. Nu hurtigt af med oppakningen, ild på en cigaret, og så kravler man langsomt ind i en snæver køje, langtfra tiltalende eller indbydende; men man er dog sjæleglad, når først man er der. Man vikler sig ind i et tæppe, lægger hovedet på tornystret, og så skal vi sove lidt. Men ak og ve! Her er der også fjender, grå og sorte, slemme, fæle bæster. De vågner til aktivitet, når legemet bliver varmt. Man kradser, og man klør sig. Man vælter sig fra højre side om på venstre og så tilbage igen; men det nytter kun lidt. Altså op igen og lyset tændt. Nu begynder en udbytterig jagt. Efter denne ubehagelige forstyrrelse kravler man for anden gang ind på hyl-den, og denne gang får søvnen og trætheden overtaget. Snart snorker man og sover fast som en sten. – Man er ikke mere med i krigen, ikke mere i skyttegraven, Man drømmer, drømmer om hjemmet, om. mor, om søskende og om alle de kære. A, det er så vidunderligt, så skønt at være hjemme. Glemte er al trængsel, al nød og elendighed. Man er fri, verden smiler til en, en glæde uden ende. ---

Da lyder pludselig en grov stemme: "Hallo, op med jer! Afløsning!" Ak, hvad er dog det? Ak, det hele var kun en drøm. Langsomt vender tankerne tilbage til virkeligheden, den nøgterne virkelighed. Det blev kun til en lille times søvn. Man er helt forstummet i hovedet. Det føles, som havde man tømmermænd. Igen hænges alt skramlet på kroppen, og man kravler op, ud i den øsende regn, en regn, som den vistnok kun findes i Frankrig. Uophørligt strømmer den ned, hele natten igennem. Her bliver man hurtigt lysvågen, for nu begynder spillet forfra igen, og det gælder liv eller død.

(65) Sådan går den ene dag efter den anden, bliver til uger, og endelig, da tyve dage er gået, kan vi for en stund pakke vore sager sammen og forlade skyttegraven. Desværre mangler vi jo hver gang een eller flere kammerater, for det er jo sådan, at ikke alle vender tilbage.

Hans Chr. Petersen, Bovrup.

Minder fra krigen

Jeg kom i 1915 paa Session og blev skrevet g. v. Under Sessionen oplevede vi en lille, pudsig Episode. Der var nemlig en eller anden Præst, der ogsaa skulde møde. Han følte sig saa genert og vilde nødig smide Undertøjet; men der var jo ingen Vej udenom. Samme Aar blev jeg indkaldt og skulde møde paa Junkerhulvejkasernen. Her traf jeg sammen med andre gode Kammerater fra vor Hjemstavn. Faa Dage senere kom vi dog med en Transport til Lübeck, og her var vi tolv dansksindede Sønderjyder i samme Korporalskab. Vi følte dog ikke særligt, at vi var blevet Soldater, for vi gik nemlig i samfulde fjorten Dage rundt i vort Civiltøj. Der var en stor Mangel paa Uniformer. Omsider fik de dog noget gammelt Ragelse - Fredstidens blaa Uniformer - skrabt sammen. Om Klunset passede eller ikke, blev der ikke taget Hensyn til.

Vi var altsaa nu blevet rigtige Soldater, og nu gik det løs med Uddannelsen. I det store og hele havde vi det godt under Opholdet i denne smukke By; men det gode faar jo altid for hurtigt en Ende. Efter et Par Maaneders Forløb var vi atter paa Transport, ud i det uvisse. Vi havnede dog i Saarbrücken, og her blev vi tildelt det 174. Infanteri-regiment. Uddannelsen fortsattes, og vi maatte aflægge Faneeden.

Jeg var saa heldig at komme hjem paa min første Orlov, og da jeg kom tilbage, var alle mine Kammerater draget til Fronten. Da jeg var g. v., blev jeg nu beordret til Kreuznach. Det var en smuk Egn at komme til. Her var kønne Skove, Bjerge og Dale, og ikke at glemme den (66) skønne Rhinflod. For smaa Penge kunde man købe et stort Glas Vin. I Kreuznach blev jeg sat til Arbejdet i Køkkenet. Det var et rart Arbejde, for jeg kunde spise lige saa meget, jeg vilde, og saa var jeg oven i Købet fri for den almindelige Tjeneste.

Omsider blev jeg dog sammen med en Del andre puttet i feltgraa Uniform, og saa gik det i Kreaturvogne østpaa. Vi kørte i tre Dage og fik undervejs en ret god Forplejning. Da vi naaede den polske Grænse, steg vi ud ved en By, som hed Stralkowo. Vi blev fordelt paa flere Landstormsbatailloner og skulde nu bevogte den polske Grænse. Der var ca. 200 m mellem hver Post. Vor Opgave var at forhindre, at der blev smuglet Varer fra Tyskland til Polen eller omvendt. Vi tog det nu ikke saa nøje, for naar der ingen Sne var, var der ingen Spor at se, og saa lod vi bare Smuglerne løbe. Da Grænsetrafikken blev frigivet, kom vi ind i Polen, og her blev vi spredt for alle Vinde. Jeg blev indkvarteret hos nogle tysksindede Polakker, og efter et halvt Aars Forløb var jeg saa velbevandret i det polske Sprog, at jeg blev anvendt som Tolk paa den stedlige Kommandantur.

En Dag spurgte Kommandanten, om jeg kunde tænke mig at melde mig frivilligt som Feltgendarm. Jeg tog imod Tilbudet; men saa spurgte man, om jeg nogen Sinde havde set en Hest. "Jo," sagde jeg, "i Frastand." - "Din dumme Torsk," snerrede man, er du ikke Landmand? - "Jo," - det var jeg da, og Følgen blev, at jeg rejste hjem paa Orlov i tre Uger. Da jeg atter skulde rejse, mødte jeg paa Stationen en Soldat, der hilste paa mig. Det viste sig at være min Broder, som just kom hjem paa Orlov. Jeg opsatte min Afrejse og gik med ham hjem for dog at være lidt sammen med ham. Det var for Resten sidste Gang, jeg saa ham, for han faldt samme Efteraar.

Jeg kom saaledes for sent tilbage fra min Orlov; men paa Skrivestuen bandt jeg dem en Historie paa Ærmet, og den tog de for gode Varer. - Da jeg nu skulde være Feltgendarm, maatte jeg gennemgaa et Ridekursus. Jeg fik en fin Luksushest udleveret; den var blaaskim-

let, og (67) den tog alle Forhindringer, gik over Stok og Sten, over Grøfter og gennem Hegn. Desuden fik jeg en fin, feltgraa Cykel og kunde saa tiltræde min Stilling. Min Løn var seks Mark daglig, og Logi fik jeg hos en Bonde. Jeg førte en dejlig Tilværelse, to Timers Patruljeridt med efterfølgende fire Timers Frihed. Om Natten patruljerede vi i Gaderne i den lille By Lenzitzka. Patruljetiden var bestemt fra Klokken ti om Aftenen til fem om Morgen. Næppe var vi dog startet ved Titiden, før vi fandt ind til Befolkningen, hvor vi fordrev Tiden med at spille Kort; og naar vi havde faaet nok af det, lagde vi os til at sove oppe paa Høloftet. Vi kunde nok holde Varmen, for vi havde en god, varm Pels over os. – Der er vistnok ikke ret mange, der har haft det saa storartet i deres Soldatertid som jeg. -

Somme Tider gik jeg paa Jagt som Krybskytte, selv om al Jagt var forbudt. Der var særdeles mange Vildsvin, Raadyr og Kaniner der paa Egnen. Vildsvinene var ikke morsomme at faa ind i en Kartoffelmark, for de kunde ødelægge store Felter i Arealet. En Gang imellem lykkedes det mig at nedlægge et af disse Bæster. Man skulde dog være varsom, naar man havde en Orne over for sig, for naar den ikke blev dræbt ved første Skud, gik den straks til Angreb, og saa gjaldt det bare om at komme bort i en Fart. For at være paa den sikre Side søgte jeg altid paa mine Jager Dækning oppe i et Træ. Vildsvinekød smager forøvrigt udmærket, men Raadyrsteg er naturligvis at foretrække. Og naar man saa oven i Købet kunde købe Smør, Mel og Sukker, kan enhver tænke sig, at vi havde det som i Slaraffenland. Ja, det havde vi faktisk - indtil Revolutionen kom, for da blev vi alle afvæbnede. Civilbefolkningen tog os i Varetægt og transporterede os til den tyske Grænse. Herfra maatte enhver se til, hvorledes han kunde komme hjem, - men hjem kom vi.

Hans Erichsen, Ravsted.

Alvorlige og muntre Oplevelser fra 1914-18

(68) Naar jeg skal fortælle nogle Oplevelser fra min Soldatertid, vil jeg gerne have Lov til at fremkomme med baade alvorlige og muntre Begivenheder.

Jeg blev indkaldt allerede i Oktober 1913 og kom til Flensborg. Vi var ikke ret mange dansktalende. Henimod Aften samme Dag tog vi fra Flensborg over Slesvig og Kiel, og den næste Morgen var vi i Mecklenborg. Her serveredes gule Ærter og Flæsk. Saa gik det videre til Vestprøjsen, til en lille By i Nærheden af den russiske Grænse. Her laa Masser af Militær, thi foruden vor Afdeling, en kørende Afdeling, laa her ogsaa Infanteri, Maskingeværgrupper og Ulaner. De første Dage var temmelig rolige, men omsider kom vi da i Gang med UddanneIsen. Jeg var altsaa saa heldig at komme til Hestene. Vor Underofficer var en meget bøs Herre. En af de første Aftener gjorde han os under Staldtjenesten opmærksom paa, at der her (69) fandtes hverken Fork eller Skovl. "Nej", sagde han, "Vorherre har givet jer ti Fingre, for at I kan bruge dem til jert Arbejde." Vi var beskæftiget hver Dag lige fra Klokken fire om Morgen til ni Aften, og det gik hele Tiden i Trav.

En Dag henimod Jul skulde vi efter Rideøvelserne træne i Spring. Først skulde vi springe over en Stang, saa over en Grøft og et Hegn. Paa Tilbageturen var jeg saa uheldig at gli-

Dilettant bag Fronten

de af Sadlen og falde ned. Vor Ridelærer, den "høflige" Underofficer, raabte omgaaende: "Gid du kunde knække Halsen, saa var vi da af med dig!" Det var dog den eneste Gang, jeg faldt af. Om Sommeren 1914 var jeg paa Orlov, og da jeg kom tilbage til vor Garnisonsby, skulde vi en fjorten Dages Tid til Øvelser i Skarpskydning; men det kom helt anderledes. Vi havde kun været paa Skydebanen i otte Dage, da vi pludselig blev ført tilbage til Garnisonsbyen. Vi troede, at vi skulde til Manøvre, og naar vi saa atter var hjemme, vilde det første Aar af vor Soldatertid være overstaaet, og saa vilde vi faa det meget bedre.

Vi kom altsaa tilbage til vor Garnisonsby, men her blev vi straks puttet i feltgraa Krigsuniformer. Vi var saadan set ligeglade, for blev der Krig, vilde vor Soldatertid under Krig tælle dobbelt, og saa vilde vi jo blive hjemsendt meget tidligere end ellers. Alle mente jo, at Krigen - hvis den kom - kun vilde vare til Jul.

Krigen kom! Vi blev med Toget transporteret mod øst. Køreturen varede kun. en Times Tid. Hestene fik Kvarter i en Stald, og vi udenfor. Den næste Morgen rykkede vi frem til en lille Købstad i Østprøjsen. Den laa i umiddelbar Nærhed af den russiske Grænse. Vi kørte ved Siden af Infanteriet gennem Byens Gader. Alle Byens Indbyggere stod uden for deres Huse og græd. Det var et meget gribende Syn. Udenfor Byen kørte vi lige ind i en stor Kartoffelmark, og saa var vi midt i det hele. Lige overfor os havde et russisk Batteri taget Opstilling, og de skød lige ind i vore Rækker. Vi søgte Dækning, hvor det var muligt, men begge mine Heste blev saaret. Henimod (70) Middag fik vi Ordre til at gaa tilbage; men det var nu ikke saa ligetil. Vor "Spiess" gav flere Gange Ordre til at sidde op; det blev dog ikke rigtigt til noget. Bort kom vi dog. Det kostede faldne og saarede baade blandt Mandskab og Heste. Med Levnedsmidlerne kneb det ogsaa. Vi levede i tre Dage kun af de Roer, vi fandt paa Markerne.

Krigen gik sin jævne Gang. Vi havde gode Dage, og vi havde onde Dage. Snart kom Julen, men Krigen var jo ikke afsluttet endnu. Den første Jul, som vi holdt under fremmede

Forhold, gjorde et stærkt Indtryk paa os. Vi - baade Folkene og Dyrene - var. anbragt i en stor Kornlade. Vi havde dog faaet et Juletræ opstillet i en lille Stue, og vor Kommandant holdt en kort Tale om Julen og dens Betydning. Vi fik dog ikke Lov at være helt uforstyrret i Julen, for vi skulde ogsaa stille en Vagt i Byen, og ved Lodtrækningen blev det min Tur at gaa Vagt i selve Julenatten mellem tolv og to, og det var nu ikke saa morsomt i den strenge, russiske Kulde.

Jeg har for Resten mange Gange under mit fleraarige Ophold i Rusland tænkt paa den lille Sang, vi lærte i Skolen: "Morgenrot, Morgenrot, leuchtest mir zum frühen Tod". – Som Dreng tænkte man ikke videre paa Versenes Indhold, men som Frontsoldat har deres alvorlige Mening ofte talt manende til mig.

Omsider sagde vi Farvel til Rusland. Det var i Foraaret 1918. Vi havde ogsaa haft Strabadser nok og faaet vor Part af Ruslands Kulde. Vi kørte til en Banegaard, kom i Toget og kørte mod Vest. Det tog os to Døgn, inden vi naaede til Grænsebyen Kalisch i Slesien. Her fik vi Lov til at vaske os grundigt, blev afluset, og saa gik det videre gennem Slesien. Sneen var forsvundet. Jo længere vi kørte, des kønnere blev Egnen. Vi kom gennem Sachsen, Thüringen og naaede langt om længe til Vogeserne, til Frankrig. Hele Rejsen varede otte Dage. Vi fik dog ikke Lov til at nyde det kønne Foraarsvejr ret længe. Inden vi saa os om, blev vi indsat ved Arras, senere ved Chemin des Dames og Reims. Vel var Klimaet helt (71) anderledes her, det var mildere, og Naturen var kønnere, men det var dog gennemgaaende haarde Tider, vi maatte opleve. - - Endelig kom dog den Dag, da den tyske Front begyndte at vakle. Tilbagetoget blev indledet. Vi fandt overalt brændende Depoter, men der var altid nogle Kammerater, der prøvede paa at redde noget - helst spiseligt - ud af de rygende Ruinhobe.

Vi var langt om længe naaet helt ind i Luxemburg. Medens vi en Dag stod opstillet paa Banegaarden og skulde have vore Rækker opfyldt af nyt Mandskab, kom en Mand hen til os og sagde, at Krigen var forbi. Vi kunde næsten ikke tro det; men det var jo rigtigt. Jeg havde i over fem Aar været Soldat, havde hver Dag været med uden at være syg eller saaret. Det var helt mærkeligt at tænke paa, at Krigen skulde være forbi. Man blev næsten helt raadvild. Vor Kommandant holdt en stor Tale til os, og saa tog vi tilbage til vor Garnisonsby. Al Disciplin var borte. Vi kom og gik, som det behagede os. Saa begyndte vi at tænke paa vor Hjemrejse. Det var nu ikke saa helt let, for Togene var overfyldte. Det lykkedes os dog at komme ind i et Tog gennem et Vindue; Dørene var nemlig laasede. I Berlin gik man rundt med Billeder af Kejseren; men hans flotte Skæg var rigtignok kradset bort. Saa kom vi da endelig til Flensborg, og her skiltes jeg fra mine trofaste Kammerater gennem fem lange og træge Aar og tog hjem ..

Peter Clausen, Svejrup.

Krigsminder

Jeg aftjente min Værnepligt fra 1896-99 ved Husar-regimentet 16 paa Gottorp Slot i Slesvig, men - da jeg blev indkaldt den 4. August 1914, skulde jeg give Møde ved Trainet i Rendsborg.

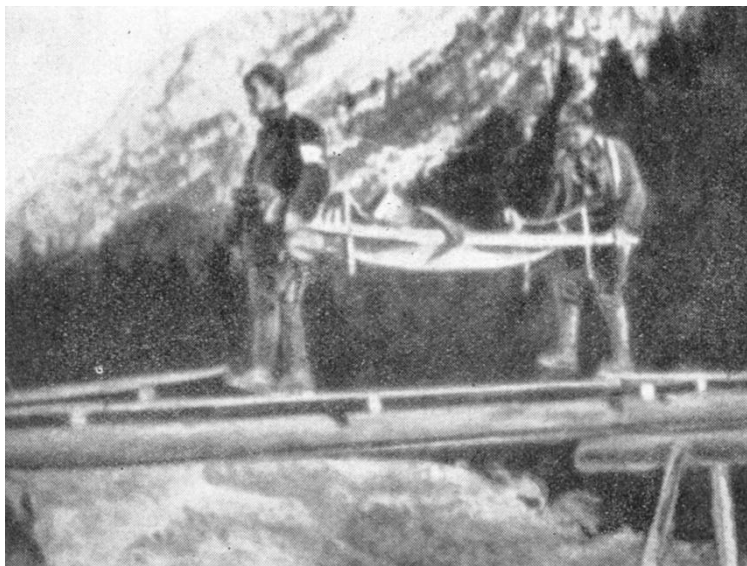
Den 10. August rykkede vi ud. Vi var 67 Mand og havde 107 Heste, vor Kolonne dannede nemlig et Hestedepot. Ved Aachen gik vi over den belgiske Grænse. Her (72) saa det ikke godt ud. De fleste Huse brændte eller var allerede brændt. Hist og her kunde man læse Indskrifter som: "Gott strafe England." Paa enkelte Huse stod der: "Sehr gute Leute," paa andre: "Wir haben sie alle in den Himmel gebracht." Disse Indskrifter havde Tyskerne anbragt.

Forude rasede en vældig Brand. Det var Byen Liege (Lüttich), der brændte. Paa et stort Engdrag græssede flere Tusinde Stykker Kvæg. De var bragt med tilbage af den flygtende Civilbefolkning; men nu tog Tyskerne dem allesammen. Vi havde faaet Ordre til at rekvirere en Mængde belgiske Heste. Det blev ogsaa gjort. De store Herrer, vore Førere, red foran, og jeg fulgte i Hælene paa dem. De fleste af vore Førere havde hver to Heste; jeg havde dog kun een.

Da vi gik over den franske Grænse, havde vi vel 500 gode Heste. Vi fik Kvarter i en lille Landsby mellem Chauny og Noyon, og her blev vi en Tid lang. Imidlertid mente Tyskerne jo, at Paris burde indtages, og der meldte sig da ogsaa en Mængde frivillige til den Tur, men - hvor blev de skuffede! Til at begynde med gik det fremad og fremad; vi naaede helt til Soissons. Vor Intendant, Christiansen, som var fra Løgumkloster, sagde til mig, om ikke vi skulde gaa ind i Soissons og se, om vi kunde opsnuse en fed Gris. Vi havde Heldet med os og kom tilbage til vore Kammerater, der havde slaaget sig ned i en stor Frugthave. Grisen blev slagtet, parteret og kom i Gryden, men den dejlige Steg fik vi ikke noget af, for vi blev angrebet af fjendtlige Flyvere. Vi maatte hurtigst muligt forsvinde; tre Kammerater blev dræbt. Dem begravede vi i Frugthaven.

Tyskerne tabte jo som bekendt Marneslaget. I to Dage gik det over Hals og Hoved tilbage, og vi landede igen ved vort Udgangssted i den lille Landsby mellem Chauny og Noyon. Denne Landsby forblev nu i ni Maaneder vort Opholdssted. En Gang imellem skulde vi frem med Heste. Da vor Vagtmester og jeg, der gjorde Tjeneste som Underofficer, engang skulde ud med en Samling Heste, kom (73) vi frem til en stor Gaard, hvor vi skulde blive Natten over. Vi kunde nok mærke, at Herskabet ikke betragtede os med velvillige øjne. - Den næste Dag blev Hestene afhentet af Folk ude fra Fronten, og det var Meningen, at vi skulde tilbringe endnu en Nat paa den store Gaard; men blandt vore Folk var der ingen Glæde ved denne Udsigt. De gik alle omkring med bistre Blikke og med en Fornemmelse af Utryghed. Jeg talte med dem om det, og da jeg foreslog, at vi skulde forlade dette lumske Sted, gik de med Glæde ind paa det. Vagtmesteren var dog af en anden Mening og sagde nej. Han gav os endda Befaling til at blive. Vi havde dog taget vor Beslutning og rejste simpelthen af Sted. Langt om længe fulgte den gode Vagtmester efter os. Han holdt en mægtig Tordentale for mig og sagde, at naar vi kom til Rendsborg igen, skulde han nok sørge for, at jeg blev straffet for Lydighedsnægtelse; men det gik helt anderledes.

Den omtalte Gaard blev kort efter taget af Englænderne, og de Soldater, der opholdt sig inden for dens Mure, kom alle i Fangenskab. Nu drejede den gode Vagtmester os en Knap. Han udbasunerede nemlig, at det skyldtes hans Snildhed og kloge Førerskab, at vi ikke og-

Transport af saarede i Bjergene

saa var kommet i Fangenskab. Og for denne "stolte" Bedrift fik han Jernkorset. - - Ja, saadan gaar det altid; den, der har fortjent Korset, faar det aldrig. - -

Jeg kom omsider til en Ammunitionskolonne og kom nu hjem paa min første Orlov. Jeg naaede at komme hjem just paa min Fødselsdag. Medens jeg var hjemme, fik vi Mund- og Klovesyge. Jeg sendte et Telegram til min Chef, at jeg ikke kunde komme tilbage paa Grund af denne Sygdom; men Chefen svarede: "Kom De kun tilbage! Den Sygdom gør ikke os noget!" - To Dage før jeg skulde rejse, sendte jeg et nyt Telegram, at nu var jeg selv blevet syg. Jeg fik igen Telegram med Paabud om, at jeg skulde lade mig undersøge paa Bezirkskommandoen i Flensborg. Det gjorde jeg saa, og jeg havde den Lykke at blive undersøgt af en gammel Stabslæge, der gav mig Orlov i fire Uger som Rekonvalescent.

/74) Da de fire Uger var gaaet, kom jeg atter til Hestedepotet i Rendsborg. Det Mandskab, der havde været ved Depotet siden Krigens Begyndelse, kom til Fronten. Vi var ogsaa til Lægeundersøgelse, og alle, der blev skrevet g.v. og var Landmænd, blev hjemsendt. Til de lykkelige hørte ogsaa jeg. Det var vel nok en stor Forandring. Jeg havde en stor Ejendom og blev opfordret til at dyrke Hvidkaal og Gulerødder; men denne Opfordring efterkom jeg nu ikke i særlig Grad.

En kort Tid gik det saare vel, men saa maatte jeg atter til Undersøgelse, og nu fik jeg betegnelsen k. v. Ikke længe efter befandt jeg mig i Rusland. Da der var gaaet et Par Maaneder, blev jeg med to Kammerater enig om, at vi skulde melde os syge. Vi blev sendt til Grodno til Undersøgelse. Naturligvis var vi enige om, at vi vilde følges ad; men jeg fik mine Papirer lidt senere end de andre, og da var de to taget af Sted. Jeg spurgte nu Vagtmesteren, hvilket Lazaret jeg skulde opsøge. Han svarede, at jeg kunde gaa ad Helvede til.

I Grodno var der ikke mindre end fire Lazaretter. Jeg gik ind i Nr. 2. Lægen kom til det Resultat, at jeg kunde være Rekonvalescent i to Dage. Det var jo ikke opmuntrende for mig, og Humøret var langt nede. Da jeg var paa Vej tilbage til min Troppedel, var jeg saa heldig

at møde mine to "syge" Kammerater. "Hvordan er det gaaet jer?" spurgte jeg dem. Jo, de havde været paa Lazaret Nr. 4, var blevet erklæret syge og skulde samme Eftermiddag indlægges paa Lazarettet. Jeg gik omgaaende hen paa Lazaret Nr. 4, blev undersøgt og skulde endda transporteres til Tyskland. Nu var Glæden overstrømmende mellem os tre "syge" Mennesker, som efter vor egen Mening ingenting fejlede.

Dagen derpaa blev vi aflusede, og saa rejste vi alle tre til Tyskland. Vi rejste med Toget i samfulde 96 Timer og landede omsider i Speyer i Bayersk Pfalz. Da vi forlod Grodno, var vi en Transport paa 200 Mand, men da vi kom til Speyer, var vi kun 50 Mand tilbage. De øvrige havde forladt Toget undervejs og var taget hjem. De forsvandt (75) sporløst, og jeg tvivler om, at man har faaet fat i dem igen. I Speyer blev vi indkvarteret i et Gymnasium, og i de seks Uger, jeg var her, havde jeg det ganske fortræffeligt. Fra Speyer kom jeg atter tilbage til Rendsborg, og efter kort Tids Forløb, i Slutningen af 1916, kunde jeg tage tilbage til min Familie.

Kresten Lønborg, Visby.

Vi sultede!

Det var i Vinteren 1917. Vi laa ved Vestfronten, og vi sultede! Man fortalte os, at Kartofflerne var frosne. Det kan være muligt, fur det frøs over 20 Grader. Det var en af de strengeste Vintre, Frankrig havde oplevet i Mands Minde. I samfulde tre Maaneder blev der ikke udleveret een Kartoffel. Vor Forplejning var meget mangelfuld: -, Hver Morgen en lille Humpel Brød, som oven i Købet (76) var iblandet Mel af Halm. Paalæg kendtes ikke; men er man sulten, smager et Stykke tørt Brød godt. Om Middagen fik vi tørrede Roer og Kaalrabi. Man kaldte denne Ret "Dörrgemüse" eller "Drahtverhau". Disse tørrede Roestrimler svømmede rundt i kogt Vand, og det var altsaa Middagsmad. Ja, saa fik vi altsaa ikke mere den Dag. Vi sultede!

Der var ingen, der fik Pakker hjemmefra. Jeg fik endelig en Gang fat i en Pose Kartoffler. Vi sad otte Mand omkring en Gryde og kogte dem, pillede dem, dyppede dem i Salt og spiste dem. Ih, hvor de smagte. Det var Højtid!

Det blev omsider Høst, og da Forplejningen stadig var ussel, vidste vi, hvilken Vej det gik for Tyskerne. Bag ved Fronten havde Tyskerne tilsaaet et Areal med Rug, men da Tyskerne maatte trække sig tilbage fra de oprindelige Stillinger, var Rugmarken kommet til at ligge i Ingenmandslandet, og der var det jo ikke rart at færdes. Men hvad gør man ikke, naar man er sulten!

Vi var otte Mand, og vi havde besluttet at opsøge denne Rugmark. Forsynet med en Lommekniv og en Sandsæk forlod vi vort Kvarter, en sammenskudt By, og ved Nattetid sneg vi os frem til Rugmarken. Her laa vi paa Ryggen, snittede Toppen af Rughalmene og samlede dem i Sækkene. Det var ingenlunde noget behageligt Arbejde, og det var farligt! Man vidste aldrig, hvad der kunde ske herude mellem Linierne. – Da Sækkene var fyldte, traskede vi tilbage til den ødelagte By. Nu tændte vi Ild i en stor Ovn, og da denne var blevet varm, blev Gløderne raget ud og Rugvipperne lagt ind i den ophedede Ovn. Vipper-

ne skulde tørres og blive saa haarde, at de kunde tærskes. Dette sidste gjorde jeg med en selvlavet Plejl. I et gammelt Sold blev herefter det hele rensat og sigtet, saa godt det nu lod sig gøre.

Nu skulde vi til at male Kernerne. Til dette Brug fik vi fat i en Kaffekværn; men det var et besværligt og anstrengende Arbejde, og vi maatte derfor skiftes til at holde Kværnen i Gang. Malingen tog meget lang tid. Nu skulde (77) der endelig bages Brød, men saa viste det sig, at vi manglede lidt Surdej. To af de yngste Kammerater blev sendt af Sted paa deres Cykler for at fremskaffe dette nødvendige Ingrediens. Det varede længe, inden de kom tilbage, men de sagde ogsaa, at de havde maattet cykle omkring ved otte Mil. De kom dog ikke tomhændet. En af mine Kammerater, der paastod, at han forstod sig paa den ædle Bagekunst, æltede Dejgen. Næste Dag skulde der saa bages. En anden af Kammeraterne fyrede op under Ovnen. Nu viste det sig, at Dejgen ikke helt var blevet det, vi havde ventet. Den var blevet lidt "besværlig", lidt haard, og vi vidste ikke, om vi turde spæde den op med lidt Vand. Imidlertid æltede og æltede en af mine Kammerater for at gøre Dejgen lidt mere "smidig"; ja, han æltede saa energisk, at Sveden i klare Draaber løb ned ad hans Næse, og fra hans Næsetip ned i Dejgen, som den blev æltet ind i. Med Haabet om et godt Udfald af vore Anstrengelser slog vi otte Brød op, et til hver af os, og saa blev der bagt.

Bagningen lykkedes aldeles glimrende. Ja, det rygtedes endda ud over hele Kompagniet. Enden blev, at vi maatte dele med de andre, Vi gav til dem, som vi syntes trængte mest til det. – Opmuntret af vort Held gik vi videre med vor Bagekunst. Vi blev fine paa det, for da vi fik fat i et Vaffeljern, fandt vi paa at bage Vaffer. Vi gav vor Kaffekværn en ekstra Tak, og saa blev melet malet endnu finere. Vaffeljernet fik en Omgang med et Stykke Flæskesvær, som en af vore Kammerater var saa velhavende at være i Besiddelse af, og saa bagte vi de fineste, mest velsmagende og lækreste Vaffer. Opskriften? Ja, den maa I godt faa: Mel, Vand og Salt! – Ih, hvor de smagte! Der er et gammelt Ord, der siger, at Sult er den bedste Kok! – Det er saa sandt, saa sandt.

H a n s K n u d s e n, Augustenborg.

Juleskjorten

(78) "Renlighed er en Dyd", sagde Kællingen, hun vendte sin Særk Nytaarsmorgen. Af samme Mening var ogsaa min Kammerat, Skomageren ved Divisionsstaben, da han Juleaftensdag om Morgen kom i Tanker om, at hans Skjorte ikke var helt proper. En Skjorte har dog som bekendt to Sider, men Eksperimentet med at vende den var allerede foretaget paa et tidligere Stadium, saa det kunde ikke gentages nu ind til Jul. Skjorten var den eneste, han ejede, og en Renselsesproces kunde der ikke være Tale om. Det vilde tage Tid, og i disse kolde Vinterdage var det heller ikke behageligt at undvære den saa længe. Der var kun een Udvej, naar man da vilde være pæn, og det var at købe en ny; og her var det, Skomagerens Vanskeligheder begyndte.

Skomageren og jeg var Kammerater. Jeg var Ordonnans, og Ordonnanser, Haandværkere, Kuske, Hestepassere og Kontorskrivere udgjorde en ikke ringe Flok ved Divisionssta-

ben. Denne Afdeling havde ved en særlig Imødekommenhed faaet Lov til selv at modtage sin Proviant, ligesom den selv maatte lave Mad i Stedet for at hente den ved Feltkøkkenet. Vor Kok var en Husmand, der var hjemmehørende i Hamborgs Omegn, en saakaldt "Krautbauer", d. v. s. en Mand, der avler Grøntsager, som sælges paa Torvet i Byen. Paa Grund af særlige Forhold i Hjemmet var han rejst paa Orlov, og nu var Køkkenchefposten blevet vakant. Ved forskellige Lejligheder var man blevet opmærksom paa min Færdighed i Kogekunsten, og jeg blev derfor af mine Kammerater anmodet om at overtage dette vigtige Embede. Jeg blev udnævnt til Køkkenchef, og var Maden ikke just en kunstnerisk Aabenbaring, saa fandt den dog almindelig Anerkendelse. Man roste den og sagde, at den var bedre end det, man havde været vant til. Maden var efter den nordslesvigske Kogebog. Den bestod af vore hjemlige Retter, alle Slags Kaal, Ærter og Flæsk og deslige, og den udmærkede sig virkelig ogsaa ved sin gode Kvalitet. Det var mere de animalske end de (78) vegetabiliske Bestanddele, man satte Pris paa. At lave god Mad var dengang ikke saa ligetil. Krigsvinteren 1917 var ikke præget af Overdaadighed og Overflod af nogen Art, og det var derfor næsten en Kunst at lave velsmagende Mad af de faa Ting, man havde til Disposition. Jeg mindes tydeligt, hvor ofte min gamle Moder udtalte, at det ingen Kunst er at lave Mad, naar man blot har noget at lave den af. Iøvrigt stolede jeg paa, at mine Kammeraters velsignede Appetit var min bedste Hjælper.

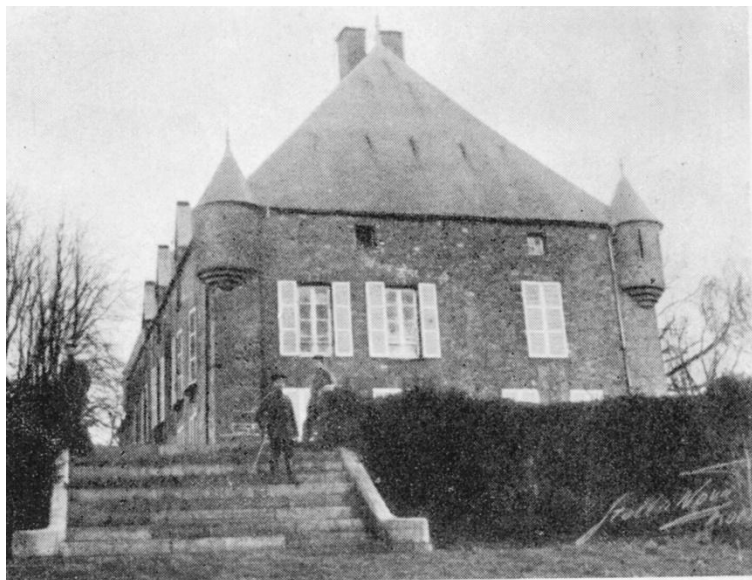
Nu gik det imod Jul. Divisionen var i Hvil, og Staben med hele dens Tilbehør kom i Kvarter i en Købstad, som laa paa tysk Omraade. For Frontsoldaten var det en Oplevelse endelig engang at bo i en ordentlig By. Her kunde man købe mange Smaafornödenheder, som kunde sætte lidt Kulør paa Spisesedlen, noget som vandt stor Anerkendelse hos mine Kammerater.

Juleaftensdag kom. Jeg havde køgt Ærter og Flæsk, noget, man under de herskende Forhold kunde kalde en Begivenhed. Vi skulde spise lidt tidligt, for at vi kunde blive færdige og komme ud i Byen, hvor vi alle skulde deltage i Festligheder, som Divisionen havde arrangeret for Mandskabet. Paa dette Tidspunkt skete saa det, der var den egentlige Aarsag til den Hændelse, som blev Skomagerens Uheld.

Jeg skulde møde hos Chefen for Intendanturen, og det med det samme! Jeg havde en god Samvittighed og tog Sagen med Ro, men jeg blev dog lidt overrasket, da Intendanten meddelte, at jeg med det samme skulde indtage min gamle Plads som Ordonnans, fordi en Halvinvalid, der var kommet fra Garnisonen, ikke var i Stand til at klare sig. Han kunde ikke finde ud af de mange militære Afdelinger, som han flere Gange Om Dagen skulde bringe Ordre til.

Jeg fordelte Julemaden blandt mine Kammerater, inden jeg tog af Sted. Vi savnede en Skræder og en Snedker, som var sendt i Byen for at hjælpe til ved Ordningen af Festlighederne, der skulde finde Sted paa et af de store Hoteller. For at deres Mad ikke skulde blive kold, satte jeg (80) den ind i Komfurets Ovn, hvor den kunde staa velforvaret, til Kammeraterne kom tilbage fra deres Arbejde. Det var ikke Forfængelighed, men snarere Højtidsstemning, som gav Skomageren Ideen til at købe en ny Skjorte til Dagens Festligheder. Der var nemlig slet ikke Spor af Lapseri ved Skomageren, og det var saaledes ikke et Udslag af Flothed, naar han denne Dag vilde forære og selv en ny Skjorte. Nej, som allerede fortalt, var den gamle næsten ikke Skjorte mere.

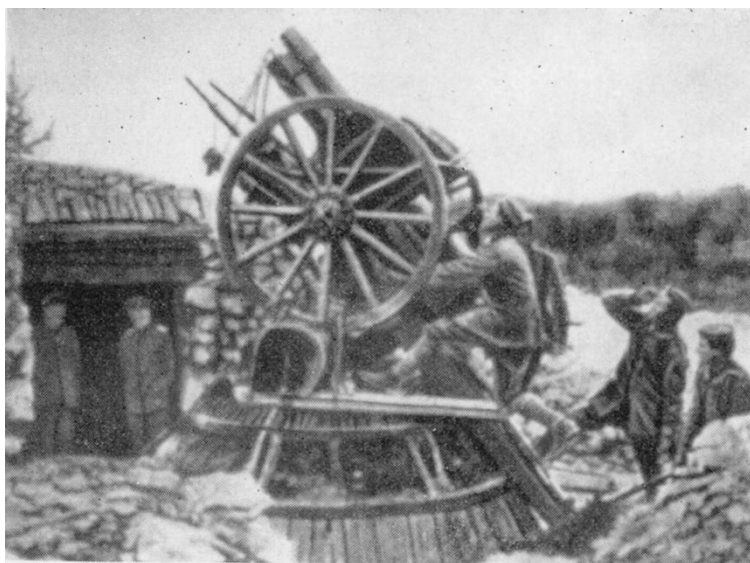
Divisionsstaben var nu i en rigtig By, hvor man næsten kunde købe alting for Penge, altsaa efter en Feltsoldats Opfattelse. Penge havde vi alle paa Lommen, idet man ved Fron-

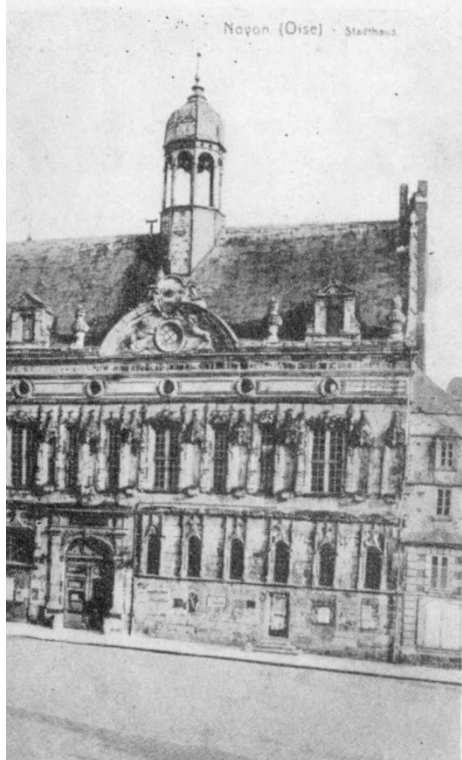
Slottet i Marceau

*Franske
Kolonialtropper*

Flak — 1914—18

Noyon, Byhuset

ten næsten ikke havde Lejlighed til at give dem ud. Derfor var det den naturligste Sag af Verden, at Skomageren vilde forære sig selv en Skjorte som Julegave.

Mennesket spaar, men Byraadet i Mühlhausen vilde være med paa Raad. Der var dengang noget, man kaldte "Bezugsschein", et Indkøbsbevis, som kun udleveredes af Magistraten. Det var noget i Lighed med Brødkort og Sukkercort og gjaldt Rationeringen af Beklædningsgenstande. Naturligvis var dette Indkøbsbevis et ukendt Begreb for en Soldat. Skomageren havde nok hørt om Rationeringsforholdene, men han vilde friste Lykken alligevel. Skjortejagten gennem Byen tog sin Begyndelse paa Strøget, fra den ene Butik gik han til den anden; men han fik alle Vegne den Besked, at han godt kunde faa en Skjorte, men kun mod "Indkøbsbevis". Skomageren var dog ikke faldet bag af en Vogn, han tænkte som saa: hæng kun i, Københavner, - eller, som det lyder i det tyske Folkemaal: "Anhollen deiht kriegten!" En Skjorte faas nok ogsaa uden "Bezugsschein", det skulde da være mærkeligt, om en eller anden Butiksfrøken ikke vilde lade sit Hjerte blødgøre ved Synet af en stakkels Fædrelandsforsvarer. Endelig var Lykken ham huld. Han kom ind i en Forretning, ikke en af de fine med store Spejlglasruder; nej, det var i en lille Gyde i den ydre Del af Byen. Her spurgte man ikke engang, om han var i Besiddelse af et Indkøbsbevis. Den lille Dame havde muligvis med Vilje (81) glemt det af Hensyn til den stakkels Soldat, som saa tydeligt trængte til en Skjorte. - Skomageren fik i hvert Fald Skjorten, endda billigt, efter Krigsforhold da, for den kostede kun ni Mark. --

I Kvarteret derhjemme blev Skjorten af de sagkyndige Skræddere kritiseret paa Kryds og tværs. "En meget fin Skjorte, næsten for fin til saadan en beskidt Skomager," mente en Kammerat, som var Oppasser hos selve Divisionsgeneralen og derfor følte sig lidt højere paa Ranglisten end Haandværkerne. En anden mente, at der maaske var lidt rigeligt med Stivelse i den. Han gav ham det gode Raad at lægge den i Blød i noget varmt Vand, inden den blev taget i Brug. Den vilde da være mere behagelig paa Kroppen. Ogsaa Skomageren fandt dette Raad godt. Han laante derfor en af mine Gryder og lagde Skjorten i den. Gryden satte han paa Komfuret. Dette lille Intermezzo udspillede netop paa det Tidspunkt, da jeg var kaldt hen paa Intendanturen for at faa Besked om, at jeg igen skulde overtage min Stilling som Ordonnans. Jeg var altsaa fraværende. Skomageren var sendt i Byen, og han tænkte naturligvis ikke paa, at Skjorten kunde være i Fare. Den henstod imidlertid paa Komfuret, og Vandet var lidt efter lidt kommet i Kog.

Et Par Timer senere kom de to andre Kammerater, Snedkeren og Skrædderen, som hele Dagen havde været fraværende, tilbage og vilde have deres Middagsmad.

De kom ud i Køkkenet. Paa Komfuret stod en Gryde med noget Vælling i eller hvad det nu ellers skulde forestille. Vællingen var endnu godt varm. Efter Vinterdagens Anstrengelser mødte de selvfølgelig med god Appetit og skulde nu have et ordentligt Foder. "Hvad mon de har til Middag i Dag?" siger saa den ene og studerer Grydens Indhold. "Det er vel Nudler eller Gryn eller saadan noget Stads," siger den første, som i Mellemtiden har smagt paa Suppen. Den anden synes, at lidt Peber eller Eddike kan gøre Smagen mere pikant, og saa gaar de med Dødsforagt i Lag med "Nudlerne". - --

(82) "Nej, hvad er dog dette?" Den ene har faaet noget haardt mellem Tænderne, noget, han ikke kan bide. "Nej, se! Der har Kokken tabt en af sine Skjorteknapper." Da han spiser et Par Mundfulde til, finder han endnu en Knap. "Nu mangler jeg blot en Synaal og Traad," siger Skrædderen, "saa kan jeg skam etablere mig." Appetitten er dog upaaklagelig, og de gaar trøstigt i Gang med at ordne Resten. - -

Nogle Øjeblikke senere aabner den første ved et Tilfælde Komfurets Bagerovn og finder til sin store Overaskelse en Potte, der indeholder dejlige Ærter og Flæsk. "Dette er jo næsten Slaraffenland! To Retter, - maaske er det i Anledning af Julen i Dag." Man enes om, at der vanker to Retter i Dag, baade Formad og Eftermad, og muligvis var den første Ret en Slags Dessert eller noget i den Retning. Ja, Skrædderen mente, at det var næsten som ved Brylluppet i Kana, hvor man kom med den gode Vin bagefter.

I Mørkningen kom Skomageren tilbage, og sammen med de andre begyndte han at gøre sig i Stand til Juleaftenens Festlighed. Nu skulde Skjorten tørres og stryges, hvortil Skrædderen lovede ham sin Hjælp. Han gik hen til Gryden paa Komfuret, - den var tom. I Bunden laa kun en lille Rest af en hvid, slimet Masse, en Slags Klistervælling. "Nej, hvad er dog dette? Hvem havde været saa fræk? Hvem har stjaalet min nye Skjorte?"

Hastigt røg han op ad Trapperne til Haandværkerne paa Værkstedet. Nej, ingen anede noget om en Skjorte. "Hvis du kan klare dig med et Par Skjorteknapper," sagde Skrædderen, "kan du faa nogle hos mig, jeg fandt dem i Middags i Nudelsuppen." - - - Jeg var i Mellemtiden ogsaa kommet tilbage til Kvarteret og hørte de sidste Bemærkninger om Skjorteknapper i Nudelsuppen. Jeg forsikrede dem, at jeg ikke savnede Knapper. Nu maatte Gryden efterses igen, og paa een Gang gik der en Tællepraas op for os alle. Det var en Papirsskjorte, man havde solgt til Skomageren. En Papirsskjorte kunde nemlig faas uden Købebevis. Ja, en anden Løsning kunde ikke findes. (83) Skjorten var kommet i Kog paa Komfuret og var blevet opløst, og de to, Snedkeren og Skrædderen, havde spist den i den gode Tro, at det var deres Julemad. - Generalens Oppasser mente desuden, at det var godt, at det var en ny Skjorte og ikke Skomagerens gamle. Nu blev en af Skjortespiserne lidt bleg om Kinden og forsvandt ud paa et ensomt Sted. Skomageren var flintrende vred. "Tænk, hvilken Uforsømmethed at spise min nye Skjorte!" Han gik til Forretningen og vilde have sine Penge tilbage. "Skjorten?" sagde man, "hvis den ikke har været tilfredsstillende, kan De faa den byttet." Nu kunde han jo ikke saa godt forklare Frøkenen, at den var spist som Julemad, saa maatte han hellere tage Skammen til Skaden, hvorefter han luskede bort.

Theodorus Mercator.

Fra Sommeslaget i 1916

I de sidste Julidage i 1916 fik Bataillonen tildelt Forstærkningsmandskab, saa Kompagnierne kom op paa 285 Mand hvert. Vi marcherede mod Somme-stillingen, hvor vi skulde indsættes i de haarde Kampe, som da fandt Sted her. Vi afløste Res. Regt. 86, som praktisk talt var udslettet; de modtog os med Ordene: "Her er ikke godt at være," og det viste sig at være sørgeligt sandt.

Jeg kom med en Kammerat til at ligge i et Granathul, som vi prøvede paa at gøre lidt dybere; men vi fik kun gjort nogle faa Spadestik, før vi stødte paa en død Soldat. Det fik os til at flytte over i et Hul ved Siden af. Her var Resultatet dog det samme. Vi var klare over, at det ikke nyttede at flytte igen. Før Dagen gryede, var vort Hul fyldt med Jord; men foran

os saa vi, at der var opstaaet et nyt Granathul. og da det var stort, tog vi det i Besiddelse. Heri laa tre døde Soldater. Vi havde altsaa Selskab.

I Stillingen her var der ustandselig Kamp. Om Natten holdt Halvdelen af Mandskabet Vagt. Vi to stod Vagt en Time ad Gangen, saa kunde den anden sove lidt. Engang (84) vækkede min Kammerat mig og sagde, at det nu var min Tur. Da jeg var kommet paa Benene, saa jeg paa mit Ur og opdagede da, at han havde vækket mig for tidligt. "Ja," sagde Kammeraten, "men her foran kravler en Englænder rundt; jeg kan ikke skyde ham, nu kan du gøre, hvad du vil." Med et "Hvorfor skulde han skydes" overtog jeg Vagten. Jeg lagde nøje Mærke til ham; han kravlede i en Fordybning, som før Beskydningen havde været en Grøft. Den var kun at se fra det Sted, hvor jeg stod. Nu kravlede han fra den ene døde til den anden og betragtede dem i Ansigtet. Han var fuldstændig ubevæbnet. Efter en Stund kravlede han igen paa Maven over til den engelske Stilling og blev ganske roligt liggende foran den. I et øjebliks nogenlunde Stilhed raabte jeg paa Dansk: "Gaa nu hellere hjem!" Han rullede op over den opkastede Jordvold og var borte.

Frontafsnittet ved Somme var et sandt Helvede. Nogen indgaaende Beskrivelse heraf vil jeg undlade; men enhver, der har været med ved Fronten, kan tænke sig, hvordan det var. Kun vil jeg oplyse, at da vi fire Dage senere samledes bagude, var vort Kompagni det talrigste med 21 Mand. 2. Kompagni var det svageste med 7 Mand, et forfærdende Resultat i godt fire Døgn.

Paa den fjerde Dag blev jeg saaret i Haanden af vort eget Artilleri, som med sine 15 cm Granater ustandselig skød for kort. Vore Signaliseringsmidler var opbrugte, og Patrouiller kunde ikke naa tilbage gennem Spærreilden. Med stærkt blødende Haand begav jeg mig om Eftermiddagen tilbage. Jeg maatte da gennem Dalsænkningen, hvor Spærreilden laa. Det var saa rædselsfuld en Tur, at det ikke lader sig beskrive. Blandt de Dynger af døde, som laa her, saa jeg en Løjtnant fra vort Kompagni og to Sygebærere, en for hver Ende af Sygebaaren. Næppe havde jeg passeret dem, før en Granat fra en af de store Skibskanoner, 38 cm, slog ned i den bløde Eng lige ved Siden af mig. Den gik, inden den eksploderede, saa dybt ned i den bløde Bund, at jeg med Nød og næppe undgik at blive ramt; men Lufttrykket var saa overvældende, at (85) jeg blev slynget langt bort og næsten var bedøvet. Nu kunde jeg slet ikke forestille mig, i hvad Retning jeg skulde løbe, men fik saa igen øje paa de tre døde ved Baaren. Saa blev jeg klar over, at jeg skulde den modsatte Vej. Jeg løb, saa godt jeg kunde, og kom ogsaa helskindet over til en Forbindingsplads i en Sandstenshule; men jeg var saa forpustet, at jeg ikke kunde tale; dette var da heller ikke nødvendigt, for ved Indgangen stod en blodig Læge, som modtog mig med Ordene: "Sørg for at komme videre; naar vi skal tage os af en saaret Haand, hvad skulde vi saa gøre med saadanne?" hvorefter han slog ud med Haanden mod en Flok saarede, som laa langs med Sidevæggen med frygteligt læderede Maver. Jeg lod Blikket glide rundt i Hulen. Hvor var det forfærdeligt. – Gennem en Hulvej travede jeg videre. Her laa en Dynge af tildels forbundne og ikke forbundne døde. Sygebærerne ilede frem og tilbage til Sanitetsvognene. Da jeg var kommet tilstrækkeligt langt tilbage, saa jeg var uden for direkte Fare, satte jeg mig bag et Dige for at hvile lidt. I det samme kom Vilhelm, min nære Kammerat, som ogsaa var saaret. Vi sad ved Diget og betragtede bl. a. Ammunitionsvognene, som læssede Granater af paa en Mark. Der kom en engelsk Flyvemaskine. Den kredsede over Vognene. Maskinen lod nu en tynd Røgstraale gaa ud til Siden. Nu fik Ammunitionsuskene travlt, de væltede Kurvene af Vognene og kørte bort i Galop. Næppe var de borte, før en Granat slog ned ca. 100 m bag Ammunitionsstaben. Nyt Signal fra Flyveren! Den næste gik ned ca. 50 m foran. Igen et

Signal, og den tredie Granat sad lige i Stablen. Hvor det bragede! Vi lo og gik. Da vi kom til Samlingspladsen, som laa længere tilbage, mødte vi en Sanitetsofficer, som viste os til Rette. En højere Officer spurgte Sanitetsofficeren, hvordan det gik. "Jo," svarede denne, "i Dag gaar det "flot," vi har i Dag kun modtaget 2000 letsaarede." Men det var kun paa denne Samleplads og kun de letsaarede.

For at give et Helhedsindtryk kan jeg nævne, at Tyskerne regnede med et samlet Tab paa 15.000 Mand om Dagen i Sommeslaget. og dette varede elleve Uger. Lazarettoget (86) kom hen paa Natten. Jeg naaede at komme med. Vi kørte østpaa. I Kassel blev Toget delt i to Dele. Jeg kom med den Afdeling, der kørte til Lauterberg i Harzen. Jeg skulde aldrig mere se Fronten.

Nikolaj Kræmer.

Engelsk Stolthed

Jægerbataillonen laa paa en lille Græsmark ved Siden af en lille Landsbykirke og ventede paa nærmere Ordre. Byen, vi laa ved, hed Villers au Flovers. Vi havde tre engelske Krigsfanger i vor Varetægt. Alle tre var saarede og snavsede. Det størknede Blod sad rundt omkring i Ansigtet og paa Hænderne, og de saa ynkelige ud. En behjertet tysk Soldat gik hen til dem med sin Feltflaske og bød dem at drikke. Englænderne laa op ad Kirkegaardsdiget i Solskinnet. Man kunde ligefrem se paa dem, at de vansmægtede af Tørst; men den ene Englænder, som kunde tale lidt gebrokket Tysk, sagde: "Nej Tak, vi *modtager* ikke nogen Gave af en Tysker, men naar vi kommer tilbage til en Lejr, saa *forlanger* vi."

Erindringer fra Krigen 1914 - 1918

Jeg skulde stille allerede den 2. August 1914 og meldte mig i Flensborg (Junkerhulvej). Her traf jeg sammen med tre Kammerater fra den aktive Tjenestetid, nemlig Andreas Dall og M. Madsen fra Mølby og Hans Knudsen fra Haderslev. Det var nu en Fejltagelse, at vi var kommet til Flensborg. Vore Pas var nemlig blevet lavet om, og vi skulde have meldt os i Haderslev, hvor vi var savnet. Følgen blev, at man sendte os hjem. Vi var saa hjemme Natten over; men næste Dags Morgen kom der Telegram. Vi skulde omgaaende igen melde os i Flensborg.

Da vi var uddannet ved Artilleriet, fik vi Lov til at vælge, om vi vilde til Kanonerne eller til Trainet. Dall (87) mente, at vi som ældre Familiefædre, med Kone og Børn derhjemme, skulde melde os til Trainet, og vi kom saa til Rensborg. Herfra skulde vi ud til Fronten. De første fjorten Dage laa vi og kørte rundt; der blev sagt, at man ikke vidste, om vi skulde mod Syd eller Nord. De var nemlig ogsaa dengang bange for Englænderne, men Enden

blev dog, at vi kom sydpaa. Vi havde i vor Kolonne en af de saakaldte "Etaarigt frivillige." Han var Sagfører i Slesvig, var Underofficer, men paa Grund af sin korte Uddannelsestid ret ubehjælpssom. Jeg opdagede snart, hvor Skoen trykkede, og han bad ofte om Hjælp; men Hjælpen blev næsten for udstrakt, for ikke alene maatte jeg pudse og sadle for ham, jeg maatte ogsaa vaske, og jeg havde næsten ingen Fri tid.

Mine Kammerater drillede mig, men han var nu en meget flink Mand, saa jeg syntes, han skulde hjælpes. Men da vi kom ind i Belgien, forberedte jeg ham paa, at nu maatte han snart selv klare den. Da stak han mig rask en Femmarkseddell, og saa maatte jeg love ham at hjælpe, naar det kneb. Allerede den næste Dag maatte jeg igen til at sadle Hesten, men op paa Dagen blev det rent galt, for da havde hans Hest tabt en Sko. Jeg trak den til Feltsmedien, men da jeg kom derhen, var der fuldt Hus, saa jeg kunde ikke faa den beslaaet. Der var ikke andet at gøre end at tage Dyret med hjem igen. Sagføreren var grædefærdig, og det var jo ikke saa sært, for den, der har aftjent Værnepligten ved Artilleriet ved jo nok, hvad det betyder at møde op til en Marchtur med en Hest, der mangler Beslag.

Da jeg opdagede, hvor haardt det trykkede ham, tilbød jeg at beslaa Hesten. Han vidste ikke, at jeg var uddannet Beslagsmed, og nu straaled han af Glæde, og der kom rask en Femmer til. "Kan du sko en Hest?" sagde han. "Ja", sagde jeg, "jeg vil godt prøve det." Et Par Dage senere gik det rent galt for ham, for ride kunde han ikke heller. Vi kørte i Dækning ved en Skov og kom ned ad en Hulvej. Her laa store Skærbunker paa begge Sider, og Hesten løb op paa en af disse. Den faldt og kravlede saa (88) paa alle fire langs med Bunken. Nu kan det nok være, at der var lagt i til ham. Sikken en Overhaling, han fik, og det var ikke behageligt for en Underofficer at tage imod. Saa gik det hverken værre eller bedre, for i samme øjeblik knækkede vor Kammerat Madsen Vognstangen, og vi havde ingen i Reserve. Vagtmesteren kom i Knibe. Han kommanderede Madsen op paa Vognen, og nu skulde han køre med en halv Vognstang. Han havde lige sat Vognen i Gang, saa løb Hestene løbsk. Det saa ikke godt ud; men da Madsen slap nogenlunde heldig fra Turen, tog vi det fra den gemytlige Side. Da jeg kom hen til Dall, stod han med Sangbogen i Haanden. Han var ved at finde en Sang, som vi skulde synge over Madsen, men Madsen løb alt hvad han kunde bag efter Krikkerne.

Bagefter var han saa klog at faa Armen i Bind; saa var han jo færdig med at bestille noget.

Da vi kom ind i Frankrig, kom vi i Kvarter paa en stor Artillerikaserne i Cambrai. Vi havde det godt, men Tiden blev lang. En Søndag Morgen kom der et stort Læs Havre. Jeg sagde til Dall: "Hør, vi er jo kraftige; skal vi ikke gaa ud og bære Havren ind?"

Nu var Læset saa højt, at jeg ikke kunde naa op og tage Sækken. Jeg lod derfor Kusken dumpe den ned paa mit Hoved. Da gav det et Knæk. De mente alle, at jeg havde brækket Halsen, og to Timer senere kunde jeg ikke røre mig. Saa blev jeg lagt ind i en meget stor Sal, der var indrettet til Lazaret. Der var mindst hundrede Senge i Salen. Her laa jeg Natten over uden Tilsyn. Jeg kunde ikke røre mig. Den næste Morgen kom min Kammerat Dall. Han hjalp mig saa lidt til rette. Senere blev jeg overført til et Lazaret, og her laa jeg i fjorten Dage. Jeg var bange for, at min Kolonne imidlertid skulde køre bort, saa jeg ikke kom med; men en Morgen kom der saa mange saarede, at jeg forstod, at der nu vilde blive Pladsmangel. Min Formodning var ogsaa rigtig, for lidt efter kom en Del Læger ind. De var i hvid Kittel og havde Gummihandsker paa. De skulle nok rigtigt til at slagte.

(89) Da de blev staaende ved Døren, kunde jeg høre deres Samtale. Den gik ud paa, at saa mange som muligt skulde sendes over den tyske Grænse. Jeg havde den Lykke at

komme med. Vi fik ingen Papirer, men der blev sagt, at de, der kunde blive tilset af en hjemlig Læge, maatte rejse hjem, ellers maatte de melde sig i deres Garnison, for mit Vedkommende altsaa i Rensborg .. Jeg rejste dog hjem. Det gik godt, indtil jeg kom til Flensborg. Der traf jeg en Feldwebel, som var kommet fra Haderslev for at afhente en Transport saarede fra Rgt. 84. Han vilde se mine Papirer, og saa kommanderede han mig til Rensborg. Nu kunde jeg jo ikke komme med samme Tog, men maatte vente til et senere Tog. Det benyttede jeg mig af, og jeg kom godt hjem og blev hjemme i syv Maaneder. En Dag kom vor gamle Kommuneforstander hen til mig og sagde, at nu var det forbi, nu kunde han ikke holde mig hjemme længere. Jeg var nødt til at tage en Beslutning. Jeg bestemte mig saa til at melde mig i Rensborg, fik et Bind om Halsen og drog af Sted. Jeg kom dog kun til Vojens, saa var det forbi med Friheden, for jeg stod jo uden Papirer. Der blev optaget mange Rapporter, snart af den ene og snart af den anden, men jeg holdt mig hele Tiden til Sandheden. Saa blev jeg sendt til Haderslev, bevogtet af to Soldater med ladet Gevær. Jeg satte Myndighederne i stor Forlegenhed; de havde nemlig ikke et Hul, der var simpelt nok til en saadan Forbryder. Langt om længe fandt Feldwebelen dog paa Raad. "Smid ham i Kulkælderen!" kommanderede han. Saa blev jeg transporteret derned; men hvad skete? Jeg meldte mig syg, og saa var det jo galt, for de kunde ikke faa fat i en Læge. Nu tilbød de mig en Hovedpude og nogle Tæpper, og saa kunde jeg jo nok klare den. Den næste Dag gik som den første med Skælden og Smælden og med at tage Rapport; men der kom ikke noget nyt frem, for jeg holdt mig stadig til Sandheden.

Omsider var vi kommet saa vidt, at jeg kunde transporteres til Rensborg. I Mellemtiden havde de dog opdaget, (90) at jeg ikke var saa stor en Forbryder; derfor blev der kun sendt een Vagtmand med mig.

I Rensborg gik det løs forfra med nye Skænd og nye Rapporter, men da de saa ikke kunde fange mig i noget, blev Tonen anderledes. De begyndte nu med det gode; det værste var, at jeg havde syv Maaneders Løn til gode, og nu vidste de ikke, hvordan de skulde ordne den Sag. Det vidste jeg. "Giv mig en Lap Papir", sagde jeg, "saa faar I en Kvittering." Og det fik de; men hvem der har faaet Pengene, ligger udenfor min Viden. Jeg fik dem i hvert Fald ikke.

Ebbe Outzen, Sdr. Hygum.

Orlov med Forhindringer

Den 4. Juni 1915 blev jeg saaret af en Shrapnel-kugle i venstre Underben. Det skete under et Skinangreb, foretaget paa den af 11. og 12. Kompagni af Regiment "Königin" besatte Stilling ved Moulin sous Touvent. Jeg meldte mig paa Forbindingsstedet i Slutten mellem Byen og et Stenbrud hos vor Bataillonslæge, Dr. Agerley, nu Læge i Augustenborg. Efter at jeg var blevet forbundet, opfordrede han mig til at søge hen til Stenbrudet og der afvente Ambulancens Komme. Jeg humpede derhen, og efter fire til fem Timers Ventetid kom Ambulancen og kørte mig og endnu et Par saarede til Lazarettet i Les Mesnil. Samme Aften blev jeg i en stor Privatbil kørt videre til Opsamlingslazarettet i Bleancour, og efter et

Døgns Ophold her sendtes jeg med Feltbanen til Chauny. Her blev jeg indlagt paa Lazarettet; men efter otte Dages Forløb kom jeg med en Transport af letsaarede til Guise ved den fransk-belgiske Grænse. Her laa jeg i ca. ti Uger; saa blev jeg over Hals og Hoved sendt ud af Lazarettet og fik Ordre til at melde mig til "Genesungskompagniet". Her fik jeg Ordre til at melde mig hos den vagthavende Feldwebel i en Skole i Udkanten af Byen. Jeg fik anvist en Halmsæk i Gymnastiksalen.

(91) Efter at have drevet rundt i Byen et Par Dage, skulde jeg melde mig hos en Underofficer paa en Vagt, som var stationeret i den anden Ende af Byen. Vagten skulde kontrollere Passene hos de Folk, Franskmænd eller Belgiere, som gik ind til eller ud af Byen. Jeg havde været paa Vagt fra tolv til to og laa om Morgenens ved halvseks Tiden i min bedste Søvn, da Vagtens næstkommenderende Tuskede mig vaagen. "Vollschow, du maa i Dag rejse paa Orlov". Jeg blev lysvaagen med det samme. Jeg skulde Klokken ni paa Aflusning, Klokken halv elleve til Lægen og saa hen paa Skrivestuen efter Orlovsbevis, Fribillet og Lønning for ti Dage, saa jeg burde have travlt. Men Tiden kravlede af Sted, særligt efter at jeg var færdig til at rejse. Klokken godt to gik der et Tog fra Guise til Charleroi. Vi var seks Mand fra "Genesungskompagniet", som skulde hjem, og vi var i god Tid mødt op paa Banegaarden. Det var saa varmt, at Tøjet ligefrem klæbede til Kroppen, og vi fandt da paa at gaa ind i Kantinen og drikke et Glas Øl; men det første Glas smagte efter mere, og vi fik hver en seks til syv Glas. Af de modtagne 5,30 Mark røg her 1,40 Mark. Endelig kom Tøget, og vi kom ogsaa til Charleroi. Her maatte vi vente i to Timer paa Orlovsekspressen, der kom fra Chauny. Ved Syvtiden om Aftenen ankom vi til Herbesthal ved den tysk-belgiske Grænse.

Da der var en Ventetid paa flere Timer, inden vi kunde køre videre til Køl'n, gik vi ind i Banegaardsrestaurationen og fik noget Smørrebrød og et Par Glas Øl; det kostede 2,60 M. I godt Humør og sikre paa snart at være hjemme efter næsten et Aars Fravær, slentrede vi rundt paa Perronen og kom ogsaa ind i Banegaardshallen. Her fik jeg pludselig Øje paa et Skilt: Militærbillet til Hamburg 6,50 Mark. – Det begyndte at køre rundt i Hovedet paa mig: 6,50 M., 6,50 M. Min Kammerat kom til, og jeg pegede stumt paa Skiltet: "Hvad gør vi nu? Vi kommer ikke hjem paa Orlov." – Vi gik noget slukøret ud paa Perronen og mødte her Stationsforstanderen. Det maatte være Manden, som kunde hjælpe os. Jeg gik hen (92) til ham og knaldede Hælene sammen, saa det gav Genlyd over hele Perronen. Han syntes forbavset, men hilste og spurgte: "Naa~ Kammerat, hvad er der løs?" Jeg kunde se paa ham, at han ikke var saa brøsig som de Militærpersoner, vi kom i Berøring med, men at han gerne vilde hjælpe os. Jeg forklarede ham den Nødssituation, som vi var i. Han kløede sig i Nakken og sagde: "Prøv at melde Dem paa Banegaardskommandanturen og bed om en Fribillet til Hamburg." Vi gik hen til Kommandanturen og hilste forskriftsmæssigt paa den vagthavende Feldwebel. Han løftede Blikket og saa paa mig: "Was wollen Sie?". Jeg tænkte, nu kan du godt sige Farvel til Orloven; men jeg fattede mig og bad militærisk kortfattet om en Fribillet til Hamburg. Pludselig lød der et Løvebrøl fra et af Sideværelserne, til hvilket Døren stod aaben. Derinde sad en Major. Han brølede videre: "Se til, at I kommer ud. I maa laane Pengene hos en af jeres Kammerater. Kommer I igen, sender jeg jer tilbage til jeres Deling!" – Spagfærdigt svarede jeg: "Javel, Hr. Major," og saa stod vi atter udenfor paa Perronen. Min Kammerat og jeg blev meget nedslaaet; men nu kom Stationsforstanderen os i Møde, og da han hørte Resultatet af vor Henvendelse til Banegaardskommandanten, gav han os det gode Raad at købe en Billet til Dortmund og saa bare blive siddende i

Toget. Vi købte Billetten og havde saa hver 15 Pf. i Behold; men vi syntes alligevel, at Livet var værd at leve igen.

Vi kørte saa videre, men alt som vi nærmede Os Dortmund, blev vore Hjerter mere og mere knuget af Angst og Spænding. Toget holdt paa Stationen i Dortmund, og det kører videre. Kammeraterne i Kupeen sov de retfærdiges Søvn; men vi to følte absolut ikke nogen Trang til at sove. Saa lød en Stemme: "Billetter skal forevises!" Min Kammerat forsvandt hen i den anden Ende af Vognen til Toilettet. Da Konduktøren lige var færdig med at billettere, puffede en Kammerat til mig og sagde: "Vaagn op, du skal fremvise din Billet!" Jeg gjorde, som om jeg blev vaagen og fremviste min Billet. Konduktøren saa paa den: (93) "Dortmund, der er vi jo lige kørt fra." Jeg forklarede ham Situationen, og han lovede, at han vilde undersøge, om jeg havde en Chance hos en Kammerat, som havde Billet til Hamborg, men kun vilde til Bremen, og det lykkedes. Jeg udstødte et Lettelsens Suk, sank tilbage i Hjørnet og forsøgte at faa mine Nerver i Ro.

Klokken syv om Morgenen naaede vi Hamborg. Jeg kom godt igennem Billetkontrollen, men da min Lidelsesfælle kom, saa jeg, at der blev parlamenteret, og omsider kom en Vagtpost og førte ham bort.

Efter fjorten Dages forløb saa jeg ham igen i Guise ved Lønningsappellen. Feldwebelen kundgjorde her, at da han ikke havde kunnet betale Billetten fra Dortmund til Lybæk, havde Kompagniet betalt hans Gæld, og Beløbet vilde blive fradraget hans Lønning. Men han trøstede sig med, at han havde haft fjorten dejlige Dage derhjemme.

I Oktober blev der saa iøvrigt vedtaget en Lov, efter hvilken Soldater paa Orlov rejste frit hjem og tilbage. Men jeg glemmer aldrig denne Orlovsrejse med dens Forhindringer.

C. Vøllschow, Blans.

Fire uger blev til fire år

Sønderjydske ungdom stævnedes efter ordre i efteråret 1912 sydpå for at aftjene værnepligten i den tyske værnemagt. Vi var mange danskere, der kom med samme transport til Hamborg, hvor vi igen blev blandet med ungdommen fra Holsten og transporteret videre til hovedstaden Berlin for at blive tildelt det tyske gardedekorps, der var kejser Wilhelms livvagt. Vi var to danskere, Peter Hansen fra Broager og underskrevne, der på en lidt ejendommelig måde kom til at holde ubrydeligt sammen, og jeg skal i korte træk fortælle lidt om et par episoder.

Jeg skal forudsige, at Peter var et hjertensgodt, trofast og politisk klogt menneske. Vi delte meget ondt sammen, (94) men det, jeg ikke kan forstå, er, at han skulle dø så pludseligt, at jeg end ikke nåede at sige farvel til ham. Han fik blodforgiftning i året 1926 og hviler på kirkegården i Broager.

Vi to fik vor uddannelse i den tyske hovedstad og måtte derfor ikke så sjældent stå vagt for selveste kejseren. Vi oplevede krigens udbrud i Berlin og rykkede i felten den 8. august 1914. Selveste majestæten, Wilhelm den 11., tog afsked med os. Han havde taget opstilling ved Brandenburger Tor. Regiment efter regiment marcherede forbi ham, og han gentog

med passende mellemrum - "Jungs, in vier Wochen sehen wir uns wieder." Den 21. august var vi første gang i ilden. Det var belgiske tropper, der forsvarede deres hjemstavn ved Namur. Vi havde store tab. Peter var oppasser ved kaptajnen, og når som helst det kunne lade sig gøre, var jeg hos ham. Vi delte ondt og godt sammen. Feldwebelen havde længe kendt os, og han vidste, at vi gerne ville være sammen. Han kunne godt lide os. Vi havde ved mangen lejlighed ladet ham forstå, at vi ikke var tyskere, og at soldaterlivet ikke havde vor interesse. Han anså os vel nok for det, vi var, nemlig et par sabotører. Peter og jeg har ingen skyld i, at det varede så længe, inden Tyskland tabte krigen. Begejstringen var stor blandt tyskerne, da vi i september kunne se ind til Paris. Vi nærmede os byen til en afstand af 75 km, men så fik vi på puklen. Peter hørte lidt mere end godt var, for han kom jo daglig i forbindelse med kaptajnen. Vi snakkede om, at nu gik det den rigtige vej, for vi fik klø og blev jaget tilbage.

En oktoberaften lå vi oppe ved Ypern, og englænderne beskød os kraftigt fra havet med skibskanoner. Kaptajnen havde indladt sig i en diskussion med en af sine befalingsmænd, og der var vel opstået uenighed om deres mening om sejren. På en ironisk måde sagde han til befalingsmændene: "Wo sind de beiden Engländer?" Dermed mente han Peter og mig. Han lod os hente, og han afæskede os i al fortrolighed vort syn på sagen. Vi (95) diskuterede nu med dem, og Peter sagde afsluttende: "Ja, hr. kaptajnen må jo indrømme, at når vi endnu om otte dage ligger her og ikke kommer længere frem, så har Tyskland tabt krigen". Efter dette anså de os for at være endnu mere engelskvenligt indstillet. To dage efter denne diskussion faldt kaptajnen under et angreb af de engelske tropper.

Mangfoldige var de oplevelser, Peter og jeg havde indtil foråret 1917, da Peter en dag kom hen til mig og fortalte, at han havde erfaret, at hele den tyske front skulle trækkes tilbage, fordi vi ikke kunne holde vor linie. Vi drøftede denne sag, og vi besluttede, at en af os nu skulle tage chancen og komme i fangenskab. Man skulle simpelthen blive tilbage, og når den engelske linie var rykket frem, skulle man melde sig som fange. Vi drøftede sagen hele natten. Ingen forstod os, men alle kunne se, at vi havde noget for.

Endelig var planen færdig. Vi skaffede brød og konserves hen til et skjult sted, hvor den ene skulle skjule den anden. Vi var endnu ikke klar over, hvem af os der skulle tage chancen. Vi tænkte på hjemmet og tog bestemmelse om mange alvorlige problemer, og endelig måtte vi have afgjort, hvem der skulle skjules. Vi trak lod, og det blev Peter, der skulle i fangenskab. Han skulle ikke anses som overløber. Vi havde gjort vor pligt som danske sønderjyder i tysk krigstjeneste. Ingen af os havde sagt ja til eventuel forfremmelse, vi var og ville blive menige. Vi skiltes grædende fra hinanden, men nu var det alvor. Jeg skjulte min ven i en understand og dækkede ham til. Han havde brød og vand, og luft kunne han få. Han kunne klare sig i dette usynlige hul i ca. ti dage.

Vor plan lykkedes, og alt gik efter programmet. Jeg blev til gengæld sat på vand og brød og blev bundet til et træ som et andet stykke kvæg. Jeg blev foragtet, og man betragtede mig som det sorte får. - - - Senere blev jeg ret hårdt såret i ryggen, kom til Berlin og hørte jævnlig fra hjemmet. Peters kæreste sendte mig en (96) hilsen fra Peter. Det var aftalt i forvejen, hvad hun skulle skrive. Peter og jeg havde nemlig et par gange været hjemme på orlov, og da havde vi drøftet turen til Danmark; men vi anså dette her som bedre. Efter planen skulle jeg tage den næste chance og komme i fangenskab.

Et halvt år gik med ophold på lazaretter. Orlov var en saga blott. Mine papirer var jo ikke gode. Jeg skulle til Berlin og uddanne rekrutter; men ak og nej, det ville jeg ikke. Jeg skulle have jernkorset, forfremmes, ingen af delene ville jeg. Jeg holdt mig lang tid i Berlin;

men i efteråret 1917 gik den ikke længere; jeg måtte til fronten igen som menig, aktiv soldat, som kværlant af første klasse. Jeg ventede kun på den første chance, for at løbe over til dem på den modsatte side; men heller ikke det er altid lige nemt. Alle, der har været i første linie, vil sande dette. Jeg fik heller ingen chance, men jeg ventede og ventede på, at tiden måtte bringe mig samme chance som Peter, og rigtig! Den 4. okt. 1917 tog skotterne mig med flere tusinde tyskere til fange! Vi fik den behandling, som tyskerne havde gjort sig fortjent til, men jeg spekulerede, for jeg vidste jo, at jeg hørte hjemme i den danske lejr i England; men hvorledes komme derover? Ingen tolk forstod, at jeg ikke var tysker. Så regnede jeg ud, at jeg måtte blive syg og komme på et lazaret. Det lykkedes mig at få en lungebetændelse, og efter et kort ophold på et engelsk lazaret kom jeg til den store samlelejr i Le Havre, hvor der var ca. 15 tusinde tyskere, og det forunderlige skete! En flok dansksindede sønderjyder ankom til lejren, deriblandt min broder Detlev og Rasmus Schmidt fra Burkal. Vi fandt jo straks hinanden og var uadskillelige. Vi troppede op hos lejrkommandanten og forklarede ham sagen. Jeg fik lov til at rejse sammen med dem til den danske lejr Feltham i England. Nu var krigen slut for mig. Peter tog imod mig, og gensynsglæden var stor. Vi havde en hel del at snakke om, og tiden gik godt for os de næste sytten måneder. I marts måned 1919 drog vi med det danske skib "Primular" til København og hjem. Vi smilede ad den tyske kejsers udtalelse (97) om gensynet om fire uger. Det blev til over fire år, og da vi kom hjem, var han stukket af til Holland.

*Andreas B. Gehrt,
Tønder.*

Min indkaldelse i 1914

Budskabet om krigens udbrud gjorde jo på os alle et dybt indtryk. Vi havde hørt rygterne, men snart erfarede vi, at det var mere end rygter - det var sandhed! Mand .og mand imellem diskuteredes sagen. Vi var netop begyndt på at høste rug, for dog om muligt at få den bjærget i hus, inden indkaldelsen kunne nå os, hvis en sådan skulle komme. Med en fare hængende over hovedet er det rart at have nogen, man kan drøfte sagerne med, og derfor var vi denne aften ovre hos naboens for at høre deres mening. Jeg må dog vist indskyde den bemærkning, at jeg inden krigsudbruddet havde meldt mig til landstormen. Man sagde, at disse landsstormfolk kun skulle beskytte grænsen, hvis der kom krig, så jeg følte mig temmelig rolig. Men allerede omtalte aften vidste vi, at de første allerede havde modtaget ordren om at stille for at trække i trøjen. De fleste af de tilstedeværende var noget benøvet ved situationen, men jeg var høj i hatten og sagde til dem: "I skal af sted, men jeg, ja, jeg bliver selvfølgelig hjemme, for der er da nogle, der skal passe på kvindfolkene."

Selvfølgelig troede ingen på mine ord, ikke engang jeg selv. Hvem skulle dog på det tidspunkt have troet, at der kom til at gå så lang tid, thi først den 25. september havde "Das grosse Vaterland" brug for min hjælp - og det gik således til.

Næste morgen begav jeg mig som sædvanlig af sted med mælkevognen. Et stykke hene på vejen indhenter kommuneforstanderen mig, medbringende ordren om straks at møde i

Flensborg. "Jeg kan vel køre mælketuren (98) færdig først," sagde jeg; men det mente han ikke lod sig gøre. "Må du ikke køre mælk, må du vel høste rug," tænkte jeg, og derfor fik jeg fat i en anden til at køre turen. Jeg gik hjem til rugen. For hurtigere at blive færdig ville jeg søge hjælp og gik derfor til min bror. Ved synet af mig udbrød han: "Hvad, er du ikke indkaldt?" "Jo," svarede jeg, "men rugen skal først høstes." "Mathis, du må afsted, det går aldrig, det er jo lydighedsnægtelse, og det straffes med døden, ved du; nej, du må væk;" men trods hans advarsel gik vi i gang med rugen. Vi er da kommet godt i gang, da min nabos broder kommer. Han var også blandt dem, tyskerne gerne ville se i uniform. Han var på vej til stationen. Idet han kører forbi, råber han: "Vil du ikke køre med.!" "Ah, nej, vi når det nok, krigen er da ikke forbi. endnu." Vi fortsatte med rugen, men hen på eftermiddagen blev de andre enige om, at nu var det vist på tide at få mig sendt af sted, og jeg blev da kørt på stationen. Her traf jeg kammerater med soldatertøj under armen. "Hvad, er du holden endnu, Mathis," råbte de. "Ja, det er jeg, men jeg er måske også den sidste!" Flere kammerater kom til, alle på vej til Flensborg, men krigsbegejstringen, den savnede vi alle.

I Flensborg var der mange folk, mange flere, end de kunne bruge, så nogle måtte rejse hjem igen i ti dage - dem var jeg iblandt. - Nu måtte jeg hjem til min rug. - På gaden traf jeg en god ven, ham kunne de bruge. "Men," sagde han, "om ti dage kommer du ind og jeg hjem, for I skal da naturligvis afløse os." Det var jo lyse udsigter - men måske rugen kunne reddes. De ti dage gik - alt for hurtigt - og en dag stod jeg atter i Flensborg i det dejligste sommervejr, og hvad skete? Vi fik besked om, at vi endnu ikke kunne komme til. Ti dage hjem igen, så var jeg atter i Flensborg, og denne gang blev jeg udskrevet til landstormens 3. bataillon, Den skulle til Angel for at bevogte en bro. - Efter denne besked gik jeg ud i byen for at få noget at spise, og klokken to stillede jeg så på kasernen for at blive rigtig soldat. Det rygtedes hurtigt, at der var indkaldt 200 mand for meget, og hvad mere var, at (99) folk med mange børn, sygdom i hjemmet eller anden gyldig grund atter kunne få lov at komme hjem. "Jeg vil derover," sagde en kammerat. "Hvad vil du anføre som grund?," spurgte jeg. "Husk! Jeg har ni børn!" Han gik, men kom ret hurtigt tilbage igen - nedslået. "Kom du hjem?" sagde jeg spagfærdigt. "Nej, du, der skal femten børn til!" var hans svar. Nu ville jeg spørge fri, for jeg var da mælkekusk; men det blev afslag. Så skete det, at jeg på en uforklarlig måde kom ud på en anden fløj, hvor en anden høj herre havde afgørelsen: Soldat eller hjem. Jeg fremstillede mig for ham, fremførte mit ærinde og forklarede ham, at det at være mælkekusk var et livsvigtigt erhverv, - og hvad skete, han gav mig fri indtil videre, men på den betingelse, at jeg skulle stille omgående, hvis der blev brug for mig. Af og til måtte jeg selvfølgelig stille til kontrol, men først den 25. september havde den tyske arme brug for min hjælp. Vi kom af sted, men i vore egne bukser, nogle sølle karle, for de "havde nemlig ikke tøj til os alle!

Ordren til mig lød på Højer. Jeg måtte jo lystre, men et lyspunkt var der - vi kunne bytte med andre, så vi kom nærmere til vort hjem, og snart var jeg i Jejsing, med en "fin" løjtnant som overordnet. Vi måtte næsten gå og komme, som det passede os, bare vi passede vagten. En søndag kommer jeg som sædvanlig og beder om orlov - det kunne ikke lade sig gøre, forklarede løjtnanten - altså pure afslag. Så tager jeg den selv, tænkte jeg, og rejste hjem som sædvanlig. Hen på eftermiddagen begyndte min kone at spørge om, hvor længe jeg blev hjemme, hvornår jeg skulle væk, o. s. v., og da hun erfarede sagens sammenhæng, sagde hun: "Men skynd dig dog med at komme af sted!" Nå, ja, når mutter ville have mig ud af huset, var det vist bedst at komme efter Jejsing til. - I nærheden af byen opdagede jeg, at vagtposterne var trukket ind. - Av! tænkte jeg, de andre er draget af sted, og du er altså

bagefter! Jeg fik snart at vide, at vi lå i allerhøjeste beredskab og kun ventede på ordren til at forlade byen og drage bort. - Ingen vidste, hvorhen. (100) Der gik een, der gik to, ja hele otte dage, før ordren kom, og den lød på, at vi skulle af sted til - - - Tønder! Her fik vi en god omgang eksercits, d. v. s. nogle gjorde den med, jeg trykkede mig. Det havde ingen hast, krigen var jo ikke forbi endnu. Denne "kur" måtte vi gennemgå i seks uger; da endelig mente man, at vi var så trænede soldater, at de kunne sende os på vagt ved den gamle grænse. Det var et dejligt sted. - Her kunne vi tale med vore landsmænd, de danske gendarmere, og det endog på vort modersmål, og her fik vi lejlighed til at høre om stemningen i Danmark og høre nyt fra den øvrige verden. Men glæden var kun kort. Det blev opdaget, at man skrev på dansk i vagtbøgerne, og den gik ikke. Altså afgang til en fangelejr i Mecklenborg. Det var ikke så morsomt at gå og kigge på disse fanger; men fredeligt var det. Den 10. maj gik farten videre til Belgien, og først da så og mærkede jeg lidt til krigen. Tiden gik med vagt og andre småting, men kort tid efter blev der udtaget tyve mand til hestepassere; blandt dem var jeg, og denne bestilling beholdt jeg, til krigen var slut.

Mathias Jørgensen,
Vennemose.

Skyttegravsliv i Polen

Ved Juletid 1914 laa mit Troppekontingent under behagelige Vejrforhold - efter Aarstiden at dømme - Syd for Weichsel mellem Lowic og Warszawa, Da vi opererede i Eggen omkring Rawkas Udløb i Bzura, var vi dog i meget stærk Grad hæmmet af Pløre og Morads. Dette medførte, at mange blev syge. Ogsaa jeg fik dette "Held", men først et Stykke hen i det nye Aar. Indtil "Heldet" naaede mig, maatte jeg igennem et og andet, Oplevelser, jeg her vil berette om.

- De to Floder, Rawka og Bzura - den sidste munder ud i Weichselfloden ved Byen Visgorod, 30 km Nord for os - vandt historisk Navnkyndighed under de Kampe, der denne Vinter udkæmpedes ved deres Bredder.

(101) Broerne over Vandløbene var sprængt af Russerne, ogsaa der, hvor vi, ved Byen Partokko, skulde forcere Rawka den 18. Dec. En Nødbro var blevet tømret af Pionererne. Der, hvor vi naaede Floden, laa en Vandmølle i fredelig Idyl. At der her ogsaa blev drevet Landbrug, blev vi klar over, da der var en Del Dyr; men Dyrene var uden Røgt og Pleje, Beboerne var nemlig evakueret. Vi tog os lidt af Dyrene, og særlig fik vi Forkærlighed for et Svin, som løb udenfor. Det blev omgaaende fanget, og da vi var saa heldige at have en gammel Reserve-Underofficer, der i det civile Liv var Slagter, var vi kommet over det døde Punkt med Hensyn til Slagtingen. Da denne Slagter i Modsætning til de fleste Tyskere havde Lune og var til stor Opmuntring for mit Korporalskab, i det hele taget var en god Kammerat, som man kan blive ved med at mindes med Tak, skal han nævnes ved Navn. Han hed Boewe.

Parlokko blev vort Kvarter Julen over, naar vi da ikke var i Skyttegraven. Byen huskes netop ganske særligt, fordi vi der fejrede Jul i Felten. Det var en større Landsby, men Stør-

relsen gav sig ene Udslag i Længden; der var nemlig kun een Række Huse paa hver Side af en snavset Vej, der var et Par Kilometer lang.

Russerne laa i Stilling bag en Banedæmning (Lowic-Warszawa), og vort Job som Reserve vilde sikkert ikke vare ret længe. Den 20. December blev vi jaget frem for at grave en Dækningsgrav bag vor forreste Linie. Arbejdet skulde gaa for sig om Natten for ikke at faa alt for store Tab. Lidt efter lidt blev vi skubbet ind i forreste Linie, og her var der opstillet Minekastere, der sammen med Artilleriet kappedes om at sprede mest mulig Død og Ødelæggelse over de russiske Skyttegrave. Vi laa Side om Side med dette nye Fænomen, og naar Minekasteren fyrede, skulde vi lægge os ned samt holde Hænderne for vore øren. Vor Kompagnifører blev saaret, og da den nye, der var blevet forfremmet til denne Post, præsenterede sig, opdagede jeg, at det var min "Opdrager" fra Rekrut- tiden, Vice-Feldwebel Lapuhs. Med denne, som fra min (102) allerførste Rekruttid havde vist sig som en haardhændet Slyngel, var jeg nu ellers ved at komme paa Talefod, vel sagtens, fordi jeg nu var ene tilbage af det Rekrut-Korporalskab, der havde været hans. Vort Kompagni var stadig uden Officerer. Første Aften i denne Skyttegrav blev jeg sammen med nogle Kammerater sendt tilbage til Feltkøkkenet ved førnævnte Vandmølle efter Mad; men der gaves heller ikke frit Lejde til dette; en af Kammeraterne blev saaret, da vi var paa Vej frem med Maden.

Artilleri-Duellen fortsattes hver Dag. I Ingenmandslandet foran os laa en lille By (Chencitza), hvoraf en Del efterhaanden blev jævnet med Jorden. Efter en haard Anstængelse fra Artilleriets Side plantedes der enkelte hvide Flagovre hos Russerne paa Banedæmningen, men da vi efterkom Ordren til at løbe fremover, faldt Russerne for Fristelsen og begyndte at skyde igen. Resultatet blev, at vi styrtede tilbage i Graven. Jeg fik foreløbig "Druckposten" ved at skulle hjælpe til ved en Minekaster og slap saaledes i første Omgang for at være med i Stormløbet mod Banelinien. Banedæmningen blev vor, men paa Bekostning af faldne Kammerater. En Mængde Reserve blev nu trukket frem til Banelinien under stærk Geværild, idet Russerne sad fast lidt længere ude. En impulsiv Batl.-Kommandør, Hauptmann Naendrup, var her med fremme i forreste Angrebskæde. Han holdt nu vort Kompagni tilbage i Reserve, medens hans andre tre Kompagnier blev beordret videre fremad mod en By, der laa foran os. Fra denne By, hvis Navn var Ludwikow, begyndte forøvrigt lidt senere min Retræte, da jeg en Maanedes Tid efter blev syg. – Vi laa altsaa nu i den af Russerne opgivne Stilling langs Banelinien, og uvilkaarligt tænkte man paa de Kammerater, der med deres Liv maatte betale Prisen for det erobrede Terræn.

Hen paa Aftenen var vi saa heldige at blive afløst og komme tilbage i Kvarter. Dette var for mit Korporalskabs Vedkommende et lille bitte Rum i et lille Hus ved Siden af den før omtalte Vandmølle. Paa Grund af vort snævre (103) Kvarter havde vi det paa en vis Maade ret hyggeligt, idet vi saa lettere kunne holde paa Varmen. Vort Velvære steg med Temperaturen, men med Temperaturen steg desværre ogsaa Luseplagen, og dermed var det saa som saa med det hyggelige. De smaa feltgraa havde forlængst foretaget Invasion, og alle har sikkert endnu den ækle Fornemmelse af noget 'ubehageligt, især naar man af Velvære vilde skutte sig i et varmt Kvarter. Og saa sad man der i Række og pillede Lus, for det var interessant at se, hvad der fandtes inden for Skjorten. Men det var ubehageligt, naar man levede i god Forstaaelse med sit Natteleje. Lusene var ikke saa lette at fange i Varmen, mere udbytterig var J agten paa Pinden med Afgunden bagved som en Slags Latrin, hvor Officer og menig sad Side om Side og pillede Skjorten ren. Det hændte, at Invasionen var saa fuldstændig, at Skjorten maatte kastes bort, og der maatte findes noget rent Undertøj i Torny-

stret. Lykkelig den, der havde faaet noget sendt af Mor. Men ikke alle havde Undertøj i Garderoben. En lille, vellidt Hamborger havde intet i Garderoben og var meget taknemmelig for min kasserede Skjorte.

Den følgende Dag blev vi liggende i Kvarter. De første smaa Julepakker hjemmefra begynder at indfinde sig. En lille Bog, "Julehilsen til Soldaterne" kom saa ene, for jeg var ene om at være Dansker (Knacker) i Kompagniet. Denne "Julehilsen", der dengang sendtes til Soldaterne fra nordslesvigske Hjem, gemmer jeg endnu, selvom den er lidt medtaget af Opholdet i Skyttegravene, hvor den havde sin Plads i Baglommen i min Vaabenfrakke, og hvorfra den ofte i ensomme Timer blev draget frem til Opbyggelse. – Jeg benyttede mig af Floden Rawkas Nærhed til at tage et Julebad. Da man ikke saa nær havde Lejlighed til at faa sig vasket hver Dag, ja end ikke hver Uge, var det ikke af Vejen med rigeligt rindende Flodvand.

Den 23. December om Aftenen løste vi af i Skyttegraven, og nu var der mest Sandsynlighed for en (104) Juleaften her i denne plørede Skyttegrav mellem Banelinien og Byen Ludwikow. Sammen med et Par Kammerater fik jeg "installeret" et lille Fyrhul i Skyttegraven, hvorved vi af og til fik os en Portion hyggelig Varme. Efter en rolig Dag naaede vi til den hellige Juleaften, en Juleaften langt borte fra de kære. – Under trøstesløse ydre Omgivelser skulde Julen fejres, i et fremmed Land; for en fremmed Sag var man her, ført hertil ifølge den os paalagte tunge Pligt. – Lidt ud paa Aftenen - jeg tror, det var paa den Tid, vi herhjemme plejer at gaa ind til det tændte Juletræ - blev jeg sammen med nogle Kammerater sendt tilbage efter Mad ved Feltkøkkenet. Her fik vi imidlertid den glædelige Meddelelse, at vi snart skulde afløses. Med denne kærkomne Meddelelse begav vi os paa Tilbageturen, hvorunder vi desværre mistede en Kammerat. Bukkende og dukkende løb vi mod de hvislende Kugler; men sammen med den glædelige Meddelelse om Afløsningen føjede sig nu ogsaa Beretningen om Tabet af en Kammerat. – Afløsningen kom, og vi satte atter Kursen mod Feltkøkkenet og den Lade, som Julenat skulde huse os. Vel ankommen til Feltkøkkenet uddeltes ekstra varm Romtoddy foruden Ærter og Flæsk. Lidt Post var der ogsaa kommet. -

Juledag havde vi Juletræ, og vi fik næsten Julegaver i Overflod, Liebesgaben (Kærlighedsgaver) fra forskellige Steder. Fra Thorn, vor Garnisonsby, var saaledes sendt Vin i saadan Mængde, at hvert Korporalskab fik 4 Flasker. Baggrunden for Rigeligheden beroede naturligvis paa, at det var den første Krigsjul. Vi manglede kun den længe ventede "store Julepakke" fra vore kære derhjemme. En Pakke, hvis særlige Størrelse var tilladt med Henblik paa Julen. – Juledagsaften maatte vi desværre i Skyttegraven igen, og selvom vi havde været heldige og kunde fejre en Del af Juleaften og Juledag i Fred og Ro, forlod vi ikke særlig glade vort Kvarter med vort Juletræ. Anden Juledag forløb i Fred og Ro, heller ikke Artilleriet forstyrrede. Det var, som om der ogsaa raadede Julestemning ovre hos Russerne, endskønt de ikke fejrede (105) Jul paa dette Tidspunkt. Da vi til Aften atter blev afløst, opnaaede vi at blive Reserve og komme helt tilbage til Partokko, hvortil vi nu fra vor nye Silling havde halvanden Times March. Nogle Huse var her indrettet til Forbindingsplads eller Lazaret, og Byen var mærkværdigvis ganske ubeskadiget. Vi boede ellers i de faa Huse, der var tilbage af Chencitza. Jobbet som Reserve nød vi i samfulde to Dage. Julepakkerne blev delt Kammeraterne imellem. Gennem Divisionen modtog jeg en større Pakke, som var sendt af Røde Kors i Flensborg. løvrigt var Julepostens Omdeling vor største og eneste Glæde.

Den 28. December om Aftenen brød vi atter op og maatte frem for at ligge i Beredskab i Chencitza. Hinsides Banedæmningen var nu etableret en god Skyttegrav. Fjenden laa hinsides Ludwikow i en Afstand af ca. 1000 m, men i Ludwikow havde han en fremskudt stærk Patrulje. Der var en Del Geværild, men Artilleriet arbejdede intensivt, og lidt efter lidt forsvandt det halve Ludwikow, Den 30. December maatte vi ud i anden Linje for den følgende Nat at blive skubbet frem i forreste Linje, og her lød Parolen Nytaarsaften paa Nytaarsløjer - af alvorlig Karakter. Skyts var der jo nok af. Og med særlig Forsyning blev 1. Deling sendt frem tæt foran Ludwikow, hvor vi havde et kort Stykke Skyttegrav, som kunde rumme en stærk Patrulje. Ordren lød paa at afgive Hurtigild paa nært Hold. Vel ankommen til den noget ubehagelige fremskudte Plads begyndte vi altsaa vor Opgave, nærmere betegnet et Skinangreb, hvorunder Bøssepipen fik en betænkelig Varmegrad. Vi holdt os klogeligt i Dækning, rakte bare Haanden op for at trykke af. Det famøse Udbrud: "Jeder Schuss ein Russ" havde i hvert Fald ingen Gyldighed. Vi fik en varm Modtagelse, endog meget varm, for flere Geværer blev ramt af Russernes Kugler. Men takket være vor tillempede Evne til at passe paa, kunde vi efter udført Ordre alle vende tilbage i god Behold; ikke en eneste blev saaret. Derefter blev vi afløst og kom atter som Beredskabsafdeling til Chencitza, Her kom vi ned i et langt, underjordisk Rum, som var (106) overdækket med Planker og Jord. Ved Midnatstid lavedes "Nytaarsløjer" af endnu større Format. Denne Gang var det Artilleriet, der "legede", og baade de svære Kanoner og de mindre Felt-Haubitzere rasede et Øjeblik ganske forfærdeligt. Jeg ved ikke, om denne "Leg" skulde bibringe Fjenden den Opfattelse, at Aaret begyndte med friskt Mod.

Den 1. Januar gik vi tilbage til Partokko for at nyde vor eneste rigtige Hvile. Vi forblev i Reserve 1. og 2. Nytaarsdag. Hvor utroligt det end lyder, maatte vi 2. Nytaarsdags Formiddag stille til et Par Timers Ekscits for om Eftermiddagen som Kontrast hertil at samles i en stor Lade til Feltgudstjeneste. – Julen var til Ende, den Jul, man i propagandamæssig Henseende havde lovet os skulde fejres hjemme hos vore kære, naturligvis efter vel overstaet Krig. Første Termin, selve Kejserens Tilsagn om, at vi skulde naa hjem, før Træerne tabte Løvet, var forlængst overskredet.

Og for at vende os til Kammeraterne paa Vestfronten, var den af General Grev Haeseler berammede Frokost i Paris midt i September nu ogsaa ved at være en muggen Historie - i mere end een Forstand. Endnu var Uvejret over os, for vort Vedkommende paa Østfronten et ulideligt Skyttegravs- Virvar.

Den 3. Januar 1915 gik det atter til Afløsning; Skyttegraven. I en forrygende Snestorm drog vi fra Partokko til Ludwikow, hvor Kammeraterne nu havde fortrængt den russiske Patrulje, havde forceret Byen og laa tæt over for Russerne. Under denne Tur besvimeede en af mine Kammerater, og jeg hjalp til med at faa ham baaret under Tag et Sted, hvor der var Opsamlingsplads for saarede. Natten til den 5. Januar arbejdede vi i Sne og Kulde paa Gravning af Løbegrave imod Fjendens Skyttegrav. Pionerer sprængte Traadforhindringer, altsammen Forberedelser til næste Dags Stormangreb, som dog endnu holdtes hemmeligt for os. Morgenens gryede, Arbejdet hørte op, men endnu lød intet om, at Dagen ventede paa os med et alvorligt Øjeblik. Hen paa Formiddagen trak vi (107) os gennem Løbegravene og tilbage til anden Linje, hvorunder en Kammerat i min Gruppe blev dræbt af en Kugle. Vi fik nu af vor Delingsfører at vide, hvad denne Dag skulle bringe os. Vi var gaaet tilbage for at lægge vore Tornystre fra os og skulde kort efter frem igen. Nu vidste vi det selv: for at gøre Stormangreb.

Efter denne oprivende Meddelelse indtræder en angstfuld Forventning, som vilde være uudholdelig, om ikke man her havde sin Skæbnetro. Man henfalder til en dyb Ligeegyldighed. Man tænker ikke mere, kan ikke tænke mere. I stille Tavshed og Taalmodighed afventer man det frygtelige. – Vi lagde en Teldug over vor døde Kammerats Legeme, og saa gik det igen frem gennem Løbegravene til den forreste Skyttegrav, som blev tæt pakket af Mennesker. Stilhed var det alt overskyggende. Der var ingen, der skulde have noget sagt; man opdager, at man kan uhyre meget, naar man skal. I Sandhed en Tilstand, hvor Angsten driver sit Spil. – Et Øjeblik er man faktisk lammet af Frygt. Man bliver helt stiv, kan ikke engang dreje Hovedet. Man føler sig selv som en Klump levende Rædsel. Bag ved os fyldes Løbegravene med endnu mere Menneskemateriale. Alle Reserver sættes ind. Paa Slaget Klokken eet skal alle styrte frem. En Time forinden tager Artilleriilden sin Begyndelse. Den frygteligste Artillerikoncentration, jeg hidtil har oplevet, bryder løs. 21 cm Morterer deltager. Det lyner i Luften. Dumpe Drøn, uhyggelige Brag, uhyggelig Hvislen. I Salver kommer Granaterne fra vore svære Kanoner hylende hen over os for at sprede Død og Ødelæggelse over de russiske Skyttegrave. Tidspunktet nærmer sig. Nu begynder Befalingsmændene at se paa Uret. Samarbejdet mellem Artilleri og Infanteri afpasses efter Klokkeslæt; men baade før og under selve Foretagendet staar Tanken stille. Pludselig er baade Hornist og Tambour ovenfor, over hele Linien blæses der og slaas paa Tromme en Stund, og alle styrter af Sted. I flere Rækker gaar det fremover. Ingen Kommando høres, men klagende Stemmer og (108) smertelige Raab fra dem, der ikke naar frem, og dette er det pinligste under hele Dramaet. Mit Gevær er ved at tumble ud af Haanden paa mig. Jeg opdagede ikke straks, at Træet omkring Visiret er splintret af en Kugle eller en Granatsplint. Man er taknemmelig for Heldet. Snart er vi der, hvor Modparten maa ses direkte i øjnene, og der skrignes næsten: "Hoch die Hände!". Nogle efterkommer Opfordringen og føres senere tilbage som Fanger. Andre tager Flugten. Vi hopper i Russergraven, og Nerverne, der er anspændt til det yderste, finder Hvile. – Vildmandens Blik faar normalt Udseende. Kanonernes Larm farekommer as nu næsten venlig. Maskingeværernes og Geværernes Knitren er næsten fortrolig. Solen straalte fra en skyfri Himmel. Den danner glinsende Perler i Sneen. Men paa dette lysende Tæppe ligger døde og saarede omkring, Ven og Fjende mellem hinanden.

Vi udbedrede Skyttegraven, der af Artilleriet næsten var jævnet med Jorden. Nu havde den ja ogsaa Dækningen paa den forkerte Side. Imidlertid skal vi videre fremad, og den næste Russergrav kommer ogsaa i var Besiddelse. Fangeantallet stiger, men ogsaa de døde's Tal bliver start. Enkelte Kammerater løber ind i en lille brændende By foran os. – Vi saa dem aldrig igen, for Byen blev ikke vor; derimod kunde vi se, hvorledes Russerne førte Forstærkninger frem, og at de besatte Løbegravene foran os.

Skumringen begyndte saa smaat at brede sig, og vi haabede dermed at faa Ro. Vi var kommet for langt frem, fik Flankeild, hvorfor vi fik Ordre til at trække os tilbage. – Heller ikke Russerne var sikre i deres Forehavende, for af og til dukkede der en enlig Russer frem, og da saadanne forvildede .og desorienterede russiske "Forstærkninger" naaede til var Grav, blev de under almindelig Jubel modtaget som Fange. Da det endelig var blevet mørkt, listede vi lydløst tilbage, og takket være Mørket skete det uden at blive bemærket. En Del saarede blev baaret tilbage, og de fik en mere forsvarlig Forbinding. Vi naaede den Skyttegrav, vi havde taget om Middagen, og her gik vi i Stilling. Nu fik vi Lov at hente hele (109) Kompagniets Tornystre, hvor vi om Formiddagen havde ladet dem tilbage. Da vi kom tilbage til Skyttegraven, maatte vi, første Deling, udfylde hele Kompagniets Plads, idet de to andre Delinger blev sendt tilbage efter Mad og Patroner. Maskingeværer blev bragt i Stil-

ling, Lyskastere stillet op. Efter at Lytteposter var sendt frem, og der var opstillet Poster til at holds Udkig, krøb jeg sammen med to Kammerater ind i en af Russernes Huler. Da vi alle tre var blevet sultne, aabnede vi for Spisekammeret. Det skete med en vis Andagt. Man gjorde klogt i ikke at tømme Spisekammeret helt. Derfor blev Brødet omgaaende pakket i Tornystret igen, efter at der var skaaret et Par Skiver af. Dette krævede dog en vis Overvindelse, ganske efter, hvor sulten man var. Vi havde Erfaring i saa Henseende. Derefter lagde vi os, med Tornystret som Hovedpude, til at sove.

Med eet blev der dog et vældigt Røre. Vi tumlede op fra vort Leje, og samtidig med, at der raabtes: "Die Russen kommen," var disse næsten over os. I nogle Sekunder stod vi rystende og famlende og saa dem komme i store Flokke. I sidste Øjeblik tog vi vor Beslutning. Vi sprang op og tog Flugten, næsten i samme Sekund, som Russerne sprang ned i Graven. Den ene af mine to Kammerater fik end ikke sit Gevær med. I Traadforhindringerne, som desværre endnu stod der, hvor vi om Middagen var tumlet igennem, hang vi fast. Jeg flængede min Kappe fra øverst til nederst. Farten var desperat, man fløj formelig af Sted, for Russerne skød ind i Mørket efter os. – Da vi endelig igen var kommet under Jorden, var alt splittet. Der var kun een, vi kendte, og det var vor Kompagnifører, Feldwebel Lapuhs, Han blev under Flugten haardt saaret og laa nu i en Understand. Hans Smerter var saa store, at han tryglede alle forbipasserende om at gøre en Ende paa hans Lidelser. Han døde samme Nat.

Vi maatte efterlade tre Maskingeværer, som Mandskabet løb fra. Tabet af hele Kompagniets Tornystre, som vi ogsaa maatte lade i Stikken, endda med Indhold, var dog det værste. Vi havde nu hverken Tæpper eller (110) Teltdug. Mit Tornyster indeholdt Julepaker med dejlige, lækre Sager, ligeledes dejligt varmt Undertøj, som var strikket af to smaa Piger i Københoved Skole; men det maatte man affinde sig med.

– En rædselsfuld Nat, og mellem Skyttegravene laa baade saarede og døde, Dagens store Offer. – Og det var Helligtrekongers Aften.

*Hemming Skov,
Københoved.*

Erindringer fra Krigens Dage

Vi havde været i adskillige Stillinger paa Vestfronten og skulde nu besætte nogle Poster i Ruinbyen La Chapelle, nærmere betegnet paa det Sted, hvor Bifloden Forbe løber ind i Aisnefloden. Vor Underofficer, Kretzmer, skulde føre os ud til Stillingerne den første Aften, men han var en alt for stor Kujon til sligt Førerskab, for han overlod til os selv at finde frem. Midt paa en opblødt Pløjemark fik vi pludselig Ild fra de franske Stillinger, men heldigvis blev ingen ramt.

Vi fandt omsider frem til de Poster, vi skulde afløse. Jeg skulde overtage Posten længst mod øst paa selve det Sted, hvor Forbe løber ind i Aisnefloden. De forskellige Poster stod vel ca. 200 Meter fra hinanden. Pludselig opstod der atter Skyderi langs Forbefloden, og en Franskmand raabte over til mig: "Qui vive!" (Hvem der!) - Jeg kunde i Nattens Mulm og

Mørke lige skimte, at min Sidemand til højre løb fra sin Post. Jeg blev grebet af Angst. Knæene rystede, men jeg afsikre de dog Geværet. Der skete imidlertid intet. Jeg stod spændt lyttende. Da der var gaaet en Times Tid, lød der et: "Pst! Pst! Du dadrübent!" Det var en af vore Kammerater, der var ude at lede efter mig. Han fortalte mig, at man var af den Mening, at jeg var taget til Fange af Franskmændene.

Da vi blev trukket tilbage, var jeg saa heldig at komme paa Orlov. Det var i den skønneste Foraarstid og (111) vilde saaledes blive en hel Oplevelse; men jo længere jeg kom nordpaa, des mere forsvandt Foraaret igen, og hjemme saa man ikke en Spire. Saa langt er Foraaret bagefter herhjemme.

Alt det gode faar dog hurtigt en Ende, og inden jeg saa mig om, var jeg atter ude ved Fronten. Sidst i Juni 1915 angreb Franskmændene vor 2. Bataillon, som laa i Stilling. Vi laa i Reserve og mærkede ikke noget særligt til Angrebet, men Dagen derpaa maatte vi rykke ud i Linierne, og Krigens Gru rykkede ind paa Livet af os. Faldne Franskmænd og Tyskere laa foran vor Skyttegrav. Vi kunde ikke risikere at kravle frem og begrave dem. Luften var hele Tiden fyldt med en ækel Stank, som var modbydelig, og den blev værre og værre, jo varmere det blev. Vi faldede stærkt i de Dage, vi var der.

Sommeren forløb ellers ret roligt; men den 23. September sporede vi en livlig Flyveraktivitet, og Dagen derpaa rettede Franskmændene et stærkt Artilleribombardement mod vore Stillinger. Vi laa nu i Argonner-skoven. Jeg var sammen med en Kammerat, Carl Poulsen, i en Gruppe, der skulde grave en Understand i forreste Linie; men Bombardementet var meget haardt. Splinterne røg omkring os som Snefnug om Vinteren, og da det blev Aften, var vore Skyttegrave næsten jævnet med Jorden. En Del af vore Kammerater var blevet saaret eller var faldet. I Mørkningen gik vi tilbage til vore Hytter, der laa paa en Skrænt, for at faa lidt at spise. Da Kompagniet havde lidt en Del Tab, maatte Carl Poulsen og jeg om Natten frem i Linien igen. Natten forløb dog rolig, men ved Firetiden aabnede Franskmændene dog Skyderiet igen med Kanoner og Minekastere. Jeg blev sendt tilbage efter Kaffe til vor Gruppe, men da jeg naaede tilbage til vort Køkken, var dette forladt af Mandskabet. Der var gaaet en Granat ned i Nærheden. Jeg dyppede Kogekarrene ned i Kaffegryden, fik dem fyldt og travede saa hurtigt som muligt ud i Stillingen. Min Ven Carl Poulsen stod paa yderste højre Fløj ved en fremskudt Løbegrav, der gik over imod Franskmændene. Her var (112) Johannes Jensen fra Hygum faldet Dagen i Forvejen. Nu var Adgangen til Løbegraven spærret med Pigtraad, for at ingen skulde komme Franskmændene for nær.

Carl Poulsen stod med en Haandgranat i hver Haand, da jeg kom. "Kast dog det Skidt bort," sagde jeg til ham, "for det er jo ikke vor Mening at gøre Franskmændene Fortræd. Vi drak vor Kaffe og fik en Bid Brød til. Af og til maatte vi søge Dækning for Nedslagene fra Minekasterne. Vor Situation var yderst kritisk, og da vi engang i fuldt Løb vilde søge Dækning i en paabegyndt Understand, eksploderede en Mine i vor Nærhed. Jeg fik et saa voldsomt Slag i Ryggen af en Klump Jord, at jeg et Øjeblik var helt lammet; men ned kom vi da.

Carl Pauls en blev siddende paa Trappen, der førte ned i Understanden. Han var bleg som et Lig. Omsider blev der en Pause i Skydningen, og vi gik atter udenfor. Idet jeg vilde tage mit Gevær, mærkede jeg, at det ikke var mit. "Det kan da vel være det samme, hvilket Gevær du faar," sagde min Kammerat. Det var nu ikke helt ligegyldigt for mig, far jeg kendte mit Gevær ud og ind, og det har nu sin Betydning i Krig.

Bombardementet tag atter til, og jeg gik atter ind i Understanden. Omsider hørte Granatregnen dog op. En af mine Kammerater gik udenfor, men han kom dog hurtigt ind igen,

idet han samtidigt raabte: "Den forreste Skyttegrav er fuld af Franskmænd." - "Saa maa vi vel ud," sagde jeg. Det var rigtigt nok. Franskmændene var under den pludselige Standsning i Skydningen stormet frem, og de myldrede stadig over mod vore Linier i smaa Grupper. Det havde smaaregnet hele Morgenstunden, og Krudtrøgen laa som en Taage over Jorden og kunde ikke drive bort i den regnmættede Luft. Jeg steg op paa Skyttegravskanten og skød paa maa og faa en Kugle i Retning af Franskmændene. Sigte kunde jeg ikke, dertil var jeg for urolig. En af mine Kammerater skændte paa mig, for Kuglen suste lige forbi hans Hoved. Da jeg vilde skyde endnu et Skud, klikkede Geværet. Jeg havde gjort en Lade-fejl; Patronhylstret fra det første Skud sad endnu (113) i Løbet. Ved Klikket kom jeg dag til mig selv igen. "Det er vel ikke din Mening, at du vil skyde Franskmændene," sagde jeg til mig selv. Neden for mig stod min Kammerat Seeberg fra Brøstrup. Jeg foreslog ham, at vi omgaaende skulde retirere. Det kunde vel ogsaa nok være paa høje tid.

Vi løb nu tilbage gennem en Løbegrav; men da denne var tæt pakket af tilbagestrømmende Soldater, sprang jeg udenfor og løb videre i en Sænkning i Jordsmonnet. Her slog Granaterne og Shrapnels dog saa voldsomt ned, at jeg hurtigst muligt kom ind i Løbegraven igen. Endnu peb en Kugle om Ørerne paa mig. Det har nok været en Franskmand, der har haft mig paa Kornet. Vi naaede helt tilbage til Regimentets Samleplads. Her blev vi standset af Regimentskommandøren. Han holdt en mægtig Tordentale til os og befalede os at besætte Voldene omkring Samlepladsen. Jeg gjorde kort omkring, som om jeg var meget ivrig efter at adlyde hans Ordre; men i Stedet for at entre Volden forsvandt jeg mellem nogle Hytter og søgte Tilflugt i en Understand, og flere andre gjorde det samme. Det var vel nok det klogeste at se Tiden lidt an. Jeg var jo nærmest ligeglad med, om Stillingen kunde holdes eller ikke, bare vi kunde blive fri for al Myrderiet. Franskmændenes Angreb ebbede ud og forblev resultatløst. Det var ikke iværksat med den fornødne Kraft, og de maatte trække sig tilbage under store Tab.

Vi havde ogsaa lidt store Tab. I vort Kompagni var kun 25 uskadte, omkring ved 50 var faldet, og Resten var saaret. Blandt de faldne var ogsaa min gade Kammerat Carl Pauls en fra Langetved. Den følgende Dag, den 26. September, var ogsaa ret urolig; men vi havde nu faaet Forstærkning fra et andet Regiment, og Franskmændene kunde nu ikke bryde gennem vore Linier.

*I. C. Barsballe,
Københoved.*

Hvorledes Meier klarede sin Tandpine

Efter at jeg en Tid lang havde været ude "i Skidtet", blev jeg som Smed afkommanderet, først til "Gefechtsbagagen" og senere til Levnedsmiddelbagagen. Her traf jeg min gode Ven Meier. Han var en meget skikkelig Mand, men utrolig doven. Han var for Resten Ledsager ved 8. Kompagnis Levnedsmiddelvogn. Desuden havde vi ved Bagagen faaet en Ko, som Meier ogsaa skulde passe. Han var som sagt utrolig doven, og jeg har tjent adskillige Mark ved i hans Sted at køre ud med Levnedsmidler.

Kameltransport

Jeg var indkvarteret hos en Franskmand, men om Aftenen gik jeg altid hen til Kammeraterne for at faa en Passiar og et Slag Kort. Saa en Aften, da jeg kom derhen, laa Meier paa sit Leje med Hovedet indbundet i et stort uldent Tørklæde. Bekymret spurgte jeg til hans Befindende, og med svag Stemme forklarede han, at det var meget daarligt, han havde en rædsom Tandpine. Naa, vi kunde jo ikke hjælpe ham alligevel, saa vi satte os til at (115) spille Kort. Vi var knap kommet i Gang, saa kom vor Løjtnant. Da han saa Meier ligge paa sit Smertensleje, spurgte Løjtnanten: "Naa, Meier, hvad fejler De?"

"Ak, Hr. Løjtnant," lød Svaret, "jeg har saadan en skrækkelig Tandpine." - "Tandpien, Tandpien, " sagde Løjtnanten noget desorienteret, hvad er det?" Da han blev belært om, hvad det var, sagde han: "Ja, men nu fjerner de Tørklædet, det ser jo forfærdeligt ud."

"Ak nej, Hr. Løjtnant", jamrede Meier; men der hjalp ingen kære Mor, Tørklædet maatte fjernes. Men, hvor saa han ud. "Naa, Meier, hvad har De smurt paa?" spurgte Løjtnanten.

"Ja," stammede Meier, "det er varm Kogødning, det er saa godt for Tandpine. Løjtnanten gik hovedrystende sin Vej, og Meier pakkede Hovedet ind igen, og Tandpinen forsvandt da ogsaa efter nogen Tid.

Jeg kan anbefale Meiers Kur mod Tandpine. Han blev, saa længe jeg kendte ham, ikke mere plaget af Tandværk.

Jørgen Schmidt,
Mølmark pr. Broager.

Sorg blev til Glæde vendt, Krigen endt

Der var gaaet ti Maaneder, og vi laa stadig i samme Frontafsnit paa Nordvest randen af Argonnierskoven, mellem Verdun og Reims. Vi havde forskanset os godt, og vort Afsnit var kendt som et af de bedst udbyggede, men vi havde ogsaa slidt bravt i det, baade ved Dag og ved Nat, og naar Modparten paa den anden Side blev for urolig, havde man sendt nogle Granater derover for at berolige ham.

I Foraåret i 1915 havde allerede nogle af vore Kammerater, særlig Landmænd, faaet Orlov, og kunde for en lille Tid rejse hjem; men det gik nu ikke saa ligetil for os Sønderjyder. Man saa lidt skeptisk paa os og regnede os for upaalidelige, og derfor fik vi ikke Orlov til vort Hjemland, I Stedet for fik en Del af os en ti Dages Rekreation bag (116) Fronten, men det var jo en daarlig Erstatning. Vi besøgte en Flyveplads i St. Morel, vi var i Sedan og besøgte der Minderne fra Krigen i 1870; men da det var ret tidligt om Foraaret og endnu koldt og barsk, har hele Turen en blandet Fornøjelse, og det eneste, man opnaaede, var, at Hjemlængselen blev endnu større.

Da denne Erstatning for Orlov var forbi, gik det naturligvis ud til Fronten igen, og inden vi fik os ret betænkt, var vi atter opslugt af Frontlivets Alvor. I alt det sørgelige, vi oplevede, kunde der dog ogsaa indtræffe en og anden morsom Episode. Saadan kom vi en Dag gennem den store Skov - Argonnierskoven -, da der pludselig sprang en Del Raadyr over Vejen. Vor Feldwebel var en ivrig Jæger og en god Skytte. Han havde før med Held skaffet Vildt til Officerernes Køkken, somme Tider endda Vildsvin, og nu fik han jo travlt med at komme paa Jagt efter Raadyrene. En Morgen kom dog en stor, robust Kanoner ind til ham og sagde: "Herr Feldwebel, Herr Feldwebel, der ligger en stor Raabuk lige ved Udkanten af Skoven." Feldwebelen blev ivrig. Han fik nøje Dyrets Position opgivet og styrtede af Sted, og kort efter hørte vi et smældende Knald. - - I Eggen var der store Oversvømmelser, og for at naa hen til Dyret maatte Feldwebelen vade igennem Vandet; men han kom ned i en dyb Rende og blev gennemblødt lige til Skindet. Han skred dog videre, og da han kom ud til Dyret, viste det sig, at Raabukken ikke var andet end en udstoppet Hud af et Dyr, han tidligere havde nedlagt.

Der blev altsaa intet Festmaaltid denne Gang, men vi, der havde haft en Finger med i Spillet, morede os i lang Tid kosteligt, naar denne Jagthistorie kom paa Tale.

En Dag i Maj Maaned 1915 fik vi en Sending nye Rekrutter. De kom fra Neu-Breisach i Elsass og skulde udfylde de saaredes og faldnes Rækker. Vor Kompagnifører spurgte da det forsamlede Mandskab, om der var nogen, der ønskede Forflyttelse til Ammunitionskolonnen. I Betragtning kunde kun komme saadanne, der ikke var helt raske, eller som havde en stor Børneflokk hjemme. Jeg var (117) saa heldig at blive forflyttet sammen med en god dansk Kammerat og tog nu Afsked med de Kammerater, som vi i ti Maaneder havde delt Sorg og Glæde med.

Vi var en lille, men lykkelig Flok, der vandrede tilbage og fik Kvarter i nogle rampone-rede Huse. Det var nu ikke lutter Glæde at være tildelt en Ammunitionskolonne, for vi maatte ofte ud paa lange og anstrengende Ture, og i Nattens Mørke havnede vi ofte med vore Vogne i vand fyldte Granathuller. Det gav et kold Bad. Af og til kørte Vognene fast i Mudderet, og naar Fjenden saa med sine Lydfangere konstaterede, hvor vi var, kom vi jævnlige under svær Artilleriild og havde store Tab.

I Juni Maaned havde vor Division del taget i svære Kampe og havde lidt følelige Tab. Følgen var, at alle, der havde tjent aktivt, skulde møde til Lægeundersøgelse. Enden blev, at min Ven og jeg blev overført til et Batteri af Regiment 16, som laa ved Binarville. Paa vor Rejse dertil kom vi gennem en Del af de Byer, vi var draget igennem om Sommeren i 1914. Vi havde været helt nede ved Bar la Duc.

Nu laa denne By i Aske. Seks Gange var den blevet taget i Stormløb, og ligesaa mange Gange var den blevet tilbageerobret. Kirken lignede meget en dansk Landsbykirke, og hele Landskabet havde Karakter af et frodigt, bakket, øst jydsk Landskab, saa det hele virkede hjemligt; men efter at der var faldet et Utal af Granater i Byen og dens Omegn, kan man tænke sig, at det hele var meget slemt medtaget. Vi havde ofte Flyverangreb, og det blev en meget vanskelig Tid for os. For mit Vedkommende vel nok Krigens værste. Vort Batteri var nemlig paa Grund af Kanonerne haarde og smældende Knald let at opdage, og vi havde jævnligt Tab. Den største Del af Mandskabet bestod her af unge Folk, og da vi lidt ældre ikke gik helt saa godt i Spænd med dem, blev vi udskiftet med andre unge og korn til et Parkkompagni. der havde til Opgave at være parat til at bygge nye Stillinger, dersom de gamle gik tabt. Vor nye Kommandant var en flink Mand, og vi fandt os snart til rette.

Paa Grund af min omskiftende Tilværelse havde jeg endnu ikke været paa Orlov, men nu fik jeg straks en fjorten Dages Ferie, og det blev virkelig en rørende Oplevelse igen at betrede den hjemlige Jord, der jo heldigvis laa uberørt af Krigen.

Dagene derhjemme gik altfor hurtigt, og da jeg atter kom ud til Fronten, var Storoffensiven i Champagne lige begyndt. Det var det rene Helvede at komme ud i. Vi havde aldrig oplevet noget lignende. I Tusindvis var Kanonerne kørt op og tordnede og brølede Dag og Nat mod hinanden. Jeg laa i lang Tid i et Granathul mellem døde Soldater og jamrende saarede. Shrapnelkuglerne piskede ned over os, og Granatsplinterne hvinede os om ørerne. Vi holdt trods store Tab vor Stilling, men jeg troede aldrig, at jeg skulde komme levende gennem disse Rædselsdage.

Der kunde dog ogsaa blive Lejlighed til smaa Lysglimt i alt det rædselsfulde. En Dag ødelagde en vældig Granat vor Tilførselsvej, og vi maatte i Gang med at opfylde Sprænghullet med Sten og Grus, som vi hentede i en ødelagt Landsby. Det var i Nattens Mulm og Mørke, og vi var da saa heldige at opdage en Kælder, der indeholdt et dejligt Lager af Rødvin. Nu blev der Liv i os og stor Foretagsomhed, og Arbejdet gik rask fra Haanden. Naturligvis fik vi alle et Par Flasker med ud i vor Understand, og da vi et andet Sted fandt fire dejlige Skinker, havde vi Lejlighed til at fraadse et Stykke Tid.

Ved andre Lejligheder kom dog ogsaa Krigens barske Tragedie nær ind paa Livet af os. Vi saa den stakkels Civilbefolkning, der ofte i Huj og Hast maatte forlade deres Hus og Hjem, alt det, de havde kært, og naar de kom tilbage igen, fandt de ofte ikke andet af deres Hjem end en Ruinhob.

Vinteren kom med et frygteligt Ælte i Champagnes hvide Kridtslam, men allerede i Februar Maaned begyndte alt at grønnes. Lærkerne steg højt op i Luften og slog deres skønne Triller over os, men en skønne Dag hørte vi i det fjerne et tordnende Bulder, som blev endnu kraftigere, naar vi lagde øret ned mod Jorden. Det var det (119) store Slag ved Verdun, der havde taget sin Begyndelse. Ogsaa vi blev inddraget i disse morderiske Kampe. Vi maatte bryde op og kørte det meste af Natten sydpaa med Toget og blev med det samme indsat ved Ornes, Nord for Fortet Douaumont. Kampene her Nord for Verdun blev ført i et vanskelig tilgængeligt Terræn, fyldt med dybe Slugter og bratte Stigninger. Franskmandenes Forsvar var meget stærkt, og da Tyskerne satte meget ind for at vinde frem, blev Val-

pladsen ved Verdun en af Krigens blodigste. Jeg var dog saa heldig at slippe ud af dette Ragnarok, for en Dag meddelte Kompagniføreren mig, at jeg skulde rejse til Metz for at være med til at uddanne Rekrutter, som senere i Felten skulde samles til nye Formationer.

Jeg naaede til Metz og kom i Gang med mit Arbejde, men naar jeg tænker tilbage paa den Tid, maa jeg ynkes over de stakkels Rekrutter. Deres Tilværelse Var næsten som i en af de senere saa berygtede Konzentrationslejre. Der var Folk i den yngste Alder og til højt op i Aarene. Man hundsede med dem og chikanerede dem paa alle Maader, ja, de blev næsten dresseret som en Flok Aber. Vi ældre Befalingsmænd, der kom fra Fronten, kunde ikke være med til denne umenneskelige Behandling; men der var desværre andre, der fandt en Fryd i det. Det kunde jo holde dem hjemme i Garnisonen. Min Tid i Metz blev kun af midlertidig Varighed, hvorefter jeg atter sendtes ud til Fronten, til Somme-Fronten, Vest for St. Quentin, mellem Perrone og Arras. Jeg kom til at gøre Tjeneste som Telefonist i Officers-Understanden, der laa oppe paa et Højdedrag, hvorfra man kunde overskue hele Landskabet, og hvorfra man kunde lede Kamphandlingerne. Det var ikke noget misundelsesværdigt Job at være ved Telefonen. En Dag, da et heftigt Stormangreb paa vore Stillinger var blevet afslaaet, var vore Ledninger, der laa langs Jorden, revet fuldstændig i Stykker og blæst bort, og vi maatte begive os ud paa det ingenlunde ufarlige Arbejde og lægge nye Ledninger.

Vi plejede at ligge seks Dage i Stillingen, blev saa (120) afløst og kom i Ro bag Fronten. Det glædede man sig jo altid til. Men da jeg engang efter et tolv Dages Ophold ved Fronten kom tilbage, opdagede jeg til min store Overraskelse, at alle mine Ejendele var blevet stjaalet. Jeg ejede ikke engang noget Undertøj, saa jeg kunde faa skiftet. Min Trop-pedel maatte træde hjælpende til og udleverede mig det nødvendige. Selv den grundigste Eftersporing gav intet Resultat. Men naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest, og jeg skulde snart erfare, at Sorg kan blive vendt til Glæde, for da jeg en Dag vilde tale med vor Løjtnant, sagde han: "Hør, De har jo før været i Metz. Nu skal vi atter sende fire egnede Mænd dertil. men en af de foreslaaede vilde jeg gerne beholde her, og nu vil jeg foreslaa, at De tager med i Stedet for." Saa rejste jeg atter til Metz, og dermed forlod jeg for stedse det skønne, men dog saa blodige Frankrig. Mit Helbred var efter over to Aars Strabadser blevet svækket og nedbrudt, og efter en lang Række Lægeundersøgelser og flere Lazaretophold blev jeg hjemsendt og overtog et lettere Arbejde paa Posthuset i Højer, hvorfra jeg i August 1914 var draget ud.

Carl Engel, Tønder.

I Rusland

Det var i Slutningen af Juli Maaned 1915. Efter at jeg i Foraaret samme Aar paa Sessionen var erklæret k. v., fik jeg Tilsigelse om at give Møde paa en Kaserne i Flensborg. Jeg var i en trykket Sindsstemning, for jeg skulde overlade Ejendommens Drift til en svagelig Kone, en konfirmeret Dreng og en konfirmeret Pige. Desuden havde jeg intet tilovers for den prøjsiske Militarisme. Jeg fik Følgeskab af flere Bekendte fra Tønder; de var under samme Fordømmelse. Der kom Mandskaber fra forskellige Egne, og det varede en Tid, før

vi blev raabt op og opstillet i to Rækker. Efter at være stillet op, blev der spurgt, om nogen havde noget at indvende eller følte sig syg. Jeg (121) meldte mig, for jeg var plaget af Gigt. Vi var vel en 10-12 Stykker, der meldte sig syge; men efter Lægens Undersøgelse fik kun een Lov til at rejse hjem. Vi fik nu Lov til at gaa ud i Byen et Par Timer, før vi igen skulde møde paa Kasernen. Saa blev vi igen stillet op i Rækker, og derefter gik vi til Banegaarden. Vi var under Bevogtning, baade foran og bagved, for at ingen skulde undslippe. Paa Banegaarden stod et Tog parat til at tage imod os, og nu var Spørgsmaalet: "Hvor kører vi hen?" Dette fik vi dog forholdsvis hurtigt besvaret, idet vi, allerede da vi ankom til Slesvig, havde naaet Maalet. Turen gik til den derværende Moltkekaserne. Efter en Pause blev vi opstillet i Rækker og modtog vore Spisegrejer. Vi fik en god Middagsmad paa Byens Ølbryggeri. Vi modtog nu vor Forplejning til næste Dag, og saa gik Turen igen til Kasernen, hvor vi blev ført ind i en stor Hal. "Feldwebelen" holdt en Tale til os og udtalte Haabet om, at vi maatte komme godt ud af det med hinanden, samt at enhver maatte gøre sin Pligt for Fædrelandet o. s. v. Der blev nu tildelt Stuer paa Kasernen; men da der ikke var Plads til alle, kom flere i Borgerkvarter, deriblandt ogsaa jeg. – Dagen efter vor Ankomst mødte vi paa Kasernen for at modtage vore Beklædningsgenstande. Paa Tøjdepotet var der stor Trængsel for at faa de bedst mulige af disse ikke særlig eftertragtede Klæder. Underofficeren beroligede os dog med, at vi nok skulde faa, hvad vi havde Brug for. Jeg syntes heller ikke, det havde saa stort Hastværk og holdt mig tilbage, indtil jeg kom paa Tur. Jeg fik til at begynde med et Par Benklæder, som i Vidden lignede et Par Bukseskørter; af Frakkerne var der ingen, jeg kunde passe, saa jeg var saa heldig at faa en ny Litefka. Den misundte man mig ofte. Naar man betragtede nogle af de nybagte Soldater, maatte man uvilkaarlig le, for de lignede mere Fugleskræmsler end Soldater. Nu kunde vor Uddannelse begynde; vi blev opstillet i Rækker, og nu hed det: "Hande rollen, Fuss rollen, Kopf rollen, o. s. v." Hvor var det harmeligt at skulle øve sig i disse Narrebevægelser, naar man var haardt tiltrængt derhjemme. Men man (122) maatte jo gøre god Mine til slet Spil; iøvrigt var Befalingsmændene, paa faa Undtagelser nær, ret humane.

Den første Tid paa Kasernen var ensformig og kedelig. Senere, da vi foretog Marchture - selvom de kunde være anstrengende nok - og Feltøvelser, var det mere afvekslende. I Sommerens Løb var vi et Par Gange paa Feltøvelse i Lookstedtlejren. Da der ikke var langt fra Slesvig til Vennemose, havde jeg haabet paa af og til at faa Søndagsorlov til Hjemmet; men der blev jeg skuffet. At Hjemmemyndighederne har haft en Finger med i Spillet, tør jeg ikke paastaa, men utænkeligt er det ikke. Sommeren var til Ende, og vi var kommet ind i November Maaned; da mærkedes det, at der var noget i Gære. Det rygtedes, at der skulde en Transport til Fronten. Der blev forespurgt, hvem der var ugift, hvem der var gift og ingen Børn havde - mellem dem var jeg - Og hvem der kun havde eet Barn. Saa vidste vi, at vi snart skulde tage Afsked med Slesvig. I de følgende Dage foretoges Indklædning og Tildeling af Udrustning, og enhver fik et Par Dages Orlov for at besøge Kone og Familie og tage Afsked med dem. Den 23. November skulde Afrejsen til Fronten foregaa, og samme Dags Morgen blev vi med fuld Musik ført til Banegaarden, fulgt af Løjtnanten for vor Afdeling, en fin og dannet Officer, som vilde tage Afsked med os; han bad os sende ham et Livstegn, naar vi kom til Fronten. Klokken ni satte Toget sig i Bevægelse, og saa gik det til fremmede og ukendte Egne, maaske for aldrig mere at vende tilbage; ja, det var saadanne Tanker, vi havde den Morgen.

Toget kørte kun langsomt, men vi havde ogsaa Tid nok. Det var allerede ved at blive mørkt, da vi naaede Wittenberge, hvor vi fik Middagsmad. Noget over Midnat var vi i Ber-

lin. Her modtog vi Kærlighedsgaver i Form af Bolsjer, Chokolade og andre Godter. Næste Dag spiste vi til Middag i Kreutz, hvorpaa vi sneglede videre, indtil vi henimod Aften naaede Bromberg. Efter at vi havde holdt her en Tid, fik vi Ordre til at stige ud og medtage al vor Bagage. Dette var vi ikke forberedte paa, og da Toget var (123) mørklagt, famlede vi rundt for at faa fat paa alle vore Ejendele. Vi blev opstillet i Gruppekolonner og marcherede til den modsatte Ende af Byen. Ved Siden af mig, paa Fortovet, gik et ungt Par, og jeg hørte den unge Dame sige til sin Ledsager: "Mon de har Lus?" Det kunde den unge Mand ikke svare paa. Nej, Lus havde vi nu ikke, eftersom vi kom lige fra Garnisonen, men det kunde de jo ikke vide.

Endelig naaede vi vort Bestemmelsessted, en stor Skolesal, som vi blev stoppet ind i. Vi stod som Sild i en Tønde. I Bromberg opholdt vi os en Uges Tid, og Tiden gik med lidt Eksercits og med Marchture. Saa blev vi igen puttet i Toget, og Turen gik mod Øst, over den russiske Grænse. Her forandrede Landskabsbilledet sig, idet Landet var sparsomt bebygget, og som Følge heraf var der langt mellem Stationerne. Naar der saaledes ikke var noget særligt at se efter, blev der spillet Kort. Jeg husker, at nogle af Kammeraterne havde megen Morskab med en Maler fra Hamborg, en lille Vissenpind med en pibende Stemme. Han var altid gnaven og pirrelig, hvilket gav Anledning til Kammeraternes Drillierier. – Med Tiden naaede vi frem til Warszawa, hvor vi opholdt os et Par Dage, det vil sige uden at forlade Toget. Igen satte Toget sig i Bevægelse, og et Par Dage efter naaede vi Baranovitz. Her blev der sagt, at vi var kommet for langt frem og skulde nogle Stationer tilbage. Nu vidste vi Besked og kunde indrette os derefter. I Modsætning til hjemme i Sønderjylland, hvor Vinteren endnu ikke havde indfundet sig, havde der her været Frost og Sne; men nu var det Tøvejr. Vejene var plørede, og i Vejlavningerne var der Vandpytter med Isunderlag. Paa saadanne Veje begav vi os ud til Fronten. Vi var ikke kommet ret langt, før Kammeraten foran mig gled og satte sig paa Halen i en Vandpyt. Uheldet fremkaldte Munterhed, men for Kammerat Barsø fra Flensborg var det ikke videre morsomt at skulle gaa med vaade Bukser. Efterhaanden, som vi skred frem, blev vor Kolonne noget langstrakt. Jeg var kommet lidt bagefter, men kom dog i Følgeskab med nogle Kammerater, som (124) jeg opmuntrede til at sætte Tempoet op. Ved en Vejdrejning ind i Skoven saa vi nogle Kammerater forude, som ventede paa os. Vi fik Besked Olm, at vi skulde skynde os. Saa vandrede vi videre i Pløret; men nu kom en Vognkolonne. Den kørte i skarpt Trav ud imod Fronten. En Kammerat og jeg fik Tilladelse til at køre med. Vi kørte forbi Smaagrupper af Soldater, men Hovedkolonnen saa vi ikke noget til, idet den, som det senere viste sig, var gaaet ind ad en Sidevej. Under dette drog et kort, men heftigt Tordenvejr hen over Eggen, og Regnen skyllede ned. Jeg var blevet noget betænkelig ved at komme bort fra Kammeraterne, og da vi naaede til en Landsby, fik jeg efter eget Ønske Lov til at forlade Vognen, for at orientere mig. Jeg undersøgte de omkringliggende Huse, som saa ud til at være ubeboede; men omsider kom der en Soldat hen til mig og spurgte, hvad jeg vilde. Jeg spurgte, om der kunde blive Plads til mig om Natten; men det viste sig, at det var et Officerskvarter. Denne Mulighed var altsaa udelukket. Soldaten fulgte med mig ud paa Vejen.

Det var imidlertid blevet mørkt. Han viste mig en tændt Lygte, som hængte over Vejen et Stykke borte. Der var Vognkolonnerne stationerede. Muligvis kunde jeg faa Natlogi der. Takket være min medbragte Lommelygte naaede jeg i Mørket gennem Pløret og hen til Kolonnen. Paa mit Spørgsmaal, om jeg kunde blive der Natten over, blev jeg bestormet med Spørgsmaal i det uendelige, Endelig fik jeg et afvisende Svar; men jeg kunde kanske faa Natlogi i en anden Del af Byen hos Kammerater fra et andet Regiment. Jeg fandt omsi-

der frem til Huset, hvor jeg fandt en Kammerat. Denne var en flink, ung Mand, som jeg til at begynde med havde Vanskelighed ved at forstaa. Han var nemlig en "Leipziger Bub". Lidt efter lidt gik det bedre med Underholdningen; han kogte Kaffe og serverede for mig. Jeg udtalte min Bekymring for, hvorledes jeg skulde finde min Afdeling, men han trøstede mig med, at Afdelingen nok skulde passere Byen Dagen efter, og dette slog til.

Næste Dags Morgen gik jeg igen til Vognkolonnen, (125) hvor jeg Aftenen i Forvejen havde efterladt min Bagage. Jeg havde ikke ventet ret længe, før vor Afdeling ankom. Jeg meldte mig til den forreste Løjtnant, som jeg forklarede Sagens Sammenhæng. Løjtnanten svarede, at jeg kunde vente paa en Vogn, der kom lidt senere, og der kunde jeg aflevere Bagagen. Det blev en lang og anstrengende Dagsmarch. I de første Mørkningstimer naaede vi frem til Feltkøkkenet. Det stod og ventede paa os i en forladt Landsby. Vi spiste vor Mad, og saa gjaldt det om at finde et Leje for Natten. Mens nogle Kammerater og jeg var i Færd med at udbedre en gammel, utæt Rønne, traadte tre ukendte Soldater ind ad Døren. Den ene trak mig i Ærmet og spurgte, om jeg vilde være med som fjerde Mand til at besætte en for Øjeblikket tom, men forholdsvis lun lille Hestestald. Dette tog jeg imod, og da vi ankom til Stalden, forestillede vi os for hinanden. Han, der havde tiltalt mig først, var Pastor Kardel. Sognepræst i et Sogn paa Als. De to andre, hvis Navne jeg ikke husker, var noget ældre. De var fra henholdsvis Flensborg og Husum.

Næste Dag skulde den sidste Vejstrækning til Fronten tilbagelægges. Allerede fra Morgenstunden blev det betydet os, at vi skulde bevæge os stille og roligt, for ikke at tiltrække Fjendens Opmærksomhed. Der var ellers endnu mange Kilometer til Fronten. Vejen var fremdeles daarlig, og det gik kun langsomt fremad. Det lakkede mod Aften, før vi naaede vort Maal, en lille Landsby ved Orginski-Kanalen. Da vi havde faaet noget at spise, maatte vi søge efter et Logi for Natten. Næste Dag skulde vi saa organiseres. Vi skulde have været tildelt 3. Bataillon Landw. Inf. Reg. 84, men grundet paa en Misforstaaelse havde man ikke Brug for os. Vort Kompagni kom saa til at hedde N. Kompagni (det nye Kompagni), og blev saa at sige det femte Hjul paa Kærren. Vor Kompagnifører, Løjtnant Heinze, en hamborgsk Bankmand, var en ret human Officer, men vi syntes, han var lidt stram i Tjenesten. Saa var der Feldwebel Schrader, ogsaa en Hamborger. Forretningsmand. Han var en udmærket Befalingsmand (126) for dem, han kunde lide. Om det nu havde nogen Indflydelse, at han var gift med en Københavnerinde, ved jeg ikke, men Nordslesvigerne havde gennemgaaende et godt Nummer hos ham, og paa Tomandshaand var han god at komme paa Talefod med. Engang, mens en Klynge Nordslesvigerne stod og talte sammen, kom Schrader spadserende, og idet han gik forbi os, udbrød han smilende: "Naa, der har vi jo det danske Selskab." Lad mig ogsaa lige strejfe vor Korporalskabsfører, Underofficer Horn. Han var alligevel noget for sig, noget ubehøvlet, og blev ogsaa køligt behandlet af sine ligestillede. Et lyst Hoved i Korporalskabet døbte ham "Hornokse".

Det var en forholdsvis rolig Stilling, vi var kommet i, kun lidt Artilleriskydning fra begge Sider. Tiden gik med Eksercits og Vagtjeneste. Juleaften var hele vort Korporalskab paa Vagt; kun jeg blev tilbage for at tilse, at ikke uvedkommende rendte med vore Ejendele. Denne Aften fik jeg den daarligste Aftensmad, jeg nogen Sinde havde faaet, og mens jeg spiste, var jeg i Tankerne hjemme hos min Kone og ved et veldækket Bord. Næste Dag, altsaa Juledag, maatte vi i Skoven for at fælde Træer til Brænde.

Efter to-tre Maaneders Forløb skiftede vi Stilling, som vi saa ofte har gjort det siden, altid i Egnen Syd eller Nord for Baranovitzi. – Den 28. April drog jeg for første Gang paa

Orlov fra Fronten, og det var en Fornøjelse engang at komme ud af Elendigheden. Jeg havde Orlov i fire Uger. – Da jeg igen tog Afsked med min Kone, havde

jeg en Følelse af, at det var sidste Gang, og det slog desværre til. Den 7. August samme Aar blev jeg kaldt til Skrivestuen, hvor Kompagniføreren, som netop var til Stede, rakte mig et Telegram med Meddelelse om, at min Kone var død. Jeg stod nogle Øjeblikke i mine egne Tanker; saa spurgte man, om jeg ønskede Orlov. Det gjorde jeg naturligvis, men det varede et helt Døgn, før jeg fik Rejsetilladelse. og det bevirkede, at jeg først kom hjem, da min Kone var begravet. Det var i en trist Anledning, jeg rejste paa Orlov, og Afrejsen fra Hjemmet efter tre (127) Ugers Orlov var ikke morsom. Jeg maatte overlade det hele til fremmede Menneskers Forgødtbefindende. Da jeg kom tilbage fra min Orlov, laa vi i en Skov, kaldet "Westfalen Lager". Her skulde jeg sammen med nogle Kammerater transportere nogle Brædder over en aaben Plads i Skoven. Russerne kunde ikke se os; men vi havde ikke regnet med en russisk Flyvemaskine, der netop var oppe for at rekognoscere. Det russiske Artilleri traadte i Virksomhed og beskød os. Vi spredte os hurtigt. Da Skydningen af tog, raabte Henrik Lund fra Hjorkær - han var ogsaa med - om jeg endnu var i Live. Det var jeg jo altsaa, men vi samlede vore Brædder sammen og forsvandt skyndsomt. – I Vinteren 1916-17 laa vi i selve Baranovitzi, indkvarterede i russiske Kaserne. Vi havde Vagt og forskellig anden Tjeneste; men det var en haard Vinter, indtil 40 Gr. C. under Nulpunktet. En Del af os laa en Tid ude i "Nordskoven", hvorfra vi i en sen Aftentime tog ud i forreste Frontlinie for at transportere Ammunition. For mig var det et interessant Syn at se Minerne fare gennem Luften, efterladende en Ildstribe. I en stor Bue for de ud i Rummet, hvorefter de med et Brag havnede i Modpartens Stilling. Det var unægtelig dødbringende for dem, der opholdt sig i Nærheden. Vi samledes igen i Baranovitzi, men de yngre Kammerater var blevet udsorterede og sendt til Vestfronten, og vi ældre blev tildelt Landst. Batl. Neus 8-22 (Köln).

Vi var nu naaet frem til April Maaned, og som Landmand regnede jeg med snart at kunne rejse paa Orlov for derhjemme at hjælpe til ved Foraarsarbejdet. En Dag, medens Feldwebelen stod uden for Skrivestuedøren, benyttede jeg Lejligheden til at spørge ham, om jeg snart kunde rejse paa Orlov. "Nej, De paa Orlov, kom De herover, saa skal De faa af Stokken." Jeg svarede, at det var jeg ikke videre glad for; han lo og sagde, at jeg kunde komme med indenfor, saa kunde vi se paa Papirerne. Efter otte eller ti Dages Forløb kunde jeg vente at komme paa Tur; men det blev helt anderledes, for nogle Dage (128) senere blev vi forflyttet til Gaditzi, og næsten samtidig blev der Orlovsspærre til Nordslesvig.

Afstanden fra Baranovitzi til Gaditzi var maaske kun 12-14 km, men det blev en anstrengende March, for vi maatte vade i Mudder til langt op over Anklerne. I Gaditzi, et stort Gods, traf jeg nu afdøde Hans Andersen fra Kærbølling. Endelig, efter næsten tre Maanedes Forløb fik jeg min Orlov bevilget. Vor Bataillon laa endnu i Gaditzi; men efter den russiske Revolution i Efteraaret 1917 rykkede vi længere frem til nogle beboede Landsbyer. Der fik vi Lejlighed til at iagttage Russernes eller Polakkernes Levevis og primitive Forhold, og vi overværede ved samme Lejlighed et Bryllup. Næsten hver Formiddag var der Sammenkomst paa Vejen midt i Byen, hvor en Mand med rivende Tungefærdighed staaende paa en Stol læste op af en Avis, slog ud med Haanden og forklarede Indholdet for Tilhørerne. Efter en Tids Forløb, og efter at vi havde rekvireret en Del Heste, rykkede vi igen tilbage til vor gamle Stilling, hvor vi forblev til Foraaret 1918. I April Maaned fik Bataillon den Ordre til at holde sig marchberedt. Denne Gang gik det til Ukraine. Vor Bataillon blev stationeret i Byen Romny; derimod forblevet større Vagtkommando. som ogsaa jeg tilhørte,

tilbage i en Landsbyen 30-40 km derfra. Egnen var her noget bakket, men meget skovfattig. I den første Del af Maj Maaned holdt Russerne deres Pinsefest, og da jeg holdt Vagt i Kirkens Nærhed, fik jeg Lejlighed til at iagttage Præstens Ceremonier og Menighedens Procession omkring Kirken i Pinsedagene. Jeg var sammen med tre Kammerater indkvarteret i et Baghus hos en Landmand. I Modsætning til de fleste andre Beboelseshuse herskede her Orden, Akkuratesse og Renlighed. Vor Lejlighed, i hvilken der var en hel Del Værktøj, tydede paa, at Manden ogsaa var Haandværker; men han var en interesseret Landmand, og da han forstod, at ogsaa jeg var Landmand, beklagede han rystende paa Hovedet, at vi ikke kunde gøre os forstaaelige for hinanden; men jeg maatte se hans Besætning. Den bestod af to Køer og fire Heste. Efter mine (129) Begreber var det en mærkelig Besætning; men i Ukraine drives der hovedsagelig kun Kornavl og kun lidt Kvægavl, og Ukraine kan sikkert med Rette kaldes Ruslands Kornkammer. Da jeg havde set Besætningen, bød Værten mig indenfor til en Kop Te. I Stuehuset hilste jeg paa Konen, en voksen Søn og Datteren. Man bød mig tage Plads ved Bordet, og der blev budt paa Te og Hvedebrød, som saa meget indbydende ud, men i Smagen lod det en Del tilbage at ønske. Før jeg forlod Huset, viste de mig Stuerne, og var der Orden udvendig, var det i ikke mindre Grad ogsaa indvendig.

Kort Tid efter blev der søgt ti, som det hed, paalidelige Mænd som Vagtmandskab paa Godset "Golosoofka", hvis Ejer, en Jøde, følte sig truet af de omkringboende Bønder, der ønskede Godsets Jorder udstykket. Nu afdøde Teglværksejer Chr. Hollensen fra Broagerland og jeg var blandt de ti udvalgte. Som Vederlag for vor Vagttjeneste havde Godsejeren overladt Bataillonens et lille Jordareal til Dyrkning af Kartofler og Grøntsager; dette Areal skulde vi holde i Orden.

Godset havde et Areal paa 1400-1500 Tdr. Land, dybsort Muldjord, hvoraf det meste var under Plov. Husdyrbesætningen var forholdsvis lille, idet der kun var 30-40 Malkekøer, et lignende Antal Ung kreaturer, en lille Flok Faar, en Del Svin og 70-80 Heste. Godsets Stuehus var tarveligt. Det saa ikke ud af mere end Stuehuset paa en lille Bondegaard herhjemme. Udhusene var delt i forskellige Smaabygninger: Forvalterboligen, Smedien, Kostalden, Hestestalden, Svinestalden, Kornsiloen, Bolig til Tjenerskabet samt nogle andre Bygninger. Der dyrkedes Hvede, Rug, Havre, Boghvede, Hirse og Sukkerroer. Vi havde Tid og Lejlighed til at gøre vore Iagttagelser, men desværre havde vi vanskeligt ved at gøre os forstaaelige for Folkene; derimod kunde vi nok underholde os med Godsejeren, som talte godt Tysk; men han var næsten altid paa Rejse. En Dag i Sommerens Løb var vi paa en lille Udflugt til en nærliggende Landsby. Vi var fire Kammerater, der fulgtes ad. Vi ansaa det ikke for raadeligt at (130) færdes alene, da vi havde en Følelse af, at særlig Ungdommen, som havde været med i Krigen, var fjendtlig sindet. Vort Formaal med Turen var at købe Æg og Flæsk. De første Beboere, vi var hos for at spørge om Æg, rystede paa Hovedet og sagde, at de ingen havde. Endelig, uden for en Ejendom, traf vi en stram Madam, som ikke vilde nægte, at hun havde Æg; men hun spurgte, hvad Prisen paa Æg var hos os, og vi svarede, at hun kunde forlange saa meget, hun vilde; saa blev vi hurtigt enige om Prisen. Genboerne, som havde iagttaget Begivenhederne, havde nu allesammen Æg at sælge. De havde øjensynlig været i Tvivl om, om vi vilde betale for Æggene. Senere var der intet i Vejen, naar vi vilde købe noget. Vi havde gode og sorgløse Dage her paa Godset; men naar Hollensen og jeg talte sammen, drejede Samtalen sig for det meste om vort kære Nordslesvig, som vi selvfølgelig længtes tilbage til.

Efter Tysklands Kapitulation i November blev vi kaldt tilbage til Bataillonens i Romny. Der blev dannet Soldaterraad, og Soldaterne forlangte at komme hjem. Det var ikke saa

ligetil, for vi var saa langt borte, og vi maatte bevæbne os med Taalmodighed. Noget senere brød vi op og kom til en anden Egn. Her blev vi til Nytaarsaften. Derefter blev vi puttet ind i et Godstog, som skulde føre os hjem. Tre Uger senere - vi havde flere Dages Ophold undervejs - naaede vi den tyske Grænse, glade over, at vi uskadet var naaet saa langt. I Stationsbyen paa den tyske Side af Grænsen opholdt vi os nogle Dage. Saa gik Rejsen videre over Pommern, Mecklenborg og til Lybæk. En Del Holstenere og Slesvigere, deriblandt jeg, ønskede vore Hjemsendelsespapirer udleveret. Det fik vi ogsaa. Samme Dags Aften, den 25. Januar 1919, naaede vi Kiel. Vi overnattede paa Banegaarden. Togkørselen var forfærdelig, og næste Dag, en Søndag, naaede jeg kun til Flensborg. Her overnattede jeg hos en Slægtning. Næste Dags Morgen skulde Rejsen fortsættes til Tønder. Toget var overfyldt. I Toget blev Afstemningen livligt diskuteret, og en enkelt udtrykte sin Harme over, at Slesvig, et (131) tysk Land, ved Afstemning skulde have Lov til at rive sig løs fra Tyskland. Jeg deltog i Diskussionen og kritiserede i kraftige Udtryk Prøjsernes Herredømme over den danske Befolkning og tilbageviste Paastanden om, at Slesvig var et tysk Land. Der var flere i Kupeen, der gav mig deres Tilslutning, og snart var Diskussionen om dette Emne forstummet. Imidlertid havde vi naaet Tønder, Herfra gik jeg hjem til Fods.

Andr. Bøgen, Vennemose.

Ære være deres Minde

*Følgende Kammerater tilhørende vor Forening er
afgaaet ved Døden:*

Aabenraa amt

Aabenraa Afdeling:

Peter Nielsen	10. 10. 51
Thorkild Jacobsen	13. 7. 51
Hans Lykkehus	27. 1. 52
Peter Petersen	2. 4. 52
Th. Thomsen	9. 5. 52
Hans L. Hansen	12. 5. 52
Jens Jensen	6. 6. 52

Bedste Lø Afdeling:

Hans Eskildsen, Øster Terp	51
----------------------------	----

Bjolderup-Hjorkær Afdeling:

Peter Kolbeck, Bolderslev	10. 10. 51
Mathias Asmussen, Bolderslev	27. 10. 51
Hans Bugslag, Bolderslev	10. 11. 51
Jørg. Christensen, Vellerup	5. 2. 52
Jens Tjellesen Hansen, Vollerup	20. 2. 52
Hans P. Petersen, Hjorkær	11. 5. 52

Bov Afdeling:

Claus Lorentzen, Smedeby	5. 10. 51
Peter Petersen, Smedeby	12. 4. 52

Felsted Afdeling:

Hans P. Iversen, Svejrup	28. 11. 51
Asmus Johansen. Tornbel	24. 3. 52
Asmus Iversen, Felstedskov	22. 6. 52

Graasten Afdeling:

Mathias Lorenzen, Adsbøl	27. 8. 51
Rasmus Røpke, Graasten	4. 11. 51
Jacob Jessen, Graasten	2. 1. 52
Peter Johansen Damm, Grøngrøft	26. 4. 52

Holbøl Afdeling:	H. J. Moos, Undelev	21. 7. 51
	H. Vollesen, Holbøl	17. 12. 51
	Ch. Jespersen, Hokkerup	8. 4. 52
Klipleve Afdeling:	Otto Nissen, Klipleve	3. 5. 52
Kværs Afdeling:	Anton Clausen, Kværs	20. 12. 51
Løjt Kirkeby Afdeling:	Peter Jepsen, Bodum	2. 1. 52
	Jørgen Knudsen, Skadesgaard	6. 6. 52
	Andreas Lausen, Løjt	28. 11. 51
Varnæs Afdeling:	Hans Eriksen, Bovrup	11. 4. 52

Haderslev Amt

Aller Afdeling:	Mads Jürgensen, Mængsgaard	4. 9. 51
Branderup Afdeling:	Hans Chr. Nielsen, Branderup	7. 1. 52
	Ingemann Fredslund, Branderup	22. 5. 52
Fjelstrup Afdeling:	Julius Dinsen, Sillerup	8. 10. 51
Fole Afdeling:	Peter Schmidt, Fole	22. 1. 52
	Domenikus Bladt, Fole	12. 3. 52
Gram Afdeling:	Sofus M. Friis, Gram	7. 8. 51
	Peter Nergaard, Gram	30. 11. 51
	Rasmus Andersen, Gram	9. 5. 52
	Carl Aagaard, Kastrup	7. 7. 52
Haderslev Afdeling:	Th. Voss	12. 7. 51
	Jørgen Hansen	15. 8. 51
	Niels Gaasvig	25. 8. 51
	Søren Petersen	11. 10. 51
	Chr. J. Koch	17. 3. 52
	Laue Laugesen	29. 3. 52
	Niels J. Wind	29. 4. 52
Halk Afdeling:	Jørgen Hansen	29. 5. 52
	Jørgen Schrøder, Halk	26. 3. 52
	Iver Kunz, Hejsager	17. 5. 52
Hammelev Afdeling:	Martin Hanibal, Hejsager	7. 7. 52
	Johannes Høgh, Hammelev	18. 6. 52

Hjerting Afdeling:	Jørgen Skovmand, Hjerting	24. 11. 51
Hoptrup Afdeling:	Frederik Lund, Hoptrup	25. 11. 51
	Alex Adolphsen, Marstrup	17. 6. 52
	Martinus Iversen, Hoptrup	17. 6. 52
Jels Afdeling:	Hans H. Christophersen, Grønnebæk	23. 7. 51
Lintrup Afdeling:	Iver Bjerrum, Brørup	29. 1. 52
Nustrup Afdeling:	Peter Christensen Lund, Nustrup	13. 10. 51
Rødding Afdeling:	Jørgen Birkedal. Rødding	26. 8. 51
	Chresten Gorresen Schmidt, Brænd- strup .	2. 11. 51
	Nis Nielsen, Rødding	16. 12. 51
	Jens Chr. Nielsen, Rødding	10. 1. 52
Skodborg-Skrave Afdeling:	Marius Ratgen, Københoved	31. 12. 51
Spandet Afdeling:	Peder Jessen Jørgensen, Spandet	18. 6. 52
Sdr. Hygum Afdeling:	Peder Olesen Chrestensen Sørensen, Fæsted	22. 1. 52
	Anders Johannsen Paulsen, Fæsted	5. 6. 52
Tirslund Afdeling:	Kresten M. Petersen, Gøtterup	7. 12. 51
Tyrstrup-Christiansfeld Afdeling:	Peter Knudsen. Tagkjær	20. 11. 51
	Thomas Petersen, Tyrstrup	22. 12. 51
Vedsted Afdeling:	Jep Andersen, Over Jerstal	17. 6.
	Martin Hansen, Skovby	12. 7.
Vilstrup Afdeling:	Jørgen Ravn, Nr. Vilstrup	23. 2. 52
	Clavs Vogensen, Kjelstrup	25. 5. 52
Vojens Afdeling:	Peter Lund, Vojens	
	Peter Damm, Vojens	
Vonsbæk Afdeling:	Adolf Lieberg, Bæk	26. 3. 52
Øsby Afdeling:	Niels Thorsen, Flovt	15. 3. 52
	Jørgen Hejnsvig, Aarø	1. 6. 52

Sønderborg Amt:**Asserballe Afdeling:**

H. J. Hansen, Asserballe	14. 7. 51
Peter Sørensen, Asserballeskov	14. 4. 52
Lorens Thaysen, Asserballeskov	24. 5. 52

Broager Afdeling:

H. P. Thoisen, Skodsbøl	20. 7. 51
Chr. Wolff, Brunsnæs	24. 11. 51
Andr. Andersen, Broager	15. 12. 51
Chr. Hansen, Broager	16. 2. 52
Nic. Hansen, Broager	22. 3. 52

Egen Afdeling:

Hans Hvid, Guderup	28. 8. 51
Peter Clausen, Elstrup	24. 1. 52
Hans Klein, Guderup	15. 2. 52
Jens Hansen, Guderup	10. 3. 52

Hørup Afdeling:

Niels Christensen Nielsen, Mjang	3 . 5. 52
----------------------------------	--------------

Ketting-Augustenburg Afdeling:

Nico Clausen, Ketting	3. 1. 52
Chr. Jacobsen, Augustenburg	14. 3. 52

Kegnæs Afdeling:

Frederik Hansen, Kongshoved	6. 7. 51
Jens Iversen, Grønmark	12. 7. 51
Jørgen Jacobsen,	25. 11. 51

Lysabild Afdeling:

Johan Po Davidsen, Lysabild	26. 1. 52
-----------------------------	-----------

Notmark Afdeling:

Hans Christiansen, Augustenburg	9. 4. 52
Jørgen Grøn, Frederiksgaard	30. 5. 52

Nordborg Afdeling:

Peter Hviid, Nordborg	4. 9. 51
Jürgen Jensen, Nordborg	5. 12. 51
Peter Christensen, Holmskov	6. 12. 51
Niels Christensen, Nordborg	11. 12. 51
Peter Jensen, Østerlund	11. 4. 52

Nybøl Afdeling:

Jes Alsing, Nybøl	19. 8. 51
Hans Staugaard, Nybøl	21. 10. 51

Oksbøl Afdeling:

Jes Clausen Torre, Hardeshøj	6. 5. 52
Mathias Jacobsen, Melsmark	6. 1. 51
Jørgen Eriksen, Mels	4. 8. 52

Sottrup Afdeling:

Thomas Iversen, Ø. Sottrup	2. 10. 51
----------------------------	-----------

	Jens Paulsen Lorenzen, Snogbæk	31. 1 52
	Jørgen Jensen, Ø. Sottrup	6. 4. 52
	Hans Jespersen, Dyndved	22. 4. 52
Svenstrup Afdeling:		
	Jørgen Jensen, Stevning	1 2. 52
Sønderborg Afdeling:		
	Peter Clausen, . Dybbøl	12. 9. 51
	Thomas Hansen, Sønderborg	30. 9. 51
	Peter Hansen Frost, Kjær	30. 9. 51
	Chresten Nielsen, Sønderborg	2. 10. 51
	Hans Nielsen, Sønderborg	5. 10. 51
	Hans Petersen (Manthey), Sønderborg	12. 10. 51
	Johannes Holm, Spang	25. 10. 51
	Th. Fuglsang, Sønderborg	7. 6. 51
	Christian Gustenhoff, Sønderborg	16. 11. 51
	Hans Petersen, Sønderborg	24. 11. 51
	C. Petersen, Sønderborg	18. 12. 51
	Jørgen Iversen, Spang	2. 1 52
	Peter Asmus Paulsen, Sønderborg	18. 2. 52
	Lars Hansen, Sønderborg	5. 3. 52
	Hans Jensen, Sønderborg ,	11. 4. 52
	Chresten Christensen Schmidt, Sunds- mark	24. 4. 52
	Fritz Wehrs, Sønderborg	17. 5. 52
	Carl Petersen, Sønderborg	1 7. 52
Tandslet Afdeling:		
	Hans C. Lyck, Tandslet	30. 10. 51
	Niels Clausen, Tandslet	16. 1 52
	Chresten H. Thomsen, Ertebjerg	1 4. 52
Ullerup Afdeling:		
	Peter Iversen, Blansskov	28. 5. 52
	Jes Clausen, Blans	24. 5. 52
	Frederik Møller, Blans Østermark .	6. 7. 52
Tønder Amt		
Ballum Afdeling:		
	Ullerup Jacobsen, Ballum	25. 3. 51
	Henrik Andresen, Ballum	10. 4. 52
Brede Afdeling:		
	Johan Johannsen, Harres	15.6. 52
	Friedrich Rogge, Bredebro	25. 6. 52
Bylderup Afdeling:		
	Cornelius Reggelsen, Sotterup	1. 8. 52
Højer Afdeling:		
	Rasmus Hansen, Højer	13. 5. 51
	P. Knudsen Hansen, Højer	11. 8. 51

	Chr. Bork, Østerby	24. 10. 51
Løgumkloster Afdeling:	Ernst Pein, Løgumkloster	24. 1. 52
	Arthur Christensen, Løgumkloster	1. 2. 52
	Chr. Jacobsen, Løgumkloster	19. 4. 52
Mjolden Afdeling:	Niels: Gram, Mjolden	31. 8. 52
Møgeltønder Afdeling:	Peter Andresen. Møgeltønder	13. 12. 51
	Sønnik Thomsen, Lindskovmølle ..	27. 4. 52
Nr. Løgum Afdeling:	Rasmus Wind, Tohede	18. 10. 51
Skærbæk Afdeling:	Oluf Gjerlufsen, Skærbæk	26. 9. 51
	Mads Nielsen Schou, Skærbæk	25. 3. 52
Tønder Afdeling:	P. L. Petersen, Tønder	13. 5. 52
	Th. Tygesen, Emmerske	8. 8. 52
Vodder Afdeling:	Paul Bjerrum, Gaansager	28. 7. 52
	Peter Aaskau, Frifelt	30. 7. 52
	Jes Mejer, Vodder	26. 9. 52
Ribe Afdeling:	Carl P. Hansen, Ribe	25. 1. 52
	Adolf Vinkler, Ribe	22. 3. 52
	M. Skøtt, Ribe	28. 5. 52

